

OPINNÄYTETYÖ

”Askartelua, leikkejä, hyvää ruokaa ja ilmapalloja”

Opas leirien suunnitteluun ja toteutukseen

Tanja Salo

Yhteisöpedagogi (AMK)

Järjestö- ja nuorisotyö

(210 op)

11/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi, järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Tanja Salo

Opinnäytetyön nimi: ”Askartelua, leikkejä, hyvää ruokaa ja ilmapalloja”. Opas leirien suunnitteluun ja toteutukseen

Sivumäärä: 63 ja 29 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Maarit Honkonen-Seppälä

Työn tilaaja(t): Järvi-Suomen Lastenliitto ry

Leiritoiminta toteuttaa kokonaisvaltaista kasvatusta ja leirit tarjoavatkin hyvän alustan muun muassa itsenäistymiselle, itsensä haastamiselle, yhdessä toimimiselle ja uusien vertaissuhteiden solmimiselle. Lisäksi leirit tarjoavat vahvoja yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, miten voidaan toteuttaa laadukas ja tavoitteellinen leiri, etenkin tilanteissa, kun ei ole resursseja leirien syvällisempään perehtymiseen, kuten esimerkiksi leiriohjaajakoulutuksiin. Opinnäytetyön tilaajana toimi Järvi-Suomen Lastenliitto ry, joka on Lastenliitto ry yksi yhdeksästä piirijärjestöstä. Tarpeena oli luoda opas leirien suunnitteluun ja toteutukseen, joka nopeuttaisi ja helpottaisi leirien suunnittelua sekä varmistaisi leiriohjaajien varmuuden ja osaamisen leirillä. Lisäksi tavoitteena oli varmistaa leirien laadukkuus ja tavoitteellisuus.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen, jonka lähestymistapana oli toimintatutkimus. Menetelmänä tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivisia, eli laadullisia tutkimusmenetelmiä, joita olivat ryhmähaastattelu, benchmarking-menetelmä sekä havainnointi. Ryhmähaastattelu tapahtui kesällä 2021 kahdella leirillä ja haastateltavina toimivat itse leiriläiset. Haastattelun tarkoituksena oli selvittää, millainen olisi leiriläisten unelmien leiripäivä sekä mitä leiriläiset leiritoiminnalta toivoisivat. Havainnointi toteutettiin myös kesän 2021 leireillä. Havainnoinnin tavoitteena oli havainnoida hyviä käytänteitä sekä, millä tavoin leiritoimintaa voitaisiin kehittää. Benchmarking-menetelmä toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna, johon haastateltaviksi valikoitui Laukaan vapaa-aikatoimen leiritoiminta sekä Järvi-Suomen Partion Kuokkalan Vetehiset lippukunta ja sen leiritoiminta. Benchmarking-haastattelun tarkoituksena oli selvittää, miten toimijat toteuttavat laadukasta ja tavoitteellista leiritoimintaa sekä soveltaa opittua omaan toimintaan, eli leirioppaaseen.

Tutkimuksen tuloksina nousivat etenkin osallisuuden huomioiminen leiriarjessa, turvallisten elämyksien luominen, käytännön asioiden tietäminen, huolellinen ennakkosuunnittelu, turvallisuusasiat sekä ohjaamiseen liittyvät huomiot. Tutkimustulosten pohjalta muodostui opas leirien suunnittelun ja toteutukseen. Oppas käsittelee muun muassa leirin suunnittelua, ohjaajien rooleja ja velvollisuuksia sekä turvallisuusasioita eri näkökulmista. Lisäksi opas käsittelee leirin kulkua sekä käytännön asioita ja ohjaamiseen liittyviä huomioita.

Asiasanat: leirit, nuorisotyö, elämyksellisyys, osallisuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community educator, Degree Programme in NGO and Youth Work

Author: Tanja Salo

Title: "Crafts, games, good food and balloons". A guide to planning and implementation of camps

Number of Pages: 63 and 29 attachment pages

Supervisor(s): Maarit Honkonen-Seppälä

Commissioned by: Järvi-Suomen Lastenliitto ry

Camps implement holistic education and they provide participants a great platform for independence, self-challenging and collaboration. In addition, the camps offer experiences of communality and participation. The purpose of this thesis was to research how to produce goal-directed and high quality camp experience, especially in situations when there is not enough time for deeper familiarization of the incoming camp. For example when there is not enough time to train camp leaders.

The thesis was commissioned by the Järvi-Suomen Lastenliitto ry, which is one of nine district organizations of Lastenliitto ry. Järvi-Suomen Lastenliitto ry had a need to create a guide for camp design and implementation that would speed up and facilitate camp planning. In addition, the guide would ensure the competence of the camp instructors. Aim of the guide was also to ensure that the camps are high quality and goal-directed.

The thesis was functional study and its approach was action research. Qualitative research methods were used in the study. The research methods were group interview, benchmarking and observation. The group interviews were conducted in two different camps during summer of 2021 and the campers themselves were interviewed. The purpose of the interviews was to find out what the campers wanted from the camp activities. The observation was also implemented during the summer camps in 2021. The aim of the observation was to observe good practices. The benchmarking method was implemented as a semi-structured interview. Laukaa's leisure services and Kuokkalan Vetehiset scout group of the Järvi-Suomen Partiolaiset were selected for the interviews. The purpose of the interviews was to find out how the organizations implement high quality and goal-directed camps.

Results of the study showed that the participation of children should be taken into account every day during the camp. In addition, the results showed that camp instructors should create safe experiences for children and know about safety and practical matters of the camp. Matters related to guidance of the children and careful pre-planning emerged from the results. Based on the results, a guide was developed for planning and implementation of the camps. For example the guide covers roles of the instructors and safety matters from different perspectives.

Keywords: camps, youth work, participation, experience

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
3	LEIRITOIMINTA NUORISOTYÖN MUOTONA	10
	3.1 Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka.....	11
	3.2 Yhteisöllisyys leiritoiminnassa	13
	3.3 Lasten ja nuorten osallisuus leirillä.....	15
	3.4 Lasten kasvu ja kehitys leirin suunnittelun taustalla.....	17
	3.5 Ohjaaminen leirillä.....	20
	3.6 Leirien turvallisuus	23
	3.7 Kestävän kehityksen periaatteet leiritoiminnassa	24
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
	4.1 Ryhmähaastattelu.....	28
	4.2 Benchmarking	30
	4.3 Havainnointi.....	32
5	TULOKSET JA KEHITTÄMISIDEAT	34
	5.1 Ryhmähaastattelujen tulokset ja kehittämisisideat	34
	5.2 Benchmarking-menetelmän tulokset sekä kehittämisehdotukset	38
	5.3 Havainnoinnin tulokset ja kehittämisehdotukset	42
	5.4 Tuotos	43
6	POHDINTA	46
	6.1 Oppaan testaaminen ja arviointi.....	46

6.1.1	Strukturoitu haastattelu.....	46
6.1.2	Havainnointi	48
6.2	Työn arviointi.....	49
6.2.1	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	51
6.3	Jatkokehittäminen	53
6.4	Jatkotutkimusaiheet.....	54
LÄHTEET		56
LIITTEET		64

1 JOHDANTO

Leiri-sana on antanut historian aikana monia erilaisia viestejä ja merkityksiä, riippuen leiri-sanaan liitetystä kontekstista. Leiri-sana on voinut merkitä niin pakkoa, sortoa kuin myös kurjuutta muun muassa sota-, pakolais-, keskitys-, työ- ja vankileireillä. Toisaalta se on merkinnyt myös valistusta, koulutusta ja edistystä sekä lomaa ja virkistystä. Nykyään leiri-sana yhdistetään nuorisotyön toteutusmuotoihin kuuluviin rippikoulu-, nuoriso-, partio- ja kesäleireihin. (Ketola 2002, 49.) Nuorisotyön leiritoiminnalla on niin kansainvälisesti kuin myös kansallisesti pitkä historia, sillä esimerkiksi Yhdysvalloissa nuoret ovat osallistuneet järjestetyille leireille jo yli 150 vuoden ajan ja Suomessakin muun muassa partiolaisten leiritoimintaa on harrastettu jo vuodesta 1911 asti. Leiritoiminta on tärkeä ja suosittu nuorisotyönmuoto, sillä esimerkiksi Yhdysvalloissa noin 10 miljoonaa lasta osallistuu vuosittain seurakunnan, järjestöjen ja muiden itsenäisten toimijoiden järjestämille kesäleireille. (Henderson, Whitaker, Bialeschki, Scanlin & Thurber 2007, 987, 989; Lindfors 2010). Vaikka leiritoiminta kuuluukin tärkeänä osana sekä kuntien että järjestöjen nuorisotyön toteutusmuotoihin, on leiritoiminta alkanut hiipumaan niin kunta kuin myös järjestökentällä (Allianssi ry 2021a).

Tänä päivänä erilaisia leirejä on laidasta laitaan ja ainoastaan mielikuvitus on rajana leirin teemaa valittaessa. Nykyajan teemaleirejä ovat esimerkiksi purjehdus-, mysteeri- sekä kepparileiri (Laukaan kunta 2021b). Leiritoiminnalla on tärkeä merkitys, sillä se opettaa lapsille ja nuorille tärkeitä taitoja sekä kasvattaa heitä kohti aktiivista kansalaisuutta. Hendersonin ym. (2007) tekemän tutkimuksen mukaan leiriläisten vanhemmat kertoivat lastensa saaneen merkittäviä hyötyjä leiritoiminnasta. Vanhempien mukaan suurimmat hyödyt liittyivät seikkailuun ja itsenäisyyteen sekä ystäväystymiseen, positiiviseen identiteettiin ja vertaissuhteisiin. (Henderson ym. 2007, 987.)

Partion leiritoiminnassa alettiin jo 1920-luvulla kiinnittämään huomiota leirivälineiden sekä leiritekniikan kehittämiseen (Nieminen 1995, 122). Leiritoimintaa on siis kehitetty jo pitkään, mutta silti teoreettista tutkimusta ja faktatietoa löytyy leiritoiminnasta vain hieman. Leiritoiminta on kuitenkin historian valossa jo vanha nuorisotyön toimintamuoto ja iso osa kunnan sekä järjestöjen nuorisotyöstä toteuttaa jollain tavalla leiritoimintaa (Allianssi ry 2021a).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten voidaan toteuttaa laadukas sekä tavoitteellinen leiri, etenkin tilanteissa, kun leiriohjaajilla ei ole suunnitteluun ja leirien syvällisempään

perehtymiseen käytettävissä paljota aikaa tai resursseja. Esimerkiksi tilanteissa, kun ei ole resursseja leiriohjaajakoulutuksiin. Resurssien riittävyys huolettaa kaikkia nuorisotalan toimijoita ja etenkin järjestöt kokevat taloudellisen tilanteen epävarmana. Järjestöjen suurimpia huolia ovat rahoituspäätökset, epävarmuus nuorisotoimialan rahoituksesta sekä oman järjestön valti-onavustusten väheneminen ja STEA:n rooli tulevaisuudessa järjestöjen rahoittajana. (Allianssi ry 2021c.) Etenkin rahapelitoiminnan tuottojen vähentyminen asettaa muun muassa nuorisotyötä tekevät järjestöt epävarmaan tilanteeseen. Hallitus kaavaili vuodelle 2022 useiden miljoonien eurojen leikkauksia Veikkauksen edunsaajille. Nuorisotyön osalta tämä olisi tarkoittanut, 4,3 miljoonan euron leikkauksia. (Allianssi ry 2021b.) Hallitus kuitenkin peruutti leikkaukset, jotka olisivat nuorisotyön lisäksi kohdistuneet kulttuurialaan, urheiluun, tieteeseen sekä sosiaali- ja terveysjärjestöihin (Muhonen, Härkönen & Raeste 2021). Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEA:n johtajan Kristiina Hannulan mukaan määrärahoihin liittyvä epävarmuus sekä talouspolitiikkaa koskeva julkinen keskustelu ravistelee järjestöjen rutiineja sekä pakottaa järjestöjä muuttamaan toimintatapojaan ja luomaan uudenlaisia ratkaisuja (Hannula 2021). Moni järjestö onkin vähentänyt kurssien ja koulutusten määrää puutteellisten resurssien takia (Allianssi ry 2021a).

Tarpeena oli luoda leiriohjaajille opas leirien suunnitteluun ja toteutukseen, joka varmistaisi Järvi-Suomen Lastenliiton leirien laadukkuuden ja tavoitteellisuuden, leiriohjaajien ohjauskokemuksesta riippumatta. Opinnäytetyön sekä sen tuotoksena syntyvän oppaan tavoitteena oli nopeuttaa ja helpottaa leirien suunnittelua sekä varmistaa, että leiriohjaajat kokisivat olonsa varmaksi leirillä ja osaisivat tarvittavat asiat ennen leiriä. Tarkoituksena oli myös huomioida yleisesti leirioppaista poiketen lasten osallisuus oppaassa sekä kestävä kehityksen periaatteet osana leirielämää. Lisäksi tavoitteena oli varmistaa, että jokainen leiri olisi laadukas ja tavoitteellinen. Tavoitteiden täyttyminen voisi näkyä muun muassa positiivisena leiripalautteena, leiriohjaajien tyytyväisyytenä sekä parhaimmillaan leiritoiminnan lisääntyneenä suosiona.

2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Olen ollut vuosien mittaan leiriohjaajana niin seurakunnan kuin myös julkisen ja kolmannen sektorin leireillä. Leirityö onkin aina kiinnostanut minua nuorisotyön toteutusmuotona. Ollessani suorittamassa kehittävää harjoittelua Järvi-Suomen Lastenliitolla, idea opinnäytetyöstä heräsi. Koin, että leirien suunnitteluun ja toteutukseen olisi hyvä olla kattava opas, joka varmistaisi leiriohjaajien varmuuden leirillä sekä laadukkaat ja tavoitteelliset leirit. Ehdotin tätä ideaa tilaajalleni, joka oli samaa mieltä siitä, että leiritoiminnan kehittämiseksi sekä oppaalle olisi tarvetta.

Lastenliitto ry on valtakunnallinen lapsi- ja varhaisnuorisojärjestö, joka on toiminut lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi jo vuodesta 1972 (entinen nimi Kansallinen Lastenliitto). Lastenliitto on Kansallisen Kokoomuksen läheisjärjestö ja niitä yhdistää sama arvopohja. Varsinaisessa toiminnassa poliittinen suuntautuminen ei näy, eikä järjestö ole myöskään puolueen jäsen. Lastenliiton organisaatio koostuu kolmesta tasosta, jotka ovat keskusjärjestö, piirit sekä paikallisyhdistykset ja aluejärjestöt. Keskusjärjestöön kuuluu liittohallitus ja liiton keskustoimisto. Keskusjärjestö vastaa järjestön suurista linjoista sekä valtakunnallisesta toiminnasta. Liittohallitus käyttää ylintä päätäntävaltaa ja keskustoimisto taas huolehtii päätöksien toteuttamisesta. Paikallisesta toiminnasta vastaavat piirijärjestöt sekä paikallisyhdistykset ja aluejärjestöt, joita on ympäri Suomea, aina Etelä-Suomesta Lappiin asti. Järvi-Suomen Lastenliitto ry on yksi Lastenliiton yhdeksästä piirijärjestöstä. (Lastenliitto ry 2021b.) Alueeltaan Järvi-Suomen Lastenliitto kattaa Keski-Suomen lisäksi Etelä- ja Pohjois-Savon sekä Etelä- ja Pohjois-Karjalan (Lastenliitto ry 2021a).

Järvi-Suomen Lastenliiton, kuten myös koko Lastenliiton tavoitteena on tukea toiminnallaan lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia sekä vanhempia työn ja perheen yhteensovittamisessa. Järvi-Suomen Lastenliiton toteuttamaa toimintaa ovat lakisääteiden aamu- ja iltapäivätoiminta sekä leirit, kerhot, tapahtumat ja lasten satutunnit. (Lastenliitto ry 2021a; Lastenliitto ry 2021b.) Lisäksi Järvi-Suomen Lastenliitto toteuttaa nuoria työllistävää toimintaa palkkaamalla nuoria kerho- ja leiriohjaajiksi. Toiminta pohjautuu Lastenliiton arvoihin, joita ovat reilu, välittävä, rohkaiseva ja lapsilähtöinen (Lastenliitto ry 2021b). Esimerkiksi lapsilähtöisyys toiminnassa näkyy lasten mielipiteiden ja toiveiden kuuntelemisella sekä niiden huomioimisella toiminnassa.

Järvi-Suomen Lastenliiton rahoitus koostuu avustuksista, jotka tulevat Aluehallintovirastolta sekä Jyväskylän kaupungilta. Avustusten lisäksi rahoitus muodostuu jäsenmaksuista ja ostopalvelusopimuksista sekä kerho- ja leirimaksuista. Leiritoiminta on yksi suosituimmista Järvi-Suomen Lastenliiton toteuttamista toiminnoista. Leiritoiminnan rahoitus koostuu avustuksista, leirimaksuista sekä paikallisten toimijoiden kanssa toteutettavasta yhteistyöstä. Yhteistyön kautta voidaankin jakaa resursseja sekä saada aikaan vaikuttavampaa leiritoimintaa. Viiden päivän mittaisia päiväleirejä on ympäri vuoden koulujen loma-aikoina, eli syys-, talvi- ja kesälomilla. Leirien teemana on liikunta sekä perinteinen leiritoiminta. Toiminnassa kuunnellaan lasten toiveita ja toiminta onkin lapsilähtöistä. Usein leireillä tutustutaan uusiin liikuntalajeihin sekä nautitaan tietenkin yhdessä tekemisestä ja olemisesta. Leiripaikkoina toimivat paikallisten toimijoiden toimitilat, kuten nuorisoseurantalot. Järvi-Suomen Lastenliiton leiritoiminta tarjoaa kiivaa tekemistä lapsille sekä samalla myös työ- ja ohjauskokemusta nuorille leiriohjaajille.

3 LEIRITOIMINTA NUORISOTYÖN MUOTONA

Leirit tarjoavat hauskuutta, turvaa ja ulkoilmakokemuksia, jotka voivat toimia pohjana yksilön kasvulle ja kehitykselle (Henderson ym. 2007, 989). Leirit toteuttavatkin kokonaisvaltaista kasvatusta, joten leiritoiminta voidaan katsoa osaksi kasvatuksellista nuorisotyötä (Ketola 2002, 51). Niemisen (2016) mukaan nuorisotyöllä on neljä yleistä tehtävää, eli perusfunktioita. Nämä perusfunktiot ovat sosialisatio-, personalisaatio-, kompensatio sekä resursointi- ja allokontifunktio. Kasvatuksellinen nuorisotyö toteuttaa perusolettamukseltaan sosialisatio- ja personalisaatiofunktioita sekä osittain kompensatiofunktioita. (Nieminen 2016, luku ”Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos”.) Kasvatuksellisen nuorisotyön voidaan katsoa toteuttavan osittain myös resursointi- ja allokontifunktioita, kun on kyse yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävästä toimijasta. Nuorisotyön ensimmäinen tehtävä on sosialisatio, eli yksilön liittäminen yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseniksi (mt). Leiritoiminta toteuttaa tärkeää yhteisökasvatusta ja leirit luovat mahdollisuuden yhdessä toimimiselle, sosiaalistumiselle ja uusien vertaissuhteiden solmimiselle (Hautala 2010, 78–79; Ketola 2002, 51). Leiritoiminnassa yhteisöllisyyden merkitys korostuu ja leirityö mahdollistaakin vahvoja yhteenkuuluvuuden tunteita. Parhaimmillaan leirityö voi ehkäistä lasten ja nuorten ulkopuolisuuden kokemuksia sekä yksinäisyyttä. (Nygård 2021.)

Nuorisotyön toisena tehtävänä on personalisaatio. Tehtävänä on ohjata yksilön kehittymistä omaksi itsekseen, eli itsenäiseksi, tarpeensa ja tavoitteensa tuntevaksi yksilöksi. (Nieminen 2016, luku ”Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos”.) Leirit tarjoavat hauskan yhdessäolon lisäksi mahdollisuuden itsenäiselle kasvulle (Henderson ym. 2007, 989). Leirit luovat alustan omien kykyjen löytämiselle ja itsenäisyyden harjoittelemiselle sekä opettavat omatoimisuuteen ja antavat mahdollisuuden omien siipien kokeilemiselle (Ketola 2002, 51; Hautala 2010, 78–79). Kolmannessa nuorisotyön tehtävässä, eli kompensatiofunktiossa korjataan sosialisatiossa ja personalisaatiossa ilmeneviä vaikeuksia sekä puutteita. Tavoitteena on auttaa yksilöitä, joilla on vaikeuksia muun muassa yhteiskuntaan liittymisessä. Resursointi- ja allokontifunktio on nuorisotyön viimeinen tehtävä. Tarkoituksena on vaikuttaa yhteiskunnan nuorille kohdistettuihin voimavaroihin sekä niiden suuntaamiseen. Tavoitteena on, että nuoret huomioitaisiin poliittisessa päätöksenteossa sekä resurssien jaossa ja suuntaamisessa. (Nieminen 2016, luku ”Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos”).

Nuorisolaki toimii nuorisotyön pohjana ja säätelee nuorisotyötä, sen tavoitteita sekä nuorisolalla työskentelevien työntekijöiden velvollisuuksia. Nuorisolain tavoitteena on edistää nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta sekä tukea nuorten itsenäistymistä, kasvua ja yhteisöllisyyttä. Lisäksi lain tavoitteena on tukea nuorten harrastusmahdollisuuksia, parantaa kasvu- ja elinoloja sekä edistää nuorten yhdenvertaisuuden ja oikeuksien toteutumista. Lähtökohtina tavoitteiden toteutumiselle ovat kulttuurien moninaisuus, kansainvälisyys, yhteisvastuu, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. (Nuorisolaki 1285/2016.) Leirityö nuorisotyön muotona nojautuukin nuorisolakiin ja toiminnallaan pyrkii vastaamaan nuorisolain tavoitteisiin.

Tämä tietoperusta käsittelee leiritoimintaan liittyviä olennaisia käsitteitä, kuten seikkailukasvatusta ja elämyspedagogiikkaa sekä leiritoiminnan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Lisäksi olennaisia käsitteitä ovat ohjaaminen leirillä, leiriläisten kasvu ja kehitys leiritoiminnan taustalla sekä leiritoiminnan turvallisuus ja kestävä kehitys.

3.1 Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka

Seikkailu, luonnossa liikkuminen ja luonnosta syntyvät elämykset ovat olleet vahva osa suomalaista historiaa. Niemisen (1999) mukaan seikkailukasvatusta ja elämyspedagogiikkaa on käytännön työssä toteutettu retki- ja leiritoiminnassa siitä asti, kun nuorisotyöstä on puhuttu. Niemisen (1999) ja Telemäen (2010) mukaan ne ovat kuitenkin käsitteinä verrattain uusia suomalaisessa nuorisotyössä ja seikkailuun perustuvaa pedagogista kasvatusta onkin toteutettu Suomessa vasta noin muutaman kymmenen vuoden ajan. Pikkuhiljaa 1980-luvulta asti kehittyneestä seikkailukasvatuksesta on muodostunut pedagoginen työote, jota koulutuksen eri sektorit ovat hyödyntäneet kasvatuksen ja opetuksen menetelmänä. (Pulkamo 2016, luku ”Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka nuorisotyössä: vallan väline vai osallisuuden ja sosiaalisen vahvistamisen menetelmä?”; Karppinen 2020, 27, 30.)

Seikkailukasvatuksen ja elämyspedagogiikan välistä eroa on vaikea hahmottaa, sillä seikkailukasvatusta käytetään ajoittain elämyspedagogiikan synonyymina. Toisaalta seikkailukasvatus nähdään myös omana toimintamuotonaan. (Kivelä 2020, 113.) Telemäen (1998) mukaan elämyspedagogiikka liitetään kasvatukseen ja sosiaaliseen oppimiseen, kun taas seikkailukasvatus on seikkailullisten kokemusten kautta tapahtuvaa oppimista, jossa korostuu yllätyksellisyys sekä riskit (Pulkamo 2016, luku ”Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka nuorisotyössä: vallan väline vai osallisuuden ja sosiaalisen vahvistamisen menetelmä?”). Seikkailukasvatuksella

pyritään edistämään kasvua, oppimista ja hyvinvointia, erilaisia seikkailullisia menetelmiä ja toimintatapoja hyödyntäen (Karppinen, Marttila & Saaranen-Kauppinen 2020, 18). Seikkailukasvatuksessa poistutaan sopivissa määrin omalta mukavuusalueeltaan ja haastetaan itseään, oppien samalla yhteisön jäsenenä toimimiseen tarvittavia taitoja. Seikkailukasvatus perustuu prosessimaisuuteen, reflektiivisyyteen ja dialogisuuteen sekä yksilöiden voimavarojen tunnistamiseen ja osallisuuden tukemiseen. (Suomen nuorisokeskusyhdistys ry 2021a.)

Elämyspedagogiikan periaatteena on tuottaa kokemuksia, kasvua ja oppimista subjektiivisesti merkityksellisesti koettujen elämyksien ja tilanteiden avulla. Elämyspedagogiikassa korostuu monitasoisten ja syvällisten tunteiden merkitys sekä niiden osuus kasvatustilanteissa ja yksilön toiminnassa. Oppiminen ja kasvu tapahtuvat seikkailukasvatuksen tapaan prosessimaisesti. Oppimisprosessi perustuu kokemuksiin ja elämyksiin sekä niiden analysointiin ja reflektointiin. (Karppinen 2007, 77, 79; Karppinen & Latomaa 2007, 12–13.)

Pohjimmiltaan seikkailukasvatuksessa sekä elämyspedagogiikassa on kyse kokemuksellisesta oppimisesta (Olenius 2021b; Perttula 2007, 56). Elämyksellisyys sekä kokemukset ovat tärkeitä kaikenikäisten ihmisten oppimisessa ja kasvussa. Seikkailuun ja elämyksiin perustuvaa kasvatusta ja opetusta hyödynnetään niin varhaiskasvatuksessa, nuorisotyössä sekä lastensuojelu- ja perhetyössä kuin myös esimerkiksi terapiassa ja kuntoutuksessa. Seikkailukasvatuksen menetelmää toteutetaan aidoissa luontoympäristöissä, muun muassa kiipeillä, meloen ja retkeillen sekä myös kaupunkiympäristössä tai esimerkiksi pimeäkävelynä sisätiloissa. (Suomen nuorisokeskusyhdistys ry 2021b.)

Seikkailuun ja elämyksiin perustuva kasvatus hyödyttää kaikenikäisiä, mutta yleisesti ne yhdistetään lasten ja nuorten kanssa tapahtuvaan kasvatukseen. Seikkailukasvatuksen tavoitteena on luoda onnistumisen kokemuksia sekä saada aikaan lapsille ja nuorille myönteisiä vaikutuksia, kuten vahvistaa elämänhallintataitoja ja kasvattaa itsetuntoa (Parviainen 2020, 47). Lisäksi seikkailukasvatus vahvistaa epävarmuuden sietämistä, lisää oma-aloitteisuutta ja vastuunottoa sekä kehittää yhteistyötaitoja, opettaa omien voimavarojen tunnistamista ja parantaa ratkaisutaitoja (Suomen nuorisokeskusyhdistys ry 2021b). Elämyspedagogiikka kehittää seikkailukasvatuksen tavoin sekä ryhmän että myös yksilön taitoja ja valmiuksia. Elämyspedagogiikka vahvistaa johtajuus- ja yhteistyötaitoja sekä sosiaalisen osaamisen kehittymistä. Lisäksi se vaikuttaa positiivisesti minäkuvaan sekä vahvistaa ongelmaratkaisutaitoja sekä arvojen ja luontosuhteen kehittymistä. (Olenius 2021a.)

Leiritoiminnassa seikkailullisuus ja elämykset ovat keskeisessä roolissa. Perinteisten sekä myös uudenlaisten leiritoimintojen kautta koetaan elämyksiä ja seikkailuja, samalla oppien niistä. Yöpyminen leirillä, makkaranpaisto nuotiolla, patikoiminen metsässä sekä leirielämän yhteisöllisyys ovat elämyksiä ja kokemuksia, jotka jäävät lasten ja nuorten mieleen vielä pitkäksikin aikaa. Leiritoiminnan voidaankin katsoa perustuvan elämyksille, kokemuksille ja seikkailulle.

3.2 Yhteisöllisyys leiritoiminnassa

Kasvatus tapahtuu usein erilaisissa yhteisöissä, jonka takia yhteisöllisyyden sekä yhteisön käsitteet ovat hyvä ymmärtää (Antikainen, Rinne & Koski 2015, 2.2). Leirit toteuttavat toiminnallaan yhteisökasvatusta, sillä leirielämä on samalla elämää ryhmässä, eli tiivistä yhdessäoloa sekä yhdessä tekemistä ja kasvamista (Ketola 2002, 48, 51). Leirien yhteisöllisyys on leirien yksi merkityksellisimmistä asioista, jota lapset ja nuoret muistelevat vielä pitkällä tulevaisuudessaakin. Leireiltä muodostuneet yhteisöt voivat olla yksilön hyvinvoinnin kannalta erittäin merkityksellisiä ja leirien kautta solmituista vertaissuhteista voi muodostua elinikäisiä ystäviä.

Ihmisen yhtenä perustarpeena on liittyminen laumaan, eli johonkin yhteisöön (Eskelinen 2012, 25). Yhteisöllä tarkoitetaan rajattua ryhmää, jolla on sosiaalinen rakenne sekä yhteinen tehtävä tai päämäärä. Käsitteen voi määritellä tarkoittavan koko ihmiskuntaa tai vain muutaman ihmisen joukkoa. (Lehtonen 2020; Opetushallitus 2021b). Leirien pieni joukko on yhteisö, jolla on yhteinen tavoite ja päämäärä, kuten esimerkiksi hauska ja onnistunut leirikokemus. Yhteisen tehtävän tai päämäärän lisäksi yhteisön jäsenillä on oltava muitakin yhdistäviä asioita, kuten esimerkiksi alue, harrastus tai kiinnostuksenkohteet. Tällöin voidaan puhua myös yhteisyydestä, joka kehittyy kahdella tavalla, joko vuorovaikutuksessa tai tietoisuudessa kehittyvänä yhteenkuuluvuuden tunteena. (mt.) Leirillä yksilöitä yhdistää yleisesti leiriympäristö ja leiriarki. Jos leiri kietoutuu jonkun erityisen teeman ympärille, on tämä usein yksilöitä yhdistävä tekijä. Esimerkiksi lasten jalkapalloleirillä leiriläisinä on oletetusti jalkapallosta kiinnostuneita lapsia.

Kuten yhteisöön kuulumisen, myös yhteisöllisyyden kokemus on ihmisen perustarve (Palo-Oja, Määttä & Halme 2021, 79). Yleisesti ajatellaan, että yhteisössä on aina yhteisöllisyyttä. Yhteisön olemassaolo ei kuitenkaan automaattisesti takaa yhteisöllisyyden syntymistä. Yksinkertaisimmillaan yhteisöllisyys voidaan määritellä tarkoittavan kuulumisentunnetta johonkin tiettyyn yhteisöön. Tämän lisäksi tarvitaan kuitenkin myös turvallisuutta ja yhteisön jäsenten

keskinäistä luottamusta sekä tunnetta siitä, että on merkityksellinen yhteisölle. Jotta yhteisöllisyys toteutuu, tarvitaan avointa kommunikointia ja vuorovaikutusta sekä osallistumista ja sitoutumista yhteisöön. (Birck 2020, 5; Opetushallitus 2021b.)

Yhteisöön kuulumisentunne on yksi keskeinen hyvinvoinnin osatekijä (Väljærvi 2019, 95). Eri alojen tutkimukset ovat osoittaneet yhteisöllisyyden myönteiset vaikutukset yksilön terveyteen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Yksilön psyykkiselle ja myös fyysiselle hyvinvoinnille on tärkeää kokea yhteisöllisyyttä sekä kokea olevansa osa yhteisöä. Yhteisöllisyyden puute ja siitä syntyvä yksinäisyys vaikuttavat negatiivisesti sekä psyykkiseen että fyysiseen hyvinvointiin, muun muassa lisäämällä ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta sekä riskiä sairastua esimerkiksi sydän- ja verisuonitauteihin. (Lindfors 2007.)

Yhteisöön kuulumisen lisäksi, yksilölle on tärkeää tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä kohdatuksi omana itsenään (Palo-Oja ym. 2021, 79). Hyypän (2002) mukaan tunne siitä, että kuuluu johonkin, on merkityksellistä itsensä hyväksymisessä sekä itsetunnon rakentumisessa. Lisäksi Hyypä (2002) mainitsee, että yhteisöön kuuluminen luo yksilölle turvaa sekä antaa mahdollisuuden samaistua yhteisön jäseniin. (Eskelinen 2012, 25.) Yhteisöllisyyden ja yhteisön käsitteistä puhutaan paljon myös koulukiusaamisen ehkäisyn yhteydessä (Antikainen ym. 2015, 2.2). Me-henki sekä yksilöiden kokemus hyväksytyksi tulemisesta ja joukkoon kuulumisesta synnyttävät hyvää ryhmähenkeä, jossa ei ole tilaa kiusaamiselle, syrjinnälle ja torjutuksi tulemiselle. Lisäksi yhteisö luo normit ja kontrolloi, jota tarvitaan elämiseen yhteiskunnan jäsenenä (Eskelinen 2012, 25). Yhteisöllisyys onkin yhteiskuntia koossa pitävä voima, sillä yhteisyydentunne luo pohjan yksilön ja yhteiskunnan suhteelle (Antikainen ym. 2015, 2.2).

Vaikka yhteisöllisyys nähdään yleisesti positiivisessa valossa, voi me-hengellä olla myös negatiivisia seurauksia. Omassa yhteisössä saatetaan kokea vahvaa yhteisöllisyyttä ja me-henkeä, kun taas muut yhteisöt saatetaan kokea vieraiksi ja stereotyyppisiksi. Tämä synnyttää kategoriaaon ”meihin” ja ”heihin”. Tällainen ajattelutapa johtaa usein oman ryhmän suosimiseen, eli etnosentrisyyteen sekä erilaisiin konflikteihin, kuten syrjintään ja rasismiin. Jako sisäryhmään ja ulkoryhmään muodostuu usein uskonnollisten, etnisten ja kansallisten ryhmien kesken sekä enemmistö- ja vähemmistöryhmien välille. (Opetushallitus 2021b.) Tiiviiseen yhteisöön voi olla myös vaikea liittyä mukaan. Esimerkiksi kesken leirin saapuvalla lapsella saattaa olla vaikeuksia liittyä jo tiiviiksi muodostuneeseen leiriporukkaan ja lapsi voi pahimmillaan joutua torjutuksi leiriyhteisössä.

Yhteisöllisyys muodostuu itsenäisesti yhteisöihin, joita yhdistävät esimerkiksi sama päämäärä, tavoite, yhteinen tekeminen tai paikka, johon yksilöt ovat sitoutuneet. Tätä kutsutaan yhteisöllistymiseksi. Yhteisöllisyyttä voidaan myös synnyttää ja edistää, vaikuttamalla yhteisöön sen ulkopuolelta, jota kutsutaan tällöin yhteisöllistämiseksi. Yhteisöllistämistä toteutetaan tilanteissa, joissa yhteisöllisyyttä kaivataan, mutta yhteisön jäsenillä ei ole tarpeeksi yhdistäviä tekijöitä, jotka liittäisivät yksilöt yhteen. (Birck 2020, 4; Lehtonen 2020.) Ulkopuolelta tulevaa vaikuttamista tarvitaan esimerkiksi leiriyhteisössä, jotta leirikokemus olisi jokaiselle leiriläiselle mielekäs ja turvallinen. Kun yhteisöllisyyttä aletaan synnyttämään uuteen yhteisöön, on ohjaajan rooli tärkeä. Ohjaaja toimii aluksi aktiivisena yhteisöllisyyden synnyttäjänä, mutta rooli vähenee sitä mukaan, kun yksilöt ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja löytävät yhteisiä asioita. Eli silloin, kun yhteisöllisyys alkaa elämään. (Birck 2020, 7, 11; Lehtonen 2020.) Yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemus alkavat muodostua, kun yksilöt tulevat yhteisönsään kohdatuksi, nähdyksi ja kuulluksi. Yhteisöllisyyden muodostumiseen tarvitaan yhteisön kunnollista ryhmäyttämistä sekä turvallisen ilmapiirin luomista. Ohjaaja auttaa yhteisöä löytämään yhteisiä kiinnostuksenkohteita sekä luomaan yhteistä tekemistä. Ohjaajan tulisi omalla toiminnallaan vahvistaa yhteenkuulumisen tunnetta, jotta kaikilla yhteisön jäsenillä olisi turvallinen olo ja että he kokisivat yhteisön merkityksellisenä. (Palo-Oja ym. 2021, 82–83, 85.) Leireillä yhteisöllisyys syntyy helposti, vaikka ohjaajan rooli yhteisöllisyyden synnyttäjänä onkin tärkeä etenkin leirin alussa. Leiriyhteisön kokema yhteisöllisyys kasvattaa leirikokemuksen merkityksellisyyttä ja synnyttää siitä yhdenlaisen elämyksen, joka on leiritoiminnan yksi tärkeä tavoite.

3.3 Lasten ja nuorten osallisuus leirillä

Yhteisöllisyys ja osallisuus kulkevat käsi kädessä ja ne tarvitsevat toisiaan toteutuakseen. Lasten ja nuorten osallisuus sekä mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin tulisi ottaa huomioon leiritoiminnassa, jotta leiriyhteisöstä ja leirikokemuksesta voisi muodostua leiriläiselle merkityksellinen.

Osallisuus rantautui yhteiskunnalliseen keskusteluun Suomessa 1990-luvulla. Tällöin osallisuuden käsitettä käytettiin, kun puhuttiin toiminnasta, joka tähtäsi osallistuvan demokratian edistämiseen. Sitten osallisuuden käsite on laajentunut ja sitä on käytetty monissa eri yhteyksissä. Koska osallisuuden käsite on laaja ja monimerkityksellinen, on sen määrittäminen

haasteellista. Osallisuus voidaan kuitenkin kiteyttää olevan kuulumista johonkin sekä vaikuttavaa osallistumista. (Nivala 2021.) Kokemus osallisuudesta syntyy yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa. Osallisuus on yhteisön jäsenenä olemista ja toimimista sekä tunnetta yhteisöön kuulumisesta. Lisäksi osallisuus on vaikuttamista omiin sekä yhteisiin asioihin. Jotta osallisuus toteutuisi yhteisössä, edellyttää se yhteenkuuluvuuden mahdollisuutta, yhteisön hyväksyntää sekä mahdollisuutta osallistua yhteisön elämään. Vaikka osallistuminen voi edistää osallisuutta, se ei aina takaa osallisuuden kokemusta. Yksilö voi osallistua toimintaan ja toimia yhteisön elämässä, mutta samalla kokea jäävänsä yhteisöstä ulkopuolelle ja näin ollen kokemus osallisuudesta jää uupumaan. Osallistumisen lisäksi yksilö tarvitsee siis kokemusta yhteisöön kuulumisesta. (Nivala & Ryyänen 2013, 26–27, 30.)

Aito osallisuus on dynaaminen prosessi, joka muotoutuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Osallisuus ei saa olla näennäistä, vaan lapsen tai nuoren tulee kokea, että hänen osallisuudellaan on merkitystä. Aikuiset, jotka toimivat lasten ja nuorten kanssa ovat merkittävässä asemassa siinä, kokevatko lapset ja nuoret, että heidän mielipiteillään on oikeasti väliä. (Väljäärvi 2019, 93–94, 99.) Aikuisten tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia osallisuuden kokemuksille (Tulensalo, Kalliomeri & Laimio 2021, 19). Sekä nuorisolaki että YK:n Lapsen oikeuksien sopimus määrittelevät aikuisten ja ammattilaisten tehtävät osallisuuden toteuttamiseksi. Nuorisolain mukaan nuorilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa nuorisotyötä ja -politiikkaa koskeviin asioihin niin paikallisella, alueellisella kuin valtakunnallisellakin tasolla. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. (Nuorisolaki 1285/2016, 22§.) YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen artiklan 12 mukaan lapsille tulee taata oikeus ilmaista näkemyksensä asioissa, jotka koskettavat lasta. Lapsen näkemykset tulee ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa nähden. Artiklan 13 mukaan lapsella tulee taas olla oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsella tulee olla oikeus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoa sekä ideoita rajoista riippumatta, joko suullisesti, kirjallisesti tai esimerkiksi taiteen muodossa. (United Nations 1989, 12–13 artikla.)

Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen ei saisi jäädä ainoastaan pienen marginaalin vastuulle, vaan kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden tulisi edistää toimillaan lasten ja nuorten osallisuutta (Kiilakoski & Gretschel 2012, 25). Osallisuuden edistäminen ei saisi myöskään kohdistua ainoastaan syrjäytymisen ehkäisyyn, vaikka osallisuuden edistämällä onkin siinä vahva merkitys. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen koskettaa kaikkia lapsia ja nuoria, ei vain niitä, jotka ovat syrjäytymis- tai putoamisvaarassa. (Nivala & Ryyänen 2013, 31.)

Osallisuuden toteutumista voidaan tukea eri yhteiskunnan tasoilla, niin poliittisessa päätöksenteossa kuin myös arjen kohtaamisissa, muun muassa esteettömillä kohtaamispaikoilla sekä huomioimalla ja kohtaamalla jokainen yksilönä (Lastensuojelun Keskusliitto 2020). Lasten ja nuorten yhteisöissä, osallisuutta voidaan vahvistaa edistämällä lasten ja nuorten kuulemista, yhteenkuuluvuudentunnetta sekä tunnetta omasta merkityksellisyydestään yhteisössä (Kiilakoski & Gretscher 2012, 24). Arvostava sekä kunnioittava kohtaaminen luovat kokemuksen yhteisöön kuulumisesta, joka on yksi osallisuuden toteutumisen edellytys. Kuten kaikki ihmiset, myös lapset ja nuoret tulee kohdata ilman ennakkokäsityksiä, esimerkiksi lapsen ja nuoren etniseen taustaan, kulttuuriin tai uskontoon liittyen. (Väljærvi 2019, 94–95.)

Mahdollisuus olla osa yhteisöä sekä vaikuttaa omaan elämäänsä ovat keskeisiä edellytyksiä yksilön hyvinvoinnille (Väljærvi 2019, 93). Kokemus osallisuudesta vahvistaa yksilön myönteistä minäkuvaa, saa yksilön tuntemaan itsensä arvokkaaksi ja merkitykselliseksi sekä lisää luottamusta yhteisöön (Lastensuojelun Keskusliitto 2020). Lisäksi osallisuuden kokemus lisää turvallisuutta sekä uskoa tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin. Matala osallisuus tai sen uupuminen liittyvät taas muun muassa yksinäisyyteen ja psyykkiseen kuormittuneisuuteen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021a.)

Leirielämä on usein ennalta suunniteltua ja lasten tai nuorten osallisuuteen ja heidän kuulemiseensa ei välttämättä kiinnitetä kovinkaan paljon huomiota. Leiritoiminta voi parhaimmillaan kuitenkin tarjota aitoja osallisuudenkokemuksia. Leiritoiminnassa olisikin tärkeää kuulla leiriläisiä sekä heidän toiveitaan ja ideoitaan.

3.4 Lasten kasvu ja kehitys leirin suunnittelun taustalla

Yksi ohjaustoiminnan ja täten myös leiritoiminnan keskeinen osa on tavoitteellisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikella ohjaustoiminnalla tulee olla jokin tavoite, eli päämäärä. Toisin sanoen syy, miksi toimintaa tehdään tai mitä halutaan saavuttaa. Jos tavoite uupuu, saattaa toiminta jäädä puuhasteluksi vailla syvempää päämäärää. Toiminnan ollessa tavoitteellista ja tarkoitushakuista, on se samalla myös kasvatusta. Ohjaustoiminnan tavoitteena onkin yleisesti tukea ihmisten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Tavoitteen perusteella voidaan valita menetelmät, jotka tukevat tavoitteen saavuttamista. Jotta voidaan valita oikeat tavoitteet ja menetelmät, tulee huomioida ohjattavien määrä, ikä, taitotaso ja sukupuoli-ikäkausi. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Vesterbacka 2010, 79, 81–82.) Pienten lasten kanssa voidaan harjoitella muun muassa hienomotoriikkaa ja vanhempien lasten kanssa taas esimerkiksi ongelmaratkaisutaitoja.

Tavoitteet voivat nousta myös toimintaympäristöstä. Esimerkiksi nuorisotyöllä ja koululla on keskenään erilaiset tavoitteet, johon he pyrkivät. (mt, 77). Menetelmät tulee tukea valittua tavoitetta, ohjattavan ikä ja kehitystaso huomioiden. Esimerkiksi pienet lapset eivät osaa vielä lukea, joten menetelmänä tai sen tukena voidaan hyödyntää vaikkapa kuvakortteja.

Kuten kaikessa ohjaustoiminnassa, myös leirien suunnittelussa tulee huomioida ohjattavien ikä ja kehitystaso. Järvi-Suomen Lastenliiton leiritoiminnan kohderyhmänä ovat 7–11-vuotiaat lapset, eli lapset, jotka sijoittuvat keskilapsuuden ajanjaksolle. Keskilapsuuden ajanjakso sijoittuu esikouluikäisestä aina 12 ikävuoteen saakka. Tämä ajanjakso sisältää tärkeitä muutoksia lapsen elämässä sekä aikuisen ja lapsen välisissä suhteissa. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2014, luku ”Keskilapsuus”.) Keskilapsuudessa myös lapsen minä kehityy ja vahvistuu uusien tietojen, taitojen sekä vuorovaikutussuhteiden myötä (Turun kaupunki 2021, 1). Kehitystä tapahtuu niin fyysisessä ja kognitiivisessa kuin myös psykososiaalisessa kasvussa ja kehityksessä, jotka tulisi huomioida yksilön kasvun ja kehityksen tukemisessa (Dacey & Travers 1999, 213, 245; Kalliola ym. 2010, 79).

Lapset harjoittelevat keskilapsuuden aikana jatkuvasti motorisia taitoja sekä koordinaatiota. Lansdownin ja Walkerin (1991) mukaan lasten tasapaino kehittyy keskilapsuuden loppuun mennessä ja hienomotoriset taidot, kuten piirtäminen parantuu huomattavasti. (Dacey & Travers 1999, 217, 242.) Tasapainon ja koordinaatiokyvyn kehittyminen mahdollistavat fyysisistä aktiivisuutta vaativat vauhdikkaat leikit, kuten juoksuleikit, kiipeilyn ja hyppimisen (Nurmi ym. 2014, luku ”Keskilapsuus”). Seitsemänvuotiailla lapsilla on jo hyvä tasapaino, joka mahdollistaa tarkkuuta vaativan hyppimisen ja pomppimisen. Kahdeksanvuotiaissa kiinnostus fyysisiä leikkejä kohtaan kasvaa ja yhdeksänvuotiaana taas psykomotoriset taidot, kuten pallon heittäminen, hyppiminen ja juokseminen näyttävät jo merkittävästi parantuneena. Kymmenenvuotiailla lapsilla juoksutaito paranee edelleen. (Dacey & Travers 1999, 217.) Tyttöjen ja poikien välillä on jonkin verran eroja motorisissa taidoissa. Tytöt menestyvät usein paremmin hienomotoriikkaa vaativissa tehtävissä, kuten piirtämisessä tai kirjoittamisessa. Lisäksi tytöt ovat keskimäärin parempia tasapainoa ja jalkojen koordinaatiota edellyttävissä liikkeissä. Pojat taas menestyvät usein paremmin lihasvoimaa vaativissa suorituksissa. (Nurmi ym. 2014, luku ”Keskilapsuus”.) Koska keskilapsuuteen kuuluu hienomotoristen taitojen, tasapainon ja koordinaatiokyvyn kehittyminen, kannattaa leiritoiminnassa huomioida nämä asiat sekä millä tavoin kehittymistä voidaan edelleen tukea. Liikunnalliset leikit sekä pelit tukevat koordinaatiokyvyn kehittymistä ja askartelu taas hienomotorisia taitoja.

Keskilapsuudessa lapsi siirtyy laajempiin sosiaalisiin konteksteihin, jotka vaikuttavat merkittävästi lapsen sosioemotionaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Lapsen ajattelun kehityksessä tapahtuu suuria muutoksia ja lapsi oppii muun muassa harkitsemaan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Jean Piagetin (1953) mukaan keskilapsuudessa tapahtuvaa ajattelun kehitysvaihetta kutsutaan konkreettisten operaatioiden vaiheeksi. Lapset alkavat ymmärtämään esineiden ominaisuuksien pysyvyyden ja ajattelu muuttuu joustavammaksi. Lapsen kyky ymmärtää symboleja, malleja ja kolmiulotteista maailmaa kehittyy sekä lapsen kiinnostus ja kyky luokitusten tekemiseen, esimerkiksi esineiden piirteiden perusteella herää. Keskilapsuudessa myös egosentrisyys vähenee, eli lapsi oppii ymmärtämään asiat toisten ihmisten näkökulmasta. (Nurmi ym. 2014, luku ”Keskilapsuus”.)

Keskilapsuudessa lapsen kyky säädellä omaa toimintaansa kehittyy. Lapsi kykenee paremmin säätelemään impulssejaan sekä suuntaamaan omaa tarkkaavaisuuttaan. Itsesäätelytaidoissa voi kuitenkin olla suuria eroja lasten välillä. Aikuisen apu on siis vielä tarpeen esimerkiksi keskittymistä vaativissa tehtävissä keskilapsuuden varhaisessa vaiheessa. Kouluikäiset lapset ymmärtävät jo ihmisten erilaisia tunteita ja osaavat pukea omia tunteitaan sanoiksi. Keskilapsuuden alkuvaiheessa tunteet voivat kuitenkin ajoittain ailahtella ja tunteiden hallinnassa voi olla haasteita. Lisäksi egosentrisyyden vähentyessä lapset oppivat ymmärtämään, että sama kokemus voi synnyttää erilaisia tunteita, riippuen siitä, mistä näkökulmasta tapahtunutta tarkastellaan. Sosiaalisten kontaktien laajentuessa vertaissuhteiden merkitys kasvaa. Vertaissuhteiden kautta lapsi oppii taitoja, jotka liittyvät itsenäisyyteen, sosiaalisiin taitoihin sekä moraaliseen käyttäytymiseen. Lapsi tarvitsee myös henkilökohtaisempia ystävyysuhteita, joiden kautta lapsi oppii herkkyyttä ja luottamusta toisia kohtaan. Samalla, kun vertaissuhteiden merkitys kasvaa, niin suhde aikuisiin muuttuu. Lapsi alkaa itsenäistymään, eikä aikuisten rooli enää ole olla välittömänä hoivaajana. Vaikka lapsi onkin aiempaa riippumattomampi aikuisista, kaipaa hän silti aikuisen tukea, läheisyyttä ja kannustusta. (Nurmi ym. 2014, luku ”Keskilapsuus”; Turun kaupunki 2021, 1–3.)

Yksi keskilapsuuden keskeinen kehitystehtävä on oppiminen. (Nurmi ym. 2014, luku ”Keskilapsuus”). Taitojen nopeutuminen ja automatisoituminen mahdollistavat monimutkaisempien asioiden ja taitojen oppimista (Turun kaupunki 2021, 1). Oppimiseen vaikuttavat vahvasti lapsen yksilölliset ominaisuudet, kuten sosiaaliset taidot, kognitiiviset kyvyt sekä motivaatio ja lapsen oma käsitys itsestään oppijana (Nurmi ym. 2014, luku ”Keskilapsuus”). Leiritoiminnassa harjoitellaan erilaisia taitoja sekä opitaan jatkuvasti uutta. Toimiminen yhdessä kehittää

sosiaalisia taitoja ja erilaiset leirikokemukset taas toimivat pohjana uuden oppimiselle. Onnistunut leiri ottaa huomioon leiriryhmän iän ja kehitystason, mutta myös leiriläisten yksilölliset ominaisuudet. Näin leiritoiminnasta muodostuu tavoitteellinen sekä kasvatuksellinen nuorisotyön menetelmä.

3.5 Ohjaaminen leirillä

Ohjaaminen on monimuotoista toimintaa, jonka tavoitteet sekä sisällöt vaihtelevat ympäristön ja kohderyhmän mukaisesti. Ohjaaminen ei kuitenkaan ole ainoastaan yksittäisiä ohjaustuokioita, vaan se on myös kohtaamista, vuorovaikutusta ja läsnäoloa. (Kalliola ym. 2010, 8–9.) Leiriohjaajien työskentelyn isoin painopiste on leiriläisten ohjaamisessa. Jotta ohjaaminen leirillä olisi ammattimaista, tulee ymmärtää ohjaamisen teoriaa.

Ohjaustyön tehtävissä painottuu oma persoona sekä sen hyödyntäminen työvälineenä. Ohjaamisessa ei ole mitään yhtä ja oikeaa tapaa, vaan jokainen ohjaaja hyödyntää omaa persoonaansa sekä omia vahvuuksiaan ohjaamisessa. Ohjaaja tarvitsee kuitenkin tiettyjä taitoja, vaikka mitään hyvän ohjaajan mallia ei olekaan. (Kalliola ym. 2010, 72–73; Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021.) Ohjaamisessa on kyse käytännön taidoista, joita voi kuka tahansa oppia. Ryhmän ohjaamisen tärkein tavoite on turvallisuuden tunteen luominen, eli ohjaajan tulee luoda ryhmästä sellainen, jossa jokaisella on oma sosiaalinen paikkansa. (Selin, Maunu, Kannussaari & Heinonen 2015, 11.) Ohjaajan tulee tunnistaa ihmisten erilaisia tunteita ja antaa niille tilaa sekä sietää ohjattavien kielteisiäkin tunteita. Ohjaajan tulisi myös harjaantua yllättävien tilanteiden varalle, sillä kaikkeen ei aina pysty ennakoimaan, vaikka ohjattava toiminta olisikin suunniteltu hyvin. Ammattimaiseen ohjaajuuteen kuulukin ohjaamisen muokkaaminen tilanteen sekä tarpeen mukaan. Lisäksi ohjaamisen ammattilaisen taitoihin kuuluu ohjattavien motivointi sekä heidän osallistamisensa. (Kalliola ym. 2010, 73–76.) Koska ohjaaminen on vuorovaikutustilanne, tarvitsee ohjaaja hyviä vuorovaikutustaitoja, joihin kuuluu muun muassa ohjattavien aktiivinen kuuntelu sekä heidän ajatustensa ja mielipiteidensä huomioiminen (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021).

Ohjaaminen etenee prosessimaisesti, joka alkaa toiminnan päämäärän, eli tavoitteen asettamisesta. Ryhmäohjauksessa tavoitteet määritellään huomioiden ryhmän koko, ohjattavien ikä- ja sukupuolijakauma sekä heidän taitotasonsa. Yksilöohjauksessa tavoitteet taas lähtevät yksilöstä, hänen toiveistaan ja tarpeistaan sekä elämäntilanteestaan. Kun tavoite on määritelty, ohjaaja tekee suunnitelman, joka vastaa kysymyksiin mitä ja miksi tehdään sekä missä, koska,

kenelle ja miten tehdään. Ohjauksen toteuttamisvaiheessa toimitaan tehdyn suunnitelman perusteella. Suunnitelma ei kuitenkaan ole aina kiveen hakattu, vaan suunnitelmaa voi joutua muokkaamaan vielä toteuttamisvaiheessakin. Prosessin lopussa ovat palautteet ja toiminnan arviointi. Palautteiden ja arvioinnin perusteella toimintaa voidaan muokata entistä paremmaksi. (Kalliola ym. 2010, 77–78.)

Ohjaajan tulee huomioida eri asioita toiminnan toteuttamisvaiheessa. Ennen kuin toiminta voidaan aloittaa, tulee ryhmä kerätä yhteen. Tämä tulisi tapahtua selkeästi ja mieluiten yhden ohjaajan ohjeistamana. Kaikkien ohjattavien tulee olla tietoisia toiminnan alkamisesta sekä olla kuulolla tulevaa ohjeistusta varten. Tilanteen haltuunotossa on tärkeää, että ohjaaja on tarpeeksi lähellä ryhmää siten, että kaikki ohjattavat näkevät hänet. Itse toiminnan ohjeistus tulisi kertoa selkeästi sekä näyttämällä itse esimerkkiä. Ohjeistuksen lopuksi on hyvä varmistaa, että ohjattavat ovat ymmärtäneet ohjeistuksen. Toiminnan aikana ohjaaja toimii ohjaamisen lisäksi kannustajana, eli myös aktiivisena toimijana. Ohjaustuokio kannattaa lopettaa samalla tavalla, kuin se alkoi, eli kokoamalla ryhmä yhteen. On tärkeää, että myös lopetus tapahtuu selkeästi. Lopetuksen aikana ohjaaja kerää palautetta joko suullisesti tai toiminnallisesti. Palaute on tärkeää sekä ohjaajalle että myös ohjattaville. Palautteen avulla ohjattavat pystyvät jäsentämään kokemuksiaan ohjaustuokiosta ja tuomaan ne myös esille. Ohjaaja taas saa tietoa, miten ohjattavat kokivat toiminnan, saavutettiin tavoitteet ja miten toimintaa voisi kehittää entistä paremmaksi. (Kalliola ym. 2010, 88–90, 116.)

Ryhmäohjauksessa on tärkeää huomioida, millainen ryhmä on kyseessä. Eli onko ryhmä vasta muodostumassa vai onko se ollut koossa jo pitkään. Ohjaajan tiedostaessa ryhmän elinkaaren, osaa hän ottaa oikeat asiat huomioon toimintaa suunnitellessa. Ryhmän elinkaaren ensimmäinen taso on tutustumisvaihe. Ryhmäläiset ottavat ensimmäistä kertaa kontaktia toisiinsa ja aloittavat tutustumisen. Yksilöt ovat usein ujoja ja heillä saattaa olla jokin tietty rooli yllä. Viikon mittaisella leirillä tutustumisvaihe kestää usein yhden leiripäivän ajan. Seuraavassa vaiheessa, eli klikkiytymisvaiheessa alkaa syntymään pienempiä ryhmiä, kun yksilöt löytävät yhtäläisyyksiä toistensa kanssa. Klikkiytymisvaihe on usein toisena leiripäivänä. Elinkaaren kolmas vaihe on työskentelyvaihe. Tässä vaiheessa kaikki tuntevat jo toistensa vahvuudet ja heikkoudet, eikä kenenkään tarvitse ylläpitää mitään erityistä roolia. Yksilöt alkavat toimimaan vapaasti eri pienryhmien välillä ja he osallistuvat myös innokkaammin järjestettyyn toimintaan. Tämä vaihe näyttäytyy kolmantena ja neljäntenä leiripäivänä. Viimeinen vaihe on lopetusvaihe, jossa ryhmäläiset alkavat irtaantumaan toisistaan. Samanaikaisesti koetaan surua ryhmän eroamisesta ja

toisaalta myös iloa leirin päättymisestä. Tässä vaiheessa ohjattavat saattavat purkaa negatiiviset tunteet ohjaajaan. Viimeinen vaihe sijoittuu leirillä viimeiseen iltaan sekä leiripäivään. (Kalliola ym. 2010, 108–110.f)

Tuckmanin (1965) mukaan tehtäväkeskeisen ryhmän kehittymiselle on viisi vaihetta. Nämä ovat muotoutumisvaihe, kuohuntavaihe, normien muotoutumisvaihe sekä tehtävän suorittamisvaihe ja ryhmän toiminnan päättymisen. Ensimmäisessä vaiheessa, eli muotoutumisvaiheessa orientoitutaan tehtävään. Ryhmä on hyvin riippuvainen johtajasta ja etsii ryhmän sääntöjä sekä rajoja. Kuohuntavaiheessa yksilöt alkavat esittää omia mielipiteitään, vaikka ne eroavaisitkin muun ryhmän mielipiteistä. Ryhmän johtajaa sekä tehtävää saatetaan vastustaa ja omaa roolia testataan ryhmässä. Kolmannessa vaiheessa, eli normien muotoutumisvaiheessa ryhmälle alkaa muodostua normeja. Yhteistyö sekä avoimuus ryhmässä lisääntyy ja ryhmään kuulumisen tunne kasvaa. Tehtävän suorittamisvaihe on ryhmän tavoitteen ja tehtävän kannalta hedelmällisin vaihe. Tässä vaiheessa ryhmän energia suuntautuu työskentelyyn ja tehtävän sekä tavoitteen suorittamiseen. Ryhmän jäsenet tukevat toisiaan ja ryhmäläisten rooleista tulee myös joustavampia. Erilaisuus nähdään ryhmässä rikkautena ja voimavarana. Ryhmän toiminnan päättymistä voidaan pitää viimeisenä ryhmän kehitysvaiheena. Lopetusvaiheessa ryhmäläiset hyvästelevät toisensa ja ryhmä erkaantuu. Tämä saattaa johtua esimerkiksi tehtävän päättymisestä sekä tavoitteen saavuttamisesta. Ryhmän eroaminen saattaa herättää ryhmäläisissä suuriakin tunteita. Ryhmä kokee samanaikaisesti surua ryhmän eroamisesta, mutta toisaalta myös iloa ja helpotusta tavoitteen saavuttamisesta. (Harviainen, Marila, Mikkola, Pörhölä, Valkonen, Valo & Ylinen 2002; Selin ym. 2015, 35.)

Ryhmän kehitysvaiheet tulee huomioida leirejä suunnitellessa ja toteuttaessa. Ensimmäisenä päivänä tulisi olla erilaisia tutustumisleikkejä sekä niin sanottuja jäänrikkomisleikkejä. Tutustumisvaiheessa tulisi olla paljon pienryhmissä toteutettavaa toimintaa ja ryhmiä tulisi sekoittaa tasaisin väliajoin. Ensimmäisen päivän tärkein tavoite on saada aikaan ryhmäytymistä, jotta kukaan ei jäisi ulkopuoliseksi ryhmästä. Vapaa-ajan rooli kannattaa pitää ensimmäisten päivien aikana pienenä. Leirin keskivaiheessa on hyvä ottaa erilaisia luottamus- ja ongelmaratkaisuharjoituksia. Tässä vaiheessa voi ottaa jo myös heittäytymistä vaativia leikkejä. Viimeisen illan ja päivän ohjelman tulisi olla yhteisöllistä. (Kalliola ym. 2010, 111.) Ohjelmassa voisi olla esimerkiksi kehulappuja sekä leiridiplomien jako, joista leiriläisille jäisi hyvä mieli.

3.6 Leirien turvallisuus

Leirien perinteikäs toiminta, kuten uiminen järvessä tai makkaranpaisto nuotiolla sisältävät usein tavallista suurempia onnettomuuden riskejä (Ketola 2002, 149). Tästä syystä leirien huolellinen suunnittelu etenkin turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää. Turvallisuus voidaan jakaa ohjaustoiminnassa psyykkiseen ja fyysiseen turvallisuuteen. Turvallista ja toimivaa leiriä suunniteltaessa ja toteuttaessa tulee huomioida molemmat turvallisuuden osa-alueet ja ne kietoutuvatkin tiiviisti toisiinsa. (Kalliola ym. 2010, 92; Ketola 2002, 144.)

Psyykinen eli henkinen turvallisuus tarkoittaa, että yksilö kokee ja tuntee olonsa turvalliseksi tilanteessa. Yksilön ei siis tarvitse pelätä tulevana torjutuksi, kiusatuksi, nolatuksi tai syrjityksi. (Kalliola ym. 2010, 96). Psyykkistä turvallisuutta voidaan edistää hyväksyvällä ja turvallisella ilmapiirillä sekä tukemalla ryhmäytymistä (Opetushallitus 2021a). Jotta yksilöt voisivat kokea olonsa turvalliseksi, ilmapiiriin tulee olla syrjimätön ja yksilöt tulee kohdata kunnioittavasti ja tasa-arvoisesti (Kalliola ym. 2010, 96). Syrjinnän kokemus vaikuttaa vahvasti yksilön kokemaan turvallisuuteen ja kaikenlainen syrjintä onkin kielletty yhdenvertaisuuslain nojalla (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 8§; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2021b). Lisäksi psyykkiseen turvallisuuteen kuuluu vapaus valita, osallistuuko yksilö toimintaan. Osa haluaa tarkkailla tilannetta ensin sivusta ja vasta sitten osallistua toimintaan. Jokaisen yksilöllisyyttä tulisi kunnioittaa. (Kalliola ym. 2010, 96–97.)

Fyysiseen turvallisuuteen kuuluu toimintaympäristön sekä käytettävien välineiden turvallisuus. Fyysisen turvallisuuden toteutuessa yksilön terveyteen ja fyysiseen hyvinvointiin ei kohdistu uhkatekijöitä. Tällaisia uhkatekijöitä leiriympäristössä voisi olla esimerkiksi tulipalo tai vesillä sattuva tapaturma. (Kalliola ym. 2010, 95.) Fyysinen turvallisuus edesauttaa myös psyykkistä turvallisuutta, kun yksilö tietää, että välineelliset asiat ovat kunnossa (Ketola 2002, 144). Jos esimerkiksi metsäretkeltä uupuu ensiapuvälineet tai leiripaikan paloturvallisuus ei ole kunnossa, voi leiriläinen kokea olonsa turvattomaksi.

Onnettomuuksien, riskien ja uhkatekijöiden ennakoiminen mahdollistaa turvallisen leirin (Ketola 2002 145). Onnettomuuksiin ja riskeihin voidaan ennakoida ja varautua laatimalla turvallisuussuunnitelma sekä riskikartoitus. Järvi-Suomen Lastenliiton leiritoiminnassa turvallisuus näkyy sekä fyysisenä että psyykkisenä turvallisuutena. Turvallisuus on huomioitu jokaisessa toiminnassa, erityisesti suuremman riskin omaavissa toiminnoissa, kuten uintiretkellä. Ensiapu-

pakkaukset ovat koko ajan lähettyvillä ja nopeasti saatavilla. Myös vesiturvallisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Uimavalvoja on tarpeeksi ja uintiryhmät pyritään pitämään pieninä. Selkeällä ohjeistuksella ja asiantuntevalla opetuksella varmistetaan myös fyysisen turvallisuuden toteutuminen. Psykkistä turvallisuutta pyritään varmistamaan ryhmäytävällä toiminnalla sekä myönteisellä ilmapiirillä. Ilmapiiristä pyritään luomaan sellainen, jossa jokainen pystyisi ilmaista omat mielipiteensä vapaasti. Kun fyysinen ja psyykinen turvallisuus ovat kunnossa, synnyttävät ne mielekkään sekä turvallisen leirikokemuksen. Jos jompikumpi turvallisuuden tasoista uupuu, jää leiriläiselle epävarma ja turvaton olo leiristä, joka saattaa näkyä esimerkiksi negatiivisena palautteena.

3.7 Kestävän kehityksen periaatteet leiritoiminnassa

Kestävän kehityksen periaatteet kuuluvat oleellisesti nuorisotyöhön. Nuorisotyön ammattieetisessä ohjeistuksessa yksi tarkasteltava asia on ympäristövastuullisuus. Ohjeistuksen mukaan nuorisotyössä tulisi toteuttaa kestävän kehityksen periaatteita ja toiminnot tulisi olla ekologisia ja luontoa kunnioittavia. Ammatilaisen tulisi myös kannustaa pohtimaan omia valintoja sekä niiden vaikutuksia ympäristöömme. (Allianssi ry & Nuoli ry 2020, 3.) Ekologinen jälleenrakennus on yksi nykypäivän megatrendeistä, joka on myös keskeisin tulevaisuuteen vaikuttava tekijä. Ekologinen kestävyyskriisi, resurssien ylikulutus sekä jäteongelma muuttavat toimintaympäristöämme merkittävästi ja niihin tulisikin vastata nopeasti. Noudattamalla kestävän kehityksen periaatteita, voidaan rakentaa tulevaisuuden kestävää yhteiskuntaa ja taata ihmisten hyvinvointi myös tulevaisuudessa. (Dufva 2020, 3, 15, 13.) Ympäristön huomioiminen, kierrätys sekä luontoystävällisten materiaalien hyödyntäminen kuuluvat luontevasti osaksi leirielämää (Ketola 2002, 52). Leiriympäristö tarjoaakin hyvän alustan kestävän kehityksen periaatteiden toteuttamiselle, opettelulle ja oppimiselle.

Kestävää kehitystä tarkasteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1987 YK:n Brundtlandin komissiossa. Tästä alkaen kestävän kehityksen politiikka on muotoutunut ja kehittynyt pikkuhiljaa kohti kattavampaa ja monipuolisempaa kokonaisuutta. (Ympäristöministeriö 2021.) Kestävä kehitys voidaan jakaa ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyteen. Kestävän kehityksen perustana on ekologinen kestävyys, joka tarkoittaa ihmisen aineellisen ja taloudellisen toiminnan sopeuttamista luonnon kestokykyyneen sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja luonnonvarojen kestävää käyttöä. (Ympäristöministeriö 2021; Vuortama-Räsä-

nen 2013.) Käytännön tasolla ekologinen kestävyys pitää sisällään muun muassa ympäristöystävälliset hankinnat, kierrätyksen, vähäpäästöiset liikkumistavat sekä materiaalin, veden ja energian säästämisen (Laininen, Manninen & Tenhunen 2006, 12). Leiriympäristössä ekologista kestävyyttä on helppo toteuttaa, kun huomioidaan muun muassa kierrätys sekä ympäristöystävälliset materiaalit ja niiden kestävä käyttö. Konkreettisina tekoina leiritoiminnassa voisi olla esimerkiksi askartelu kierrätysmateriaaleista sekä ympäristöystävällisten maalien valitseminen askarteluhetkeen.

Taloudellinen kestävyys tarkoittaa tasapainoista kasvua, ilman varantojen hävittämistä ja velkaantumista pitkällä aikavälillä. Kun talous on kestävällä pohjalla, helpottaa se kohtaamaan tulevaisuuden yhteiskunnallisia haasteita, kuten väestön ikääntymisestä johtuvien sosiaali- ja terveysmenojen kasvua. (Ympäristöministeriö 2021; Vuortama-Räsänen 2013.) Taloudellisessa kestävyudessa korostuu ekotehokkuus ja elinkaariajattelu esimerkiksi hankintoja tehdessä. Taloudelliseen kestävyYTEEN kuuluu rakennusten korjaus ja niiden kunnossapito sekä tilojen käyttöasteen arviointi ja niiden suunnittelu monikäyttöisiksi. (Laininen ym. 2006, 12.) Leirillä taloudellista kestävyyttä voidaan toteuttaa järkevillä ja taloudellisilla hankinnoilla. Toisin sanoen leirille ei hankittaisi mitään ylimääräistä tai tarpeetonta. Jos leiriohjelmaan suunnitellaan esimerkiksi kuplafutista, on järkevää miettiä, voisiko kuplafutiksen välineet lainata joltain toiselta toimijalta.

Sosiaalisen kestävyYDEN ulottuvuudessa ihmisille turvataan yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, perusoikeuksiin sekä elämän perusedellytyksiin (Vuortama-Räsänen 2013). Sosiaalinen kestävyys pitää sisällään esimerkiksi ympäristön turvallisuuden ja esteettömyyden sekä eettiset ja turvalliset hankinnat. Lisäksi sosiaaliseen kestävyYTEEN kuuluu ihmisten hyvinvointi, tasa-arvoinen kohtelu, syrjäytymisen ja syrjinnän ehkäisy sekä osallisuus. (Laininen ym. 2006, 12.) Leiritoiminnassa sosiaalinen kestävyys tulee huomioida ympäristön ja hankintojen turvallisuuden sekä esteettömyyden varmistamisella. Myös leirin kunnioittava, tasa-arvoinen ja hyväksyvä ilmapiiri luo edellytyksen sosiaaliselle kestävyydelle. Kulttuurinen kestävyys taas tarkoittaa kulttuurien säilyttämistä, eettistä kasvua ja henkistä toimintaa. Kulttuurisessa kestävyudessa kunnioitetaan sekä vaalitaan paikallisia, alueellisia ja kansallisia arvoja, tapoja ja perinteitä. (Vuortamo-Räsänen 2013; Laininen ym. 2006, 12.) Leirillä tämä voisi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi tutustumista leiripaikan historiaan sekä suosimalla yhteistyössä paikallisia toimijoita ja tahoja. Kestävän kehityksen periaatteiden huomioiminen leiritoiminnassa huomioi

samalla nuorisotyön eettisen ohjeistuksen sekä luo yhteiskunnallisesti vaikuttavaa nuorisotyötä. Lisäksi se opettaa lapsille ja nuorille tulevaisuuden kannalta tärkeitä tietoja ja taitoja.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö oli toiminnallinen tutkimus, jonka lähestymistapana oli toimintatutkimus. Toiminnallinen tutkimus perustuu työelämälähtöiseen kehittämiseen, jossa pyritään tuottamaan toimeksiantajalle tuotoksia, tuloksia ja kehittämis ehdotuksia (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2021). Opinnäytetyö oli työelämälähtöinen, joka tähtäsi tuotoksiin ja tuloksiin toimeksiantajalle. Tämä tuotos oli leiriohjaajille suunnattu opas leirien suunnitteluun ja toteutukseen. Tutkimuksen lähestymistapa, toimintatutkimus on tutkimusstrategia, jolla pyritään vaikuttamaan kehittävästi ja parantavasti tutkimuskohteeseen sekä sen toimintaan ja ympäristöön. Toimintatutkimuksen lähtökohtana on tutkimuksen tekeminen tutkimuskohteen ympäristössä ja tutkittavat otetaan aktiivisiksi osallisiksi tutkimukseen. (Jyväskylän yliopisto 2015b; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 5.4.) Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää leiritoimintaa laadukkaammaksi ja tavoitteellisemmaksi. Tutkimus toteutettiin tutkimuskohteen ympäristössä, joka oli leiriympäristö. Lisäksi tutkittavat olivat aktiivisesti osallisina tutkimuksessa. Toimintatutkimuksen luonteeseen myös kuuluu tieteellisyyden ja käytännöllisyyden yhdistäminen, minkä takia se soveltuu hyvin opinnäytetyöhön, joka on luonteeltaan tutkimuksellista kehittämistoimintaa (Jyväskylän yliopisto 2015b). Toimintatutkimus etenee prosessimaisesti, jossa on kahdeksan vaihetta. Nämä vaiheet ovat:

1. Ongelman havaitseminen, sen tunnistaminen ja määrittely
2. Ongelman kartoittaminen ja päämäärän valinta
3. Tutkimussuunnitelman teko
4. Suunnitelman mukaan toimiminen
5. Toiminnan seuranta ja arviointi
6. Arvioinnin mukaan uuden tutkimussuunnitelman teko
7. Uuden suunnitelman mukaan toimiminen
8. Arviointi ja seuranta sekä kehittäminen. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2021.)

Kehittämistyöni ei etene yhtä tiukasti näiden kahdeksan kohdan mukaan, mutta siitä on silti havaittavissa toimintatutkimukselle tyypillinen syklisyys. Ennen opinnäytetyön aloittamista olin jo havainnut ongelman ja määritellyt sen. Kehittämistyön alkuun valitsin ja määrittelin tutkimuksen päämäärän sekä aloitin tekemään tutkimussuunnitelmaa. Kehittämistyön edetessä

toimin tekemäni suunnitelman mukaisesti. Kehittämistyön tuotostani arvioin sekä seurasin palautteen ja käytännön kokeilemisen kautta. Palautteen sekä oman arviointini mukaan määrättilin lopuksi uudet kehittämisideat tuotokselleni, eli leirioppaalle.

Toimintatutkimuksen lisäksi opinnäytetyön lähestymistapana voidaan pitää myös etnografista tutkimusta, sillä yhtenä aineistonkeruumenetelmänä hyödynsin osallistuvaa havainnointia. Etnografinen tutkimus tarkastelee ja kuvailee sekä pyrkii ymmärtämään tutkittavaa kohdetta olemalla itse mukana tutkittavien arjessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 5.3.) Olin itse mukana kesäleireillä leiriohjaajana ja täten siis myös itse mukana leiriarjessa. Käytin tutkimuksessa triangulaatiota, jonka tarkoituksena on hyödyntää erilaisia lähestymistapoja sekä aineistonkeruumenetelmiä. Triangulaation etuna on tutkimuskohteesta saatavan tiedon laajeneminen ja syveneminen. Se soveltuu erityisesti tutkimuksiin, joiden kohteena on ihminen sekä hänen toimintansa. Toisaalta triangulaation käyttäminen vie myös enemmän aikaa, voimia ja rahaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 2.3.2.) Useiden menetelmien hyödyntäminen opinnäytetyössä oli kuitenkin perusteltua, sillä triangulaation avulla aineisto laajeni ja antoi syvempää sekä kattavampaa tietoa tutkittavasta kohteesta. Aineistonkeruumenetelminä hyödynsin kvalitatiivisia, eli laadullisia aineistonkeruutapoja, joita olivat ryhmähaastattelu, benchmarking-menetelmä sekä havainnointi. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kokonaisvaltaisesti tutkittavan kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä. Laadullisissa aineistonkeruumenetelmissä korostuvat tutkittavan kohteen taustaan ja esiintymisympäristöön sekä tutkittavan kohteen merkitykseen, tarkoitukseen ja ilmaisuun liittyvät näkökulmat. (Jyväskylän yliopisto 2021.)

4.1 Ryhmähaastattelu

Haastattelu on yksi eniten käytetyimmistä aineistonkeruumenetelmistä tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa. Haastattelulla saadaan kerättyä syvällisempää tietoa tutkittavasta kohteesta ja aidossa toimintaympäristössä toteutettava haastattelu syventää tietoa entisestään. Haastattelut voidaan toteuttaa ryhmähaastatteluna, eli fokusryhmämenetelmänä, jossa haastateltavia on useita, noin kuudesta kahteentoista. Ryhmähaastattelun etuna on, että tietoa saadaan useammalta henkilöltä samanaikaisesti ja käsiteltävät asiat etenevät ryhmädynamiikan ansiota aivan uusille tasoille. Toisaalta ryhmähaastattelussa ryhmän ilmapiiri vaikuttaa siihen, mistä asioista haastattelussa puhutaan ja ketkä ovat äänessä. Lisäksi ryhmähaastattelun epäkohtana on, että ryhmän takia haastateltavat eivät uskalla kertoa välttämättä kaikkea mieleen juolahtavia

asioita. Ryhmähaastattelun on kuitenkin havaittu toimivan hyvin etenkin lapsia haastateltaessa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 106, 111; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.3.4.) Haastattelun leiriläisiä ja toteutin haastattelun juuri ryhmähaastatteluna, jotta haastattelu antaisi kattavampaa sekä syvällisempää tietoa. Lisäksi koin, että ryhmähaastattelu sopisi leiriläisten haastatteluun, koska se voisi motivoida leiriläisiä kertomaan mielipiteensä sekä herättämään uusia ideoita ja toiveita. Haastattelun tukena hyödynsin toiminnallisuutta, jotta lapset keskittyisivät paremmin haastattelutilanteeseen ja jotta tilanne ei tuntuisi lapsista ikävältä tai tylsältä.

Ennen ryhmähaastattelua määritellään tavoitteet, mitä haastattelulla halutaan saavuttaa (Ojasalo ym. 2015, 112). Haastattelun tavoitteena oli saada leiriläisten ääntä kuuluviin ja osallistaa heitä leirioppaan toteutuksessa. Koska leiriläiset ovat se kohde, jota leiritoiminnan tulisi palvella, on tärkeää, että leiritoiminta on juuri leiriläisten näköistä ja että he pääsevät myös vaikuttamaan siihen. Lasten ja nuorten kuulemista velvoittaa myös nuorisolaki. Lain mukaan lapsilla ja nuorilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa nuorisotyötä koskeviin asioihin niin paikallisesti, alueellisesti kuin myös valtakunnallisesti. Lisäksi lapsia ja nuoria tulee kuulla asioissa, jotka koskevat heitä. Lain yhtenä tärkeänä tavoitteena onkin edistää lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia sekä heidän osallisuuttaan. (Nuorisolaki 1285/2016, 2§, 24§.) Leiriläisten kuuleminen ja heidän mielipiteidensä huomioinen toteuttavat samalla nuorisolakia.

Tavoitteiden asettamisen jälkeen määritellään, millaisia osallistujia haastatteluun halutaan mukaan (Ojasalo ym. 2015, 112). Kesäleirien leiriläiset olivat luonnollinen valinta ryhmähaastatteluun, sillä he olivat juuri niitä, joihin leiritoiminta vaikuttaa. Luonnollisessa ympäristössä tapahtuva haastattelu antoi myös syvällisempää tietoa tutkittavasta kohteesta. Haastattelut toteutettiin toiminnallisena ryhmähaastatteluna osana leiripäivää kesän leireillä. Haastattelut kestivät noin tunnin, jonka aikana leiriläiset askartelivat sekä keskustelivat annetusta teemasta. Ennen haastattelua leiriläisten huoltajille lähetettiin tutkimuksen informointi- sekä suostumuslomake. Tutkimuksen informointilomakkeessa kerrottiin tutkimuksen tarve, tavoitteet, toimenpiteet sekä tietosuoja- ja lupa-asiat. Huoltajat täyttivät suostumuslomakkeen ja palauttivat sen viimeistään ensimmäisen leiripäivän aamuna. Ensimmäiseen ryhmähaastatteluun suostui 20 leiriläisestä 16. Kuitenkaan itse haastattelutilanteessa kaikki tutkimukseen suostuneet eivät halunneet vastata, joten aineistoa kertyi lopulta 13 osallistujan kohdalta. Toiseen ryhmähaastatteluun suostui kahdeksasta leiriläisestä kuusi.

Ryhmähaastattelujen aikana leiriläisten tehtävänä oli askarrella kartongista ja jäätelötikuista taulu, johon leiriläiset piirsivät unelmien leiripäivän. Kun taulut olivat valmiita, keskusteltiin leiriläisten kanssa yhdessä siitä, millainen olisi heidän unelmien leiripäivä. Haastattelu toteutettiin teemahaastattelun tavoin siten, että keskustelu pyöri unelmien leiripäivä -teeman ympärillä, eikä haastattelun aikana annettu valmiita kysymyksiä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.3.4). Toiminta toteutettiin osana leiripäivää siten, että kaikki osallistuivat askarteluun, jotta tutkimukseen osallistuminen tai osallistumattomuus ei vaikuttaisi leiriohjelmaan. Vain tutkimukseen suostuneiden leiriläisten mielipiteet sekä taulut huomioitiin tutkimuksessa. Koska toiminta oli osana leiripäivää, ei haastattelua voitu tallentaa, joten kirjoitin haastatteluun osallistuneiden osalta heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään ylös. Lopuksi leiriläiset palauttivat minulle tekemänsä taulut, joista otin kuvat niiden lasten osalta, jotka olivat suostuneet tutkimukseen.

Käytin ryhmähaastattelujen analysointimenetelmänä teemoittelua. Teemoittelu on laadullinen analysointimenetelmä, jossa tutkimusaineistosta etsitään toistuvia ja keskeisiä aihepiirejä, eli teemoja. Nämä teemat voivat olla aineistoja yhdistäviä tai erottavia asioita. Aineisto järjestellään teemoittain, jonka jälkeen niitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin. (Jyväskylän yliopisto 2016; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 7.3.4.) Ryhmähaastattelujen jälkeen pyrin löytämään aineistoista keskeisiä aihepiirejä, jotka järjestelin teemoihin. Ensimmäisestä ryhmähaastattelusta nousevia aihepiirejä oli toiminta ja elämykset sekä ruokaan liittyvät asiat. Lisäksi yhtenä teemana oli muut asiat, joihin lukeutuivat sellaiset aiheet, jotka eivät sopineet muihin teemoihin. Toisesta ryhmähaastattelusta teemoiksi nousivat toiminta sekä muut asiat.

4.2 Benchmarking

Benchmarking eli vertailukehittäminen on menetelmä, jossa omaa organisaatiota ja toimintatapoja vertaillaan menestyvän organisaation toimintatapoihin. Vertailun avulla pyritään oppimaan hyväksi havaituista menetelmistä sekä soveltamaan ja kehittämään opittua omaan organisaatioon. Tarkoituksena ei ole kopioida toimintatapoja suoraan omaan toimintaan, vaan oppia niistä ja kehittää niitä eteenpäin. (Ojasalo ym. 2015, 186.) Hyödynsin yhtenä aineistonkeruumenetelmänä benchmarking-menetelmää, sillä monet eri nuorisotyön toimijat toteuttavat suunnitelmallista ja laadukasta leiritoimintaa, joiden toimintatavoista voi oppia uutta sekä kehittää opittua omaan leiritoimintaan.

Benchmarking prosessi lähtee liikkeelle kehittämiskohteen määrittelyllä. Kun kehittämiskohde on selvä, etsitään vertailtavat organisaatiot, eli vertailukumppanit. Vertailtavilta organisaatioilta kerätään järjestelmällisesti tietoa, jonka jälkeen tuloksia tulkitaan sekä sovelletaan omaan organisaatioon. (Ojasalo ym. 2015, 186.) Kehittämiskohteenä oli Järvi-Suomen Lastenliiton leiritoiminnan kehittäminen laadukkaammaksi ja tavoitteellisemmaksi, kun ei ole aikaa leirien syvällisempään perehtymiseen, kuten leiriohjaajakoulutuksiin. Benchmarking-menettelyn tavoitteena oli kerätä tietoa, miten muut nuorisotyön toimijat toteuttavat laadukasta leiritoimintaa ja mitä kaikkea he painottavat leiriohjaajille, jotta leiriohjaajat voisivat kokea olonsa varmaksi leirillä sekä toimillaan varmistaa leirien laadukkuuden ja tavoitteellisuuden. Etsin vertailukumppaneiksi toimijat, joilla olisi monen vuoden kokemus laadukkaan leiritoiminnan järjestämisestä. Lisäksi tutkimukseen pyrin saamaan sellaiset toimijat, joiden leiritoiminnassa olisi kokeneiden leiriohjaajien lisäksi myös aloittelevia ja nuoria leiriohjaajia. Opinnäytetyöhön valikoitui Laukaan vapaa-aikatoimen, eli Laukaan Vatin leiritoiminta sekä Järvi-Suomen partiopiirin Kuokkalan Vetehiset -lippukunta ja sen leiritoiminta.

Laukaan vapaa-aikatoimen toteuttama leiritoiminta on suosittua, sillä se saavuttaa vuosittain noin 600–650 lasta ja nuorta Laukaasta sekä myös Laukaan ulkopuolelta (Laukaan kunta 2021a, 28). Leirejä on ympäri vuoden ja niiden teemat vaihtelevat aina perinteisistä kesäleireistä ratsastus- ja purjehdusleireihin saakka (Laukaan kunta 2021b). Koska Laukaan vapaa-aikatoimen leiritoiminta on suosittua niin laukaalaisten kuin myös ulkopaikkakuntalaisten lasten ja nuorten keskuudessa ja leiritoimintaa järjestetään ympäri vuoden, oli se luonnollinen valinta benchmarking kohteeksi. Olen myös itse ollut leiriohjaajana Laukaan vapaa-aikatoimen järjestämällä leireillä, joten minulla oli myös omakohtainen kokemus Laukaan leiritoiminnasta, jonka olin havainnut olevan laadukasta ja suunnitelmallista. Partio toiminta valikoitui opinnäytetyöhön, sillä partiolla on pitkä historia leiritoiminnan järjestämisestä. Leiritoiminta on tärkeä osa partion toimintamuotoja ja tavoitteellisten partioleirien kautta voidaan opettaa muun muassa ryhmässä toimimista ja kädentaitoja sekä luonnontuntemusta ja selviytymistaitoja. Luonnossa tapahtuva toiminta on keskeinen osa partion kasvatus- ja koulutusmenetelmää. (Partio Scout 2021.)

Vertailtavien kohteiden tiedonhankinnassa käytin puolistrukturoitua haastattelua. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelukysymykset laaditaan jo ennakkoon, mutta niiden järjestystä voidaan vaihdella tarpeen mukaan. Lisäksi ennakkoon suunniteltuja kysymyksiä voidaan jättää esittämättä tai vastaavasti voidaan esittää uusia, haastattelutilanteessa mieleen tulevia kysymyksiä. (Ojasalo ym. 2015, 108.) Haastattelut toteutettiin etäyhteyksin heinä-elokuun aikana.

Ennen haastattelua haastateltaville lähetettiin tutkimuksen informointilomake, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, tavoite, toimenpiteet sekä tietosuoja- ja lupa-asiat. Ennen haastattelua määrittelin haastattelukysymykset sekä haastattelun kulun ja aikataulun. Haastattelukysymyksiä oli yhdeksän kysymystä, joilla pyrittiin saamaan tietoa leiritoiminnan toteuttamisesta, laadun ja tavoitteellisuuden varmistamisesta sekä leiriohjaajien koulutuksesta. Lisäksi kyselin haastateltavilta hieman taustatietoja heidän roolistaan leiritoiminnan organisoinnissa ja toteuttamisessa. Haastattelukysymykset näkyvät liitteissä (liite 1). Koska kyseessä oli puolistrukturoitu haastattelu, haastattelutilanteessa juolahtaville uusille kysymyksille oli myös tilaa. Haastatteluun oli varattu aikaa ½ - 1 tuntia. Haastattelun alussa kysyin, oliko haastateltavilla kysyttävää tutkimuksesta sekä kerroin tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet. Lisäksi pyysin myös luvan haastattelun tallentamiseen.

Haastattelun jälkeen litteroin haastattelun, jonka jälkeen aloitin haastattelun analysoimisen. Benchmarking-haastattelun analyysissä käytin ryhmähaastattelun tavoin teemoittelua, sillä haastatteluista nousi esille tietyt, toistuvat teemat. Nämä teemat olivat taustatiedot, leirin tavoitteet, leiriohjaajat, leirien laadukkuus sekä leiriläisten osallisuus.

4.3 Havainnointi

Havainnoinnissa, eli observoinnissa tutkittavasta kohteesta pyritään saamaan tietoa hänen luonnollisessa ympäristössään (Ojasalo ym. 2015, 114). Menetelmän tarkoituksena on kerätä tietoa tarkkailemalla tutkittavaa kohdetta sekä tekemällä samalla havaintoja. Havainnot kohdistuvat usein ihmisen käyttäytymiseen ja toimintaan. (Jyväskylän yliopisto 2015a.) Hirsjärven ym. (2004) mukaan havainnointi sopii laadulliseen tutkimukseen ja erityisesti vuorovaikutusta koskeviin tutkimuksiin. Menetelmän etuna on, että sen avulla saadaan suoraa ja välitöntä tietoa tutkittavan, esimerkiksi yksilön, ryhmän tai organisaation toiminnasta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.4.) Havainnointi jaetaan osallistuvaan sekä ei-osallistuvaan havainnointiin. Osallistuvassa havainnoinnissa, eli niin sanotussa kenttätyössä tutkija toimii aktiivisesti osana havainnoitavaa tilannetta. Ei-osallistuvassa havainnoinnissa taas tutkija ei ole aktiivisesti mukana havainnoitavassa tilanteessa, vaan hän pitäytyy pelkkänä havainnoijana. (Jyväskylän yliopisto 2015a; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.4.)

Valitsin havainnoinnin yhdeksi tutkimusmenetelmäksi siitä syystä, että se antaisi välitöntä tietoa yksilöiden sekä myös ryhmän toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin avulla sain laajaa ja monipuolista tietoa leiritoiminnasta sekä myös hyvistä käytänteistä ja toimintatavoista.

Havainnointimenetelmäksi valitsin osallistuvan havainnoinnin, sillä olin itse mukana leiriohjaajana kesän leireillä. Olin siis itse aktiivisesti mukana havainnoitavassa toiminnassa. Osallistuva havainnointi oli paras vaihtoehto leirille, sillä Hirsjärven ym. (2004) mukaan ulkopuolinen havainnoija ja tutkija saattaa vaikuttaa tutkittavien käyttäytymiseen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.4).

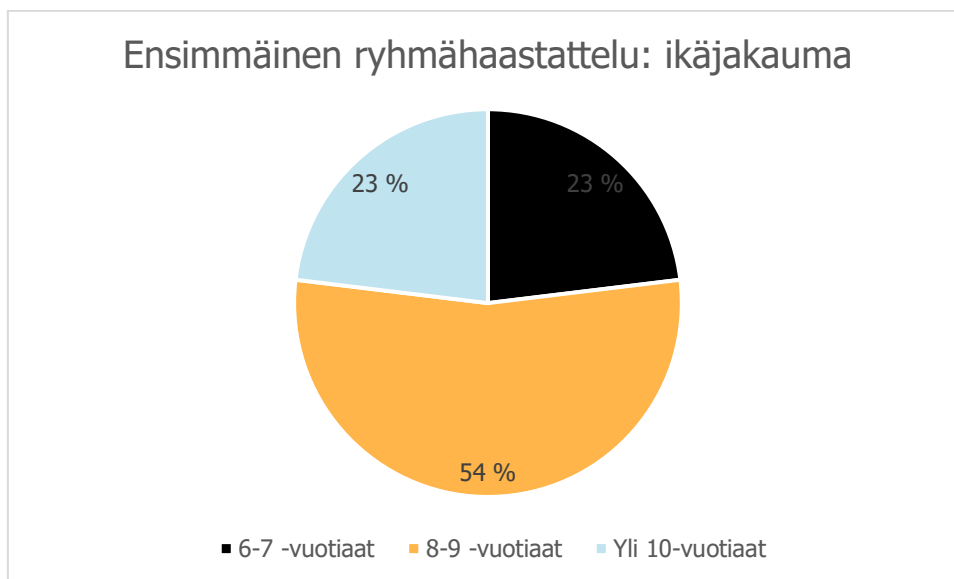
Toteutin havainnoinnin kesän leireillä. Ensimmäisellä leirillä havainnointi tapahtui kokonaisvaltaisesti, koko leiriarkea ja -elämää havainnoiden. Toisella leirillä pyrin keskittymään tiettyihin tilanteisiin ja ohjaustuokioihin. Tämä onnistuikin hyvin pienemmän ryhmäkoon vuoksi. Havainnoinnissa pyrin keskittymään hyväksi havaittuihin toimintatapoihin sekä etenkin sellaisiin tilanteisiin, jotka eivät onnistuneet leirillä kovin hyvin tai joissa olisi parannettavaa. Kirjoitin jokaisen leiripäivän päätteeksi päivän havainnot ylös. Havainnot kirjoitin ylös vasta leiripäivän päätteeksi, sillä halusin, ettei havainnointi vaikuttaisi leiriläisiin ja leiriarkeen. Tämä osoittautuikin mielestäni toimivaksi tavaksi. Leiriviikon päättyessä tiivistin havainnoitejani ja etsin niistä yhtäläisyyksiä, jonka jälkeen kirjoitin tiivistetyn havainnointilistan ylös. Tein saman menettelyn kummallakin kesän leirillä. Kun olin kirjoittanut molemmista leireistä tiivistetyt havainnot ylös, katsoin vielä kummankin leirin havainnoiteja ja pyrin löytämään niistä yhtäläisyyksiä. Tämä menettely jätti jäljelle tärkeimmät ja oleellisimmat havainnot.

5 TULOKSET JA KEHITTÄMISIDEAT

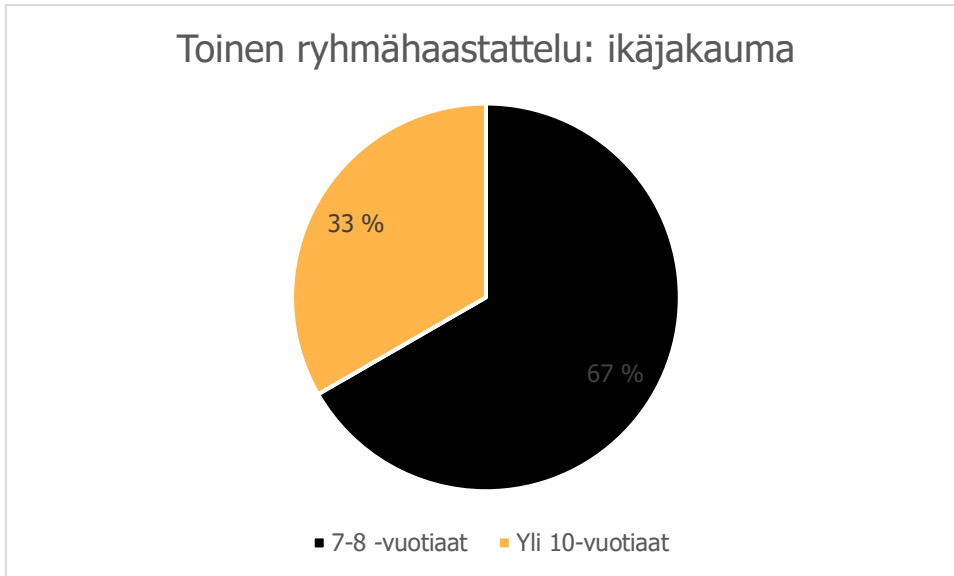
Tämä kappale käsittelee ryhmähaastattelujen, benchmarking-menetelmän ja havainnoinnin tuloksia, johtopäätöksiä sekä kehittämisideoita. Lisäksi tuloksien ja kehittämisideoiden kautta päästään tutkimuksen tuotoksena syntyneeseen leirioppaaseen.

5.1 Ryhmähaastattelujen tulokset ja kehittämisideat

Ensimmäisen leirin ryhmähaastatteluun osallistui 16 leiriläistä, joista aineistoa kertyi lopulta 13 osallistujan kohdalta. Toiseen ryhmähaastatteluun osallistui kuusi leiriläistä. Osallistujien ikähaitari oli ensimmäisessä ryhmähaastattelussa 6–11 vuotta ja toisessa ryhmähaastattelussa 7–10 vuotta. Ensimmäisen leirin ryhmähaastattelussa osallistuneista 23 % oli 6–7-vuotiaita, 54 % 8–9-vuotiaita ja 23 % yli 10-vuotiaita (kuvio 1). 8–9-vuotiaat olivat siis selvästi suurin osallistujaryhmä. Toisen leirin ryhmähaastattelussa osallistuneista 7–8-vuotiaita oli 67 % ja yli 10-vuotiaita 33 % (kuvio 2). 7–8-vuotiaiden osuus oli siis selvästi suurempi, kuin yli 10-vuotiaiden osuus. 6- ja 9 -vuotiaita ei toisessa ryhmähaastattelussa ollut ollenkaan.

Kuvio 1. Ensimmäisen ryhmähaastattelun ikäjakauma

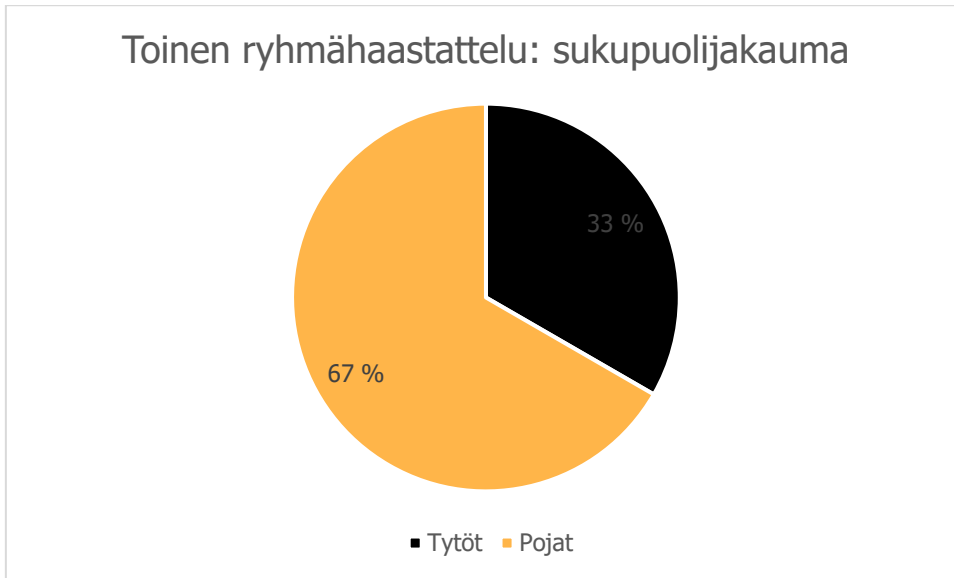

Kuvio 2. Toisen ryhmähaastattelun ikäjakauma

Ensimmäisessä ryhmähaastattelussa haastatteluun osallistuneista 69 % oli tyttöjä ja 31 % poikia (kuvio 3). Toisessa ryhmähaastattelussa haastatteluun osallistuneista taas 33 % oli tyttöjä ja 67 % poikia (kuvio 4). Ensimmäisellä leirillä tyttöjen osuus oli siis huomattavasti suurempi, kun taas toisella leirillä poikien osuus oli suurempi.

Kuvio 3. Ensimmäisen ryhmähaastattelun sukupuolijakauma

Kuvio 4. Toisen ryhmähaastattelun sukupuoli-jakauma

Ensimmäisen leirin aineistoista nousevat teemat olivat toiminta, elämykset, ruokaan liittyvät asiat sekä muut asiat, jotka eivät sopineet muihin teemoihin. Leiriläiset kertoivat unelmien leiripäivään kuuluvan uintia, jalkapalloa, naamiaiset sekä erilaisia pihapelejä, kuten lipunryöstö ja kirkonrotta. Elämyksiin liittyvistä asioista tuli ilmi retket huvipuistoon, eläintarhaan ja erilaisiin sisähuvipuistoihin, kuten HopLopiin ja Trampoliiniparkkiin. Moni leiriläinen mainitsi unelmien leiripäivässä olevan myös eläimiä sekä ratsastusta. Ruokaan liittyvistä asioista moni leiriläinen toivoi unelmien leiripäivältä herkkuja ja jälkiruokaa, kuten jäätelöä, karkkia ja kakua. Muita asioita olivat yön yli kestävä leirit, teltassa nukkuminen ja että lapset saisivat päättää leirin asioista. Vastauksissa ei ollut ikäryhmittäin juurikaan eroja. Uiminen nousi lähes jokaisesta ikäryhmästä esille. Sukupuolten välillä oli joitain eroja, jotka liittyivät etenkin tekemiseen ja toimintaan. Pojat toivoivat enemmän liikunnallisia pelejä ja leikkejä, kun taas tytöt toivoivat enemmän elämyksiin liittyviä asioita. Toistuvia teemoja tytöillä olivat etenkin hevoset, ratsastus, uiminen ja herkut. Myös askartelu oli enemmän tyttöjen mieleen. Tyttöillä toiveet olivat laajempia ja monipuolisempia kuin pojilla. Pojilla toistuvia teemoja olivat etenkin lipunryöstö ja jalkapallo.

Toisen leirin ryhmähaastattelussa nousevia teemoja olivat toiminta sekä muut asiat, jotka eivät sopineet muihin teemoihin. Leiriläiset toivoivat unelmien leiripäivältä uintia, pihapelejä sekä erilaisia urheilulajeja, kuten jalkapalloa, jääkiekkoa ja padelia. Muina asioina leiriläisten unelmien leiripäivään kuului hevoset sekä rennot leiriohjaajat. Etenkin tekemiseen ja toimintaan

liittyvät vastaukset olivat hyvin samankaltaisia kuin ensimmäisen leirin ryhmähaastattelun vastaukset, joka voi osittain johtua siitä, että osa leiriläisistä oli myös ensimmäisellä leirillä.

Ryhmähaastattelujen perusteella voidaan todeta, että poikien ja tyttöjen välillä on hieman eroja sen suhteen, mitä he leiriltä toivovat ja mitä he haluaisivat leirillä tehdä. Jotta leirikokemus olisi jokaiselle mieluinen kaikkien toiveet tulisi ottaa huomioon. Jo ennen leirin alkua tai leirin ensimmäisenä päivänä leiriläisiltä kannattaa kysyä, mitä he odottavat leiriltä sekä millaista toimintaa he leiriltä toivoisivat. Tämä antaisi heille osallisuuden kokemuksia sekä mahdollisuuden vaikuttaa leirin sisältöihin. Kokemus osallisuudesta taas luo leirikokemuksesta merkityksellisempää, kun leiriläiset kokevat, että leiri on heidän oma yhteinen juttunsa. Leiriläisten haastatteluista kävi ilmi, että he toivoisivat, että heitä kuultaisiin leirin suunnittelussa ja toteutuksessa. Toiveiden kysyminen voi olla luontevasti osana leiripäivää, esimerkiksi toiveboxin muodossa, johon leiriläiset saisivat tiputtaa omat toiveensa ja ideansa. Jokaista toivetta on ymmärrettävästi vaikea toteuttaa, mutta toistuvia teemoja on hyvä ottaa leiriohjelmaan. Tutkimuksen ryhmähaastattelusta toistuvana teemana nousi etenkin uiminen, joka kannattaa luonnollisesti olla osana Järvi-Suomen Lastenliiton leiriohjelmaa.

Leiriläisten toiveet ja mielipiteet voivat erota hyvin paljon, kuten myös ryhmähaastatteluista nousi esille. Ryhmähaastatteluista ilmeni, että etenkin askartelu jakoi leiriläisten mielipiteitä jyrkästikin. Leiriohjelmaa suunnitellessa tuleekin pohtia, miten voi järjestää mielekästä sekä yhteisöllistä leiriohjelmaa huomioiden kaikkien toiveet ja mielipiteet. Esimerkiksi, entä jos puolet leiriläisistä haluavat askarrella, mutta puolet taas eivät. Tällaisissa tilanteissa voisi miettiä, millainen askartelu olisi kaikkien mieleen ja voisiko siihen ottaa esimerkiksi enemmän toiminnallisuutta mukaan. Toinen vaihtoehto on myös jakaa leiriporukka kahtia, jolloin toinen ryhmä voi askarrella ja toinen ryhmä taas tehdä jotain toiminnallisempaa, kuten pelata esimerkiksi jalkapalloa. Tällöin yhteisöllisyyden kokemus voi hieman kärsiä, joten leiriohjelmassa tulisi olla myös koko leiriporukan yhteistä tekemistä.

Monen leiriläisen unelmien leiripäivään kuului toiminnallinen tekeminen, kuten erilaiset pihapelit ja -leikit. Leiriohjelmaan kannattaakin sisällyttää paljon toiminnallisuutta, kuten erilaisia leikkejä ja pelejä, etenkin jos leirin kohderyhmänä ovat lapset. Moni leiriläinen toivoi myös elämyksiin liittyviä asioita, kuten huvipuisto- tai eläintarharetkiä. Leiriohjelmaa suunnitellessa voisikin miettiä, voisiko paikallisten elämyskohteiden, kuten esimerkiksi paikallisten huvipuistojen, eläintarhojen tai seikkailupuistojen kanssa tehdä yhteistyötä. Moni leiriläinen mainitsi elämyksistä myös eläimiin liittyviä asioita. Paikallisten kotieläintilojen ja -tarhojen kanssa voisi

tehdä yhteistyötä ja tutustua erilaisiin kotieläimiin. Tämä tuottaisi myös kasvatuksellista sekä tavoitteellista nuorisotyötä. Elämyksiä voi luoda myös pienemmällä budjetilla esimerkiksi luomalla leffateatterin leiripaikalle tai tekemällä seikkailuradan leiripaikan pihalle. Myös esimerkiksi telttailu on yhdenlainen elämys, joka nousi myös ryhmähaastatteluista esille. Jos leirillä ollaan yötä leirirakennuksessa, voisi pohtia, voisiko yhden yön nukkua esimerkiksi teltassa. Tämä voisi olla monelle leiriläiselle uusi ja ainutlaatuinen kokemus.

Leiriläiset mainitsivat ryhmähaastattelussa ruokaan liittyviä asioita, jotka kuuluvat heidän unelmien leiripäivään. Moni leiriläinen mainitsi herkut osana unelmien leiripäivää. Herkkuja ja epäterveellistä ruokaa ei kannata kuitenkaan olla leirillä liikaa, sillä nuorisotyön yhtenä tehtävänä on nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja lähtökohtana on terveiden elämäntapojen korostaminen (Nuorisolaki 1285/2016). Herkkupäiviä leirillä ei siis kannata olla liikaa. Leiriläisten osallisuutta ja mielipiteitä voi kuitenkin ottaa mukaan ruokailujen suunnitteluun. Ennen leiriä voisi kysyä, mitä ruokaa leiriläiset toivoisivat leirille.

5.2 Benchmarking-menetelmän tulokset sekä kehittämisehdotukset

Benchmarking-haastattelun toimijoina olivat Laukaan vapaa-aikatoimi, eli Laukaan Vatti sekä Järvi-Suomen Partiolaisten Kuokkalan Vetehiset lippukunta. Molemmilla toimijoilla on pitkä historia laadukkaan leiritoiminnan järjestämisestä, joka on myös erittäin suosittua. Esimerkiksi Laukaan vapaa-aikatoimen leiritarjontaan kesällä 2021 kuului noin 28 erilaista leiriä (Laukaan kunta 2021b). Benchmarking-haastattelun analysoinnissa käytin teemoittelua, sillä haastatteluista nousivat esille viisi erilaista teemaa. Ensimmäisenä teemana oli taustatiedot, joihin kuuluivat haastateltavan rooli leiritoiminnassa sekä haastateltavan tahon leirit ja niiden organisointi. Tämä teema toimi hyvänä pohjana muille teemoille ja antoi syvemmän ymmärryksen haastateltavien toimijoiden leiritoiminnasta. Taustatietoja en käsittele tässä kappaleessa tarkemmin. Muut teemat olivat leirien tavoitteet, leiriohjaajat, leirien laadukkuus sekä osallisuuden huomioiminen.

Leirien tärkeimmäksi tavoitteeksi kummastakin haastattelusta nousi leirien turvallisuus. Eli toisin sanoen turvallisen leirikokemuksen luominen. Turvallisuus käsitteen yhteydessä haastatteluissa mainittiin turvallisuuden osa-alueet, eli psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen turvallisuus. Psyykkisessä turvallisuudessa kaikilla on hyvä olla, eikä ketään kiusata. Fyysisen turvallisuuden osa-alueeseen taas kuuluu muun muassa leikkivälineiden turvallisuus sekä riittävä val-

vonta. Sosiaalinen turvallisuus taas pitää sisällään uusiin ihmisiin tutustumisen turvallisesti leiriohjaajien avustamana ja ohjaamana. Turvallisuuden lisäksi leirien tärkeänä tavoitteena toisesta haastattelusta nousi esille elämyksellisyyden luominen. Elämyksellisyys eli leiriläisen henkilökohtainen kokemus leiristä ja siitä, että pystyi osallistumaan leiriin ja leirillä oli kivaa, luo leirikokemuksesta merkityksellisen sekä ainutlaatuisen. Leirien matalaa kynnystä pidettiin myös tärkeänä tavoitteena leiritoiminnassa. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhemmilla on varaa laittaa lapsi leirille ja kaikilla olisi myös sama mahdollisuus ilmoittautua sekä osallistua leirille. Lisäksi leirien tavoitteista haastatteluissa mainittiin muun muassa toisiin tutustumista, ajanvietämistä yhdessä sekä toisten kanssa toimeen tulemista ja suvaitsevaisuutta, joita harjoitellaan yhdessä tekemisen sekä ryhmäyttävien leikkien kautta. Tavoitteista esille nousi myös vastuun kantaminen ja ottaminen, joka toteutuu muun muassa leirin perustoimintojen ylläpitämisen avulla, esimerkiksi leirikeittiössä auttamalla.

Vaikka leirien tavoitteena on esimerkiksi tarjota ja luoda turvallinen elämys, niin haastatteluista kävi ilmi, että leiritoiminnalle ei välttämättä aseteta mitään spesifimpiä tavoitteita. Puhetta oli siitä, millainen tavoite riittää leiritoiminnassa. Leirin tavoitteet riippuvat järjestävästä organisaatiosta. Esimerkiksi jalkapalloseuran leirillä tavoitteena voi olla lajiin liittyviä spesifimpiä tavoitteita. Partiolla leirien tavoitteet taas tulevat partio-ohjelmasta sekä ikäkauden ohjelmasta, jonka takia mitään erityisempiä tavoitteita ei välttämättä tarvita. Tavoitteena on, että leiriläiset oppisivat taitoja, jotka kuuluvat partio-ohjelmaan. Tavoitteet ovat usein yleishyödyllisiä, kuten ensiapu- tai kädentaitoja.

Haastatteluista kävi ilmi, että positiivinen palaute on tärkeä tavoite, jota leiritoiminnan tulisi tavoitella. Palautteella tarkoitetaan sekä viimeisen päivän palautetta, mutta myös koko leirin ajalta tulevaa palautetta. Lisäksi myös palautetta siitä, millaiset fiilikset leiriläisillä on leirillä, saavatko he uusia ystäviä tai haastavatko he itseään sopivasti. Jollekin tavoitteena voi olla myös esimerkiksi sääntöjen ja ohjeiden kuunteleminen tai itsenäistymisen harjoittelu. Ihmiset ovat yksilöllisiä, joten erityisempien tavoitteiden asettaminen voi olla haastavaa. Tavoitteet leiritoiminnassa ovat turvallisuudessa, elämyksellisyydessä ja palautteessa. Leirit tavoittelevat sitä, että asiat sujuisivat leirillä hyvin ja turvallisesti. Tavoitteena on siis minimoida vaarat ja tapaturmat. Turvallisuuden rinnalla kulkee elämyksellisyys, eli henkilökohtainen kokemus leiristä. Näiden toteutuessa palaute näyttäytyy positiivisena ja leiriläisille herää innostus osallistua leirille myös seuraavana vuonna.

Leirien laadukkuuden varmistamisesta nousevia asioita olivat leiriohjaajat sekä huolellinen ennakkosuunnittelu. Toisen haastattelun mukaan leiriohjaajien sekoittuminen vaikuttaa leirien tasalaatuisuuteen. Kun leiriohjaajaporukassa on sekä uusia, mutta myös kokeneempia leiriohjaajia, luo se laadukkuutta. Kokeneemmat ohjaajat voivat ohjata uusia leiriohjaajia, joka vaikuttaa myös leirien laadukkuuteen. Toisesta haastattelusta nousi ilmi pitkän ajan kokemus leirien suunnittelussa ja toteutuksessa sekä muodostuneet perinteet leiritoiminnassa. Huolellinen ennakkosuunnittelu nousi esille tavaksi, jolla voidaan varmistaa leirien laadukkuus. On paljon asioita, joihin ei voi vaikuttaa, mutta ennakkosuunnittelulla lähes kaikkeen voi varautua. Kun leirejä aletaan suunnittelemaan jo hyvissä ajoin, pystytään paremmin ennakoimaan asioihin ja varmistamaan leirien laadukkuus.

Kyselin haastattelussa, mitä asioita leiriohjaajien tulisi tietää ennen, kun he menevät leirille sekä millä tavoin haastateltavat toimijat varmistavat sen, että leiriohjaajat osaavat nämä asiat ja kokevat olonsa varmaksi leirillä. Kummastakin haastattelusta nousi tärkeimmäksi asiaksi turvallisuusasiat, jotka leiriohjaajien tulisi tietää. Leirielämään liittyy paljon riskejä ja turvallisuusasioista tulisikin tietää esimerkiksi, millaiset käytännöt ovat uimarannalla sekä mitä kaikkea tulee huomioida uintipäivänä. Turvallisuusasioiden lisäksi haastatteluista nousivat esille käytännön asiat sekä asenne ohjaamiseen. Käytännön asiat tarkoittavat leirin käytäntöjä, eli miten asiat hoidetaan leirillä. Myös esimerkiksi tieto siitä, mitä leiriohjelma pitää sisällään, on yksi käytännön asia, joka leiriohjaajien tulee tietää ennen leiriä. Asenteella taas tarkoitetaan sitä, että leiriohjaajan ei tarvitse tietää kaikkea ohjaamisen teoriaa tai olla maailman paras ohjaaja, kunhan hän kykenee heittäytymään ohjaajan rooliin sekä haluaa toimia leiriläisten kanssa. Näiden lisäksi mainittiin myös ohjaajien toimenkuva, eli leiriohjaajien tulisi tietää ja ymmärtää oma roolinsa sekä mitä heiltä odotetaan. Leiriohjaajien kouluttaminen oli tapa, jolla toimijat varmistivat sen, että leiriohjaajat osaavat juuri nämä asiat ennen leirille menoa. Kouluttaminen pitää sisällään muun muassa sen, että kerrotaan, mitä leiriohjaajilta toivotaan sekä miten he voisivat saavuttaa omat tavoitteensa.

Leiriohjaajat voivat kokea epävarmuutta etenkin, jos kyseessä on ensimmäinen leiri, jolla on ohjaajana. Haastatteluista tuli ilmi, että toimijoilla on erilaisia tapoja varmistaa leiriohjaajien varmuus leirillä. Toisesta haastattelusta tavoiksi nousivat leiriporukan ryhmäyttäminen, leiriohjaajien kouluttaminen sekä olemassa oleva tuki niin työntekijöiltä, leirinjohtajalta kuin myös leiriohjaajilta. Myös ennakkotieto leirin asioista on tapa, jolla pyritään vaikuttamaan leiriohjaajien

jien varmuuteen leirillä. Toisesta haastattelusta tavoiksi nousivat leiriohjaajien kanssa keskustelu, leiriohjaajien mukanaolo suunnittelussa koko prosessin ajan sekä leirinjohtajan tuki. Leiriohjaajien kanssa keskustelu sekä palautekeskustelut lisäävät leiriohjaajien varmuutta leirillä ja voivat vaikuttaa myönteisesti myös leirien laadukkuuteen.

Osallisuuden kokemus luo leiristä henkilökohtaisen ja merkityksellisen kokemuksen, jonka takia se tulee huomioida leiritoiminnassa. Kysyin haastateltavilta, miten he toteuttavat osallisuutta heidän leiritoiminnassaan. Vastauksina ilmeni leirien teemojen vaihtelu palautteiden mukaan, leiriläisten toiveiden kuunteleminen sekä leiripalautteen kysyminen leiripäivien päätteeksi. Lisäksi haastatteluissa mainittiin myös toiveohjelman toteuttaminen, leirien jälkeen annettava palaute sekä leiriläisten vastuut leirin perustoimintojen ylläpidossa ja yleisesti leiriläisten mahdollisuus vaikuttaa, mitä leirillä tapahtuu.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että leiritoiminnalla tulisi tavoitella elämystä sekä positiivista leirikokemusta turvallisesti. Leiriohjaajien tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten voidaan varmistaa jokaiselle henkilökohtaisia elämyksiä, sillä jokainen kokee hyvin yksilöllisesti elämyksen. Tässä voidaan hyödyntää apuna leiriläisten omia toiveita ja ideoita. Myös leirin tavoitteet ovat hyvin yksilöllisiä, sillä leiriläisillä saattaa olla hyvin erilaiset tavoitteet. Osalle tavoitteet liittyvät itsensä haastamiseen, toiselle uusien kavereiden löytämiseen. Leiriohjaajan tehtävänä olisikin auttaa yksilöitä saavuttamaan omat yksilölliset tavoitteet. Esimerkiksi auttaa löytämään kavereita, kannustaa leiriläisiä itsensä haastamiseen ja uuden kokeilemiseen sekä pitää yllä hyvää ilmapiiriä ja tehdä muutoksia tarpeen mukaan. Tässä leiriohjaajan kannattaa hyödyntää havainnointia. Alkavatko leiriläiset ryhmäytymään ja löytämään uusia kavereita? Tarvitseeko joku leiriläinen enemmän kannustamista itsensä haastamiseen? Yleisesti leirien tavoitteena kannattaa pitää hyvää palautetta ja onnistunutta leirikokemusta. Palautetta kannattaa kysyä koko leirin ajalta, eikä vain viimeisenä päivänä, sillä näin voidaan tehdä tarpeelliset muutokset jo leirin aikana. Positiiviseen leirikokemukseen ja täten myös hyvään palautteeseen vaikuttavat muun muassa, kuinka hyvin leiriporukka on ryhmäytynyt ja onko heillä hyvä ja turvallinen olo leirillä. Kaikkien kanssa toimeen tulemista ja suvaitsevaisuutta voidaan harjoitella erilaisten ryhmäyttävien pelien ja leikkien kautta sekä yleisesti toimimalla yhdessä ryhmänä.

Hyvään leirikokemukseen liittyy vahvasti turvallisuus, sillä ohjaajan tärkeimpänä tehtävänä on pyrkiä tarjoamaan turvallinen ja positiivinen leirikokemus. Tuleekin varmistaa, että turvallisuusasiat ovat kunnossa ja että leiriohjaajat tietävät turvallisuuteen liittyvät asiat. Turvallisuusasioiden läpikäymiseen kannattaa siis panostaa. Turvallisuusasioiden lisäksi leiriohjaajan tulee

tietää käytännön asiat, eli miten leirillä toimitaan sekä ohjaajan vastuut leirin aikana ja mitä häneltä odotetaan. Leiriohjaajien varmuuden sekä sen, että he osaavat tarvittavat asiat voidaan varmistaa ennakkotiedoilla leiristä, huolellisella kouluttamisella sekä ohjaajien kanssa käytävällä keskustelulla. Palautekeskustelut ohjaajaporukalla auttavat vastaamaan leirin haasteisiin sekä saattaa vaikuttaa positiivisesti leiriohjaajien varmuuteen ja leirien laadukkuuteen.

Osallisuuden kokemus on tärkeää merkityksellisen leirikokemuksen syntymiselle. Osallisuuden huomioiminen tulisikin olla jokapäiväistä. Leiriläisten osallisuus voidaan huomioida kuuntelemalla heitä sekä ottamalla heidän toiveensa ja ideansa huomioon. Jo leirin alussa kannattaa kysellä leiriläisten toiveita ja ideoita sekä pyrkiä myös mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan toiveet. Leiriläisiltä kannattaa kysellä palautetta jokaisen leiripäivän päätteeksi sekä muokata toimintaa palautteiden mukaisesti. Osallisuus tarvitsee toteutuakseen myös vapaaehtoisuutta. Tämän takia leiriläisiä ei saa pakottaa osallistumaan toimintaan, mutta heitä kannattaa kannustaa sekä rohkaista osallistumaan leikkeihin, peleihin ja askarteluihin.

5.3 Havainnoinnin tulokset ja kehittämissuhteet

Havainnoinnin suoritin kesän kahdella leirillä. Havainnoitavia päiviä leirillä oli viisi, eli molemmat leirit yhteenlaskettuna kymmenen havainnointipäivää. Leiripäivät kestivät kuusi tuntia, eli havainnoitavaa tuli viiden päivän leiriltä 30 tuntia. Molemmat leirit yhteenlaskettuna havainnointiin käytettävää aikaa tuli siis 60 tuntia. Havainnoinnista saatu aineisto keskittyi hyväksi havaittuihin toimintatapoihin ja käytänteisiin sekä tilanteisiin, joissa olisi parannettavaa.

Huomasin heti leirin alussa, että selkeä aloitus luo leirin ensimmäisistä hetkistä järjestelmällisen ja selkeän. Heti leirin alussa leiriporukka kokoontui yhteen ja ensimmäisenä toimintana oli helppo tutustumisleikki, joka rikkoi jäätä ja vapautti leirin tunnelmaa, joka osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Leiriryhmän olisi voinut alussa jakaa myös pienempiin ryhmiin, jolloin leiriläiset olisivat tutustuneet helpommin myös sellaisiin leiriläisiin, joita he eivät vielä entuudestaan tunteneet. Toiminta sekä vapaa-ajanvietto leiriläisillä tapahtui usein omissa kaveriporukoissaan.

Säännöt käytiin leiriläisten kanssa heti leirin ensimmäisenä päivänä. Säännöt olivat valmiiksi tehty, jotka me leiriohjaajat luimme leiriläisille. Osallisuuden näkökulmasta katsottuna tämä ei ollut paras ratkaisu. Leiriläiset olisivat voineet laatia itse säännöt, jotka kaikki leiriläiset olisivat allekirjoittaneet. Huomasin myös, että leirin sääntöjen kertomiseen ja pohtimiseen kannattaa

käyttää paljon aikaa, jotta jokainen varmasti ymmärtää leirin säännöt ja sitoutuu noudattamaan niitä. Yksi huomio sääntöjen kertomisen lisäksi oli myös käytännönasioista kertominen. Esimerkiksi olisi ollut hyvä käydä läpi muun muassa ruokailuun ja hygieniaan liittyvät asiat jo heti leirin alussa. Esimerkiksi, miten toimitaan ruokailussa tai miten toimitaan, kun ruokailu päättyy. Eri toimintoihin siirryttäessä, esimerkiksi uimaan tai kodalle, kävimme kuitenkin yhdessä läpi käytännön asiat, muun muassa miten toimitaan ja käyttäydytään uimarannalla. Tämä osoitautui hyväksi ratkaisuksi, sillä esimerkiksi uimarannalle mentäessä kaikki osasivat heti toimia oikein. Huomasin, että riskialttiissa toiminnoissa, kuten uinnissa on hyvä käydä säännöt ja ohjeistukset sekä käytännön asiat läpi myös ihan paikan päällä, sillä turvallisuusasiat korostuvat erityisesti riskialttiissa toiminnoissa.

Vapaa-ajantoiminnoissa leiriläiset usein saattoivat riehaantua ja jotta mopo ei karkaisi käsistä, huomasin, että näissä tilanteissa yhteinen leikki sai kanavoimaan energiaa pois riehumisesta. Kaikki leikit ja pelit eivät heti toimineet, mutta vaikka kaikki ei mennytkään aina ihan putkeen, se ei näyttänyt haittaavan leiriläisiä tai leiriarkea. Lapsilla voi silti olla hauskaa ja he voivat saada ainutlaatuisen leirikokemuksen, vaikka jokainen leikki tai peli ei menisikään ihan suunnitelmien mukaan. Huomasin, että ennakkosuunnittelu ja esimerkiksi varasuunnitelmat olivat kuitenkin tärkeässä osassa, jotta leiristä muodostui sujuva kokonaisuus. Esimerkiksi säähän ennakoinen ja varasuunnitelman tekeminen muun muassa sateen varalle kannattaa. Varasuunnitelman voi toteuttaa nopeasti ja helposti esimerkiksi kirjoittamalla ylös toimintaa, mitä voisi sisällä tehdä sateen yllättäessä.

Yksi tärkeä huomioitava asia liittyi ohjaukseen ja ohjaamiseen. Ennen ohjaustilannetta kannattaa suunnitella ja päättää, kuka ohjaa mitäkin. Jos tätä ei ole päätetty, voi helposti käydä siten, että kaikki leiriohjaajat ohjaavat samaa toimintaa hyvin eri tavalla. Esimerkiksi joillain leikeillä voi olla monia erilaisia sääntöjä ja muunnelmia. Selkeyden vuoksi yhden ohjaajana kannattaa ohjata leikki tai peli, muiden ohjaajien avustaessa käytännön asioissa, esimerkiksi pelivälineiden jaossa.

5.4 Tuotos

Opinnäytetyön tutkimustulosten pohjalta syntyi tuotoksena opas leirien suunnitteluun ja toteutukseen. Kuvat valmiista oppaasta löytyvät liitteistä (liite 3). Osa tuloksista eivät päätyneet leirioppaaseen, vaan kehitysideoiksi tilaajalle. Tilaajan toiveena oppaalle oli, että se olisi mahdol-

lisimman monipuolinen ja että leiriohjaajien vastuut ja velvollisuudet sekä ensimmäisen leiripäivän tehtävät tulisivat ilmi oppaasta. Leiriopas jakaantui kahdeksaan kappaleeseen, joita olivat yhteystiedot, ohjaajien roolit leirillä, leirin suunnittelu, leirin kulku, turvallisuus, EU-tietosuoja, käytännön asiat ja ohjaaminen leirillä sekä loppukappale. Lisäksi liite kappaleeseen sisältyivät leiriohjelman ideoita, turvallisuussuunnitelman ja riskianalyysin pohjat sekä Lastenliiton leirien laatukriteerit.

Tein oppaan Wordissa, jotta sitä voisi helposti muokata tarpeen tullen. Esimerkiksi yhteystietosivua tulee päivittää jokaisen leirin osalta erikseen. Word tiedoston voi myös helposti siirtää PDF-muotoon, jonka voi lähettää leiriohjaajille sähköpostin liitteenä. Oppaan kappaleet muodostuivat etenkin benchmarking-tutkimustulosten pohjalta. Benchmarking haastattelusta ilmenviä asioita olivat etenkin turvallisuus, käytännön asiat, huolellinen suunnittelu ja ennakointi sekä mitä ohjaajilta odotetaan. Turvallisuuskappale käsittelee laajasti turvallisuutta eri näkökulmista, kuten fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta sekä turvallisuuskäytäntöjä uimassa. Käytännön asioita käsitteleviä kappaleita ovat leirin kulku sekä käytännön asiat ja ohjaaminen leirillä. Leirin suunnittelu -kappale käsittelee ennakointia ja leirin huolellista suunnittelua. Ohjaajien roolit leirillä -kappale taas käsittelee, mitä leiriohjaajilta odotetaan sekä mitkä heidän vastuunsa ja velvollisuutensa ovat leirin aikana. Kappaleiden sisällöt pohjautuivat ryhmähaastattelujen, havainnoinnin ja benchmarking-menetelmän tuloksiin. Ryhmähaastattelusta nousevia asioita olivat etenkin osallisuus sekä elämyksien luominen, joita pyrin sisällyttämään oppaan kappaleisiin. Osallisuuden huomioiminen tulee ilmi leirin kulku -kappaleessa sekä käytännön asiat ja ohjaaminen leirillä -kappaleessa. Elämykset tulevat ilmi liitteessä, joka käsittelee leiriohjelman ideoita. Havainnoinnin tulokset käsittelevät huomioita ohjaamisesta, jotka tulevat ilmi leirin suunnittelu -kappaleessa sekä käytännön asiat ja ohjaaminen -kappaleessa. Lisäksi näihin kappaleisiin otin mukaan myös kestävän kehityksen näkökulman, joka on nuorisotyön yksi tärkeä tehtävä.

Pyrin tekemään oppaasta sopivan mittaisen, selkeän ja helppolukuisen. Laadin kappaleiden väliin erilaisia muistilistoja, jotta leiriohjaajat voisivat tarkistaa ennen leiriä sekä myös leirin aikana, että tärkeät asiat ovat tulleet hoidetuksi. Oppaan loppukappale tiivistää koko oppaan ja luo viimeisen katsauksen siihen, mitä tulee tehdä ja valmistella ennen leiriä. Oppaan tarkoituksena oli, että sitä voisi hyödyntää sellaisenaan, ilman mitään erillistä leiriohjaajakoulutusta. Tavoitteenani oppaalle oli, että se sopisi jo kokeneemmille leiriohjaajille, mutta myös aloitteleville ohjaajille, jotka voisivat saada oppaasta kaiken hyödyllisen tiedon tulevaa leiriä ajatellen.

Oppaan tavoitteena oli, että oppaan lukemisen jälkeen leiriohjaajan suunnittelutyö helpottuisi ja leiriohjaaja voisi kokea olevansa valmis leirille.

6 POHDINTA

Tässä osiossa pohdin luomaani opasta, sen hyödyllisyyttä, käyttökelpoisuutta ja tavoitteiden täyttymistä. Lisäksi pohdin tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä sekä työn jatkokehittämistä ja jatkotutkimusaiheita.

6.1 Oppaan testaaminen ja arviointi

Testasin opasta käyttäen strukturoitua haastattelua sekä omaa havainnointia syysleirillä. Seuraavat osiot käsittelevät menetelmien toteutumista sekä niiden tuloksia ja johtopäätöksiä. Eli oppaan hyödyllisyyttä ja toimivuutta käytännössä sekä oppaasta annettua palautetta.

6.1.1 Strukturoitu haastattelu

Strukturoidussa haastattelussa eli lomakehaastattelussa käytetään valmista lomaketta, joka sisältää ennalta laaditut kysymykset sekä lisäksi myös valmiit vastausvaihtoehdot. Strukturoituun haastatteluun voidaan kuitenkin sisällyttää myös avoimia kysymyksiä. Hirsjärven ja Hurmeen (2001) mukaan strukturoitua haastattelua hyödynnetään usein tilanteissa, joissa analysoidaan ja käsitellään aineistoa tilastollisesti. Lomakehaastattelua voidaan kuitenkin hyödyntää esimerkiksi laadullisten tutkimustulosten yleistämisen testaamiseksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.3.3.)

Haastattelun tarkoituksena oli haastatella leiriohjaajia syyslomaleirillä. Kuitenkin pienen leiriryhmän vuoksi, toimin itse leirin vastuuohjaajana ja minun lisäkseni leirillä työskenteli leirikokki. Haastattelin oppaan arviointiin leirikokkia, sillä osa oppaan kappaleista kosketti myös leirillä työskentelevää kokkia. Lisäksi leirikokki työskentelee myös lasten kanssa ja hänen toimenkuvaansa kuuluu muun muassa lasten ohjaaminen leivonnassa. Koska halusin aineistosta kattavamman, haastattelin myös kahta yhteisöpedagogiopiskelijaa. Toisella haastateltavista oli jo monen vuoden kokemus leiritoiminnasta, joten leirityö oli hänelle jo entuudestaan tuttua. Toiselle haastateltavista taas ei ollut vielä kertynyt kokemusta leirityöstä. Nämä haastateltavat valikoituivat strukturoituun haastatteluun, sillä halusin palautetta oppaasta kokeneemmalta leiriohjaajalta, mutta myös sellaiselta, jolla ei vielä ole kovinkaan paljon kokemusta leirityöstä.

Ennen haastattelua olin lähettänyt haastateltaville leirioppaan sekä tutkimuksen informointilomakkeen, joka sisälsi tietoa haastattelusta, sen vapaaehtoisuudesta sekä tietosuoja- ja lupa-asiat. Haastattelun toteutin kunkin haastateltavan kanssa kasvokkain. En nauhoittanut haastatteluja,

koska kyseessä oli strukturoitu haastattelu, joka sisälsi enimmäkseen valmiit vastausvaihtoehdot. Kukin haastattelu kesti noin 10 minuuttia. Lomakehaastattelu sisälsi 22 kysymystä, joista osa oli avoimia kysymyksiä. Haastattelun alkuun kysyin taustatietoja, kuten ikää, opiskelutautaa ja leiriohjauskokemusta. Lomakehaastattelun kysymykset löytyvät liitteistä (liite 2). Taustatietoja hyödynsin tulosten sekä luotettavuuden analysoinnissa. Loput kysymykset liittyivät oppaan hyödyllisyyteen, ulkonäköön, selkeyteen, käyttökelpoisuuteen ja toimivuuteen.

Haastattelujen palaute oli positiivista. Oppaan ulkoasu, käyttökelpoisuus sekä hyödyllisyys saivat hyvää palautetta. Oppaan ulkoasu oli haastateltavien mukaan selkeä, kansilehti oli houkutteleva ja oppaasta tuli heti ilmi, mitä aihetta opas käsittelee ja kelle se on suunnattu. Haastateltavien mukaan opasta oli myös helppo lukea ja seurata. Yksi haastateltava mainitsi, että oppaan käyttöä helpotti, että asiat oli esitetty järjestyksessä ja oppaassa on niin sanotusti ”mustaa valkoisella”. Yhden haastateltavan mielestä opas oli juuri sopivan pituinen ja kaksi muuta haastateltavaa eivät osanneet arvioida sitä, onko opas sopivan pitkä, liian lyhyt vai liian pitkä.

Kysyin haastateltavilta oppaan hyödyllisyydestä, eli kokevatko he, että oppaasta olisi hyötyä ajatellen leiritoimintaa. Kaksi haastateltavaa vastasi, että oppaasta olisi paljon hyötyä ja yksi haastateltavista vastasi, että oppaasta olisi jonkun verran hyötyä. Se, miltä osin oppaasta olisi hyötyä, erosivat jonkun verran toisistaan. Toiminnan suunnittelu sekä ohjaajan tehtävät saivat kummatkin kaksi vastausta ja turvallisuusasiat, ohjaaminen sekä käytännön asiat saivat kukin yhden vastauksen. Haastateltavista kuitenkin kaksi kolmesta koki, etteivät he oppineet mitään uutta. Haastateltavista vain yksi koki, että hän oppi jotain uutta opasta lukiessa. Tämä voi osin selittyä sillä, että yksi haastateltavista oli ollut jo aikaisemmin Lastenliiton leirillä työntekijän roolissa ja yhdellä haastateltavista oli jo monen vuoden kokemus leirien ohjaamisesta. Uuden oppimista tapahtui leirin suunnittelun osa-alueelta sekä sen toteuttamisesta, ohjaajien rooleista ja ruokailujen suunnittelusta. Yleisarvosanaksi opas sai neljä pistettä viidestä. Avointa palautetta opas sai sen selkeydestä, jaottelusta ja rakenteesta. Kehittämisehdotuksia tuli oppaan visuaalisuudesta sekä siitä, että oppaan liitteenä voisi olla erilaisia leikkejä ja pelejä.

Haastattelujen johtopäätöksenä voisikin siis todeta, että oppaasta voisi olla enemmän hyötyä uusille leiriohjaajille, jotka eivät aikaisemmin ole työskennelleet Lastenliiton leireillä tai muun toimijan järjestämällä leireillä. Lastenliiton leireillä aikaisemmin työskenteleville opas ei anna välttämättä yhtä paljon uutta informaatiota. Myöskään, jos ohjaaja omaa aikaisempaa kokemusta leiriohjaamisesta, ei opas anna välttämättä kovinkaan paljon uutta informaatiota. Opas

kuitenkin auttaa muistamaan, mitä kaikkea tulee hoitaa ennen leiriä, leirin aikana sekä sen jälkeen. Se, että leiriohjaajat lukevat oppaan ja tietävät, että sieltä löytyy kaikki tarvittavat tiedot leirin kannalta, voisi varmistaa heidän varmuuden kokemuksen leirillä. Myös tieto siitä, että he voivat aina palata oppaaseen vaikkapa kesken leiripäivän voi vaikuttaa siihen, että he kokevat olonsa varmemmaksi leirillä, joka voi positiivisesti vaikuttaa myös leirin laadukkuuteen.

6.1.2 Havainnointi

Toteutin havainnointia syysleirillä, joka osoittautui hieman haasteelliseksi, sillä olin itse leirin vastuuhjaajana ja täten vastuussa leiritoiminnasta ja -ohjelmasta. Pysin havainnoimaan sitä, kuinka kehittämissideat ja -ehdotukset toimivat käytännössä leirillä. Nämä liittyivät muun muassa osallisuuteen, käytännön asioihin sekä turvallisuuteen.

Kyselin leiriläisiltä toiveita heti ensimmäisenä leiripäivänä. Toiveiden kysymisessä käytin toiveboxia, jonka ajattelin vähentävän ryhmäpainetta sekä samankaltaisia vastauksia. Tarkoituksena oli siis saada jokaisen oma ääni kuuluviin. Toiveissa oli kuitenkin hyvin paljon samanlaisia vastauksia. Toisaalta se helpotti toiminnan suunnittelua, mutta jäin pohtimaan saiko jokainen varmasti ääntään esille. Leiriläisten toiveet liittyivät leikkeihin ja peleihin, joten niitä oli helppo toteuttaa leirin aikana. Kuten kesän leireillä, myös syysleirillä tyttöjen ja poikien toiveet erosivat vahvasti toisistaan, mikä synnytti kahtiajaon tyttöihin ja poikiin. Yhteisöllisyyttä saatiin kuitenkin aikaiseksi muutamien leikkien ja pelien kautta, jotka olivat molempien mieleen. Pysin leirillä kiinnittämään osallisuuteen entistä enemmän huomiota ja toteuttamaan osallisuutta esimerkiksi toiveleikkien ja elokuvaäänestyksen muodossa. Jos joku leiriläinen ei halunnut osallistua toimintaan, keksittiin hänelle vaihtoehtoista toimintaa. Toiminnassa painotettiin myös sitä, että ei ole pakko osallistua, mutta rohkeasti kannattaa kokeilla leirin leikkejä ja pelejä. Sivusta katsominen synnytti osallistumista toimintaan, joka oli positiivinen ilmiö. Yksi merkittävä havainto oli, että pojatkin innostuivat askartelusta, kun se vain oli heille mieluinen ja sisälsi eri toimintoja.

Kerroin käytännön asioista heti leirin ensimmäisenä päivänä ja teimme myös leirin säännöt yhdessä. Käytännönasioista kertominen oli toimiva ratkaisu, joihin olisi voinut käyttää vielä enemmän aikaa. Kerroin ruokailuun, turvallisuuteen ja hygieniaan liittyvät asiat, jotka leiriläiset muistivatkin koko leirin ajan. Sääntöjen yhdessä tekemiseen olisi pitänyt keksiä jokin toiminnallisempi menetelmä, sillä vapaa keskustelu jätti säännöt hyvin pintapuolisiksi.

Leiripäivien palaute oli positiivista, kuten oli myös kesän leireillä. Havainnoinnin mukaan leiriläisten toiveiden ja ideoiden kysyminen on toimiva ratkaisu heti leirin alkuun. Lasten kanssa toimiessa toiminnallisuutta kannattaa hyödyntää myös toiveiden kuulemisessa. Toiminnallisuutta kannattaa ottaa myös sääntöjen tekoon sekä myös vaikkapa käytännön asioista kertomiseen. Sääntöjen sekä turvallisuus- ja käytännön asioiden kertomiseen kannattaa käyttää paljon aikaa, jotta leiriläiset varmasti ymmärtävät ne. Näitä kannattaa myös tasaisin väliajoin kerrata, jotta ne pysyvät mielessä.

6.2 Työn arviointi

Opinnäytetyö ei aiheeltaan ole välttämättä uusin ja ajankohtaisin, sillä nuorisotyönmuotona leirityöllä on pitkä historia. Silti nuorisotyönrahoitukseen liittyvä epävarmuus pakottaa järjestöt miettimään kustannustehokkaita ratkaisuja. Leiriopas voisi parhaimmillaan korvata kokonaan leiriohjaajakoulutukset ja näin ollen kohdentaa leiriohjaajakoulutukseen liittyvät resurssit esimerkiksi itse leirin toteuttamiseen.

Tutkimusmenetelminä käyttämäni benchmarking- ja ryhmähaastattelut sekä havainnointi onnistuivat pääosin hyvin. Mielestäni valitsin juuri oikeat toimijat benchmarking-haastatteluun ja haastatteluista saatu aineisto oli myös kattavaa. Olisin kuitenkin voinut pohtia haastattelukysymyksiä vielä tarkemmin, sillä muutama kysymys muistutti liian paljon toisiaan, joten vastaukset näihin kysymyksiin menivät hieman päällekkäin. Lisäksi olisin voinut kysyä enemmän leiritöiminnan hyvistä käytänteistä ja toimintatavoista. Liian tarkasti en kuitenkaan halunnut kysyä haastateltavien toimintatavoista, sillä benchmarking-menetelmän ideana ei ole kopioida toimintatapoja suoraan omaan toimintaan. Jos aikatauluun olisi sopinut, olisin voinut valita benchmarking kohteikseni useamman toimijan. Nämä olisi voitu toteuttaa haastattelujen sijaan myös esimerkiksi vierailuina leireillä, joka olisi lisännyt tutkimusaineiston painoarvoa.

Lasten ryhmähaastatteluissa ongelmaksi muodostui toiminnanluonne, sillä se ei ollut selvästi tarpeeksi aktiivista. Lasten oli vaikea keskittyä haastattelutilanteeseen, jonka takia vastaukset jäivät pintapuolisiksi. Askartelu ei siis ollut paras vaihtoehto ryhmähaastattelun toteuttamiseen. Ryhmähaastatteluun olisi voinut ottaa jotain toiminnallisempaa, kuten jonkun leikin tai pelin, jolla lasten keskittyminen aiheeseen olisi voitu varmistaa. Koin myös havainnoinnissa haasteita, sillä kiireisessä leiriarjessa oli välillä haastava pitää mielessä havainnointi. Havainnoinnista olisi voinut saada enemmän irti, jos olisin ollut ulkopuolisena havainnoijana tilanteessa ja näin ollen olisin voinut keskittyä ainoastaan tilanteiden havainnointiin. Tämä olisi kuitenkin

saattanut vaikuttaa leiriläisten sekä myös leiriohjaajan käyttäytymiseen ja toimintaan leirillä. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisi yhdeksi tutkimusmenetelmäksi voinut ottaa kyselyt leiriläisten vanhemmille. Kysely vanhemmille olisi tuonut aivan uudenlaista painoarvoa tutkimukseen sekä antanut uudenlaista tietoa. Koin kuitenkin, että kolme tutkimusmenetelmää tämän tasoisessa kehittämistyössä on riittävä määrä ja antaa tarpeeksi kattavan määrän tietoa tutkittavasta kohteesta.

Tuotoksena syntyneen oppaan testaaminen ei onnistunut toivotulla tavalla. Jos leirillä olisi ollut minun lisäksi toinenkin leiriohjaaja, olisi havainnointi sekä myös strukturoitu haastattelu toiminut paremmin. Oppaan testaamiseksi olisin voinut hyödyntää menetelminä myös esimerkiksi lasten haastatteluja sekä kyselyä vanhemmille. Aikataulullisista syistä en kuitenkaan toteuttanut näitä menetelmiä, vaikka ne olisivatkin voineet tuoda lisää painoarvoa työlleni.

Työn tilaaja oli tyytyväinen oppaaseen. Tilaaja piti erityisesti kappaleista, jotka käsittelivät leirin suunnittelua sekä turvallisuutta. Tilaaja antoi positiivista palautetta liittyen työntekijöiden rooleihin ja velvollisuuksiin. Opas oli myös tilaajan mielestä selkeä ja se oli graafisesti miellyttävä. Palautetta tilaaja antoi vesiturvallisuudesta, koronaohjeistuksesta sekä EU-tietosuojatuksesta. Otinkin tilaajan palautteen huomioon ja tein oppaaseen tarvittavat muutokset. Haastatteluista kehittämishdotuksiksi nousi oppaan visuaalisuuden kehittäminen sekä siitä, että liitekappaleessa voisi olla leikkejä ja pelejä. Leikkejä ja pelejä en lisännyt liitekappaleeseen, sillä oppaasta olisi näin ollen tullut liian pitkä ja se olisi voinut tyrehdyttää leiriohjaajien mielikuvituksen omien, uusien leikkien keksimiseen. Visuaalisuutta olisi oppaaseen voinut lisätä esimerkiksi kuvien muodossa, joka olisi voinut helpottaa oppaan seuraamista. Koin kuitenkin, että kuvat olisivat voineet madaltaa oppaan selkeyttä. Etenkin oppaan selkeydestä tuli positiivista palautetta, joten halusin säilyttää oppaan ulkonäön sellaisenaan. Tilaajan sekä haastateltavien palautteiden mukaan opas oli hyödyllinen ja vastasi tarpeeseen, joten opinnäytetyön tuotoksena syntynyttä opasta voidaan pitää onnistuneena.

Opinnäytetyön sekä sen tuotoksena syntyneen oppaan tavoitteena oli helpottaa ja nopeuttaa leirien suunnittelua sekä varmistaa leiriohjaajien varmuus leirillä. Lisäksi tavoitteena oli varmistaa leirien laadukkuus sekä tavoitteellisuus. Tavoitteiden täyttymistä on haastava arvioida, sillä leirien laadukkuuden kehityksen sekä tavoitteiden onnistumisen voi nähdä paremmin vasta pitkällä aikavälillä. Laadukkuus ja tavoitteellisuus ovat myös isoja sekä vaikeasti määriteltäviä asioita, joita voi olla jopa mahdotonta varmistaa leiritoiminnassa. Lisäksi niitä on myös haas-

tava mitata. Leiriohjaajilla, leiriläisillä, heidän vanhemmillaan, yhteistyökumppaneilla ja rahoittajilla voi olla jokaisella erilainen näkemys leiritoiminnan laadukkuudesta. Leiriläinen voi kokea toiminnan laadukkaaksi jo pienistä asioista, kun taas esimerkiksi vanhemmat voivat vaatia leiritoiminnalta enemmän.

Leirien laadukkuus sekä tavoitteellisuus voisi näkyä positiivisena palautteena niin leiriläisiltä kuin myös heidän vanhemmiltaan. Laadukkuuden ja tavoitteellisuuden toteutuminen voidaan nähdä palautteiden kehittymisenä, eli onko palautteissa tapahtunut myönteistä muutosta. Järvi-Suomen Lastenliiton leiritoiminnan palaute oli jo ennen opasta myönteistä, joten muutosta voi olla haastava nähdä. Myös oman havainnointini mukaan leiriläisten palautteessa, jota kysyttiin leiripäivien aikana, ei tapahtunut muutoksia. Lisääntynyt kiinnostus ja suosio leiritoimintaa kohtaan voi myös liittyä leirien laadukkuuteen. Kun sana kiirii hyvästä leirikokemuksesta, voi se herättää kiinnostusta leiritoimintaa kohtaan ja leiritoiminnan suosio voi lisääntyä. Tosin tässä tulee kuitenkin huomioida myös markkinoinnin vaikutus ja merkitys leiritoiminnan suosioon.

Yksilöllisten tavoitteiden asettaminen lähtee leiriläisten havainnoinnista. Kun leiriohjaaja havainnoi leiriläisiä ja huomaa esimerkiksi jonkun leiriläisen kohdalla haasteita vaikkapa kaverien saamisessa, osaa leiriohjaaja asettaa leiriläiselle tavoitteet ja ohjata niiden täyttymistä. Leiriohjaaja myös havainnoi, ovatko tavoitteet täyttyneet. Kuitenkin leiriohjaajan havainnot voivat erota leiriläisen omista kokemuksista. Avoin keskustelu leiriläisen kanssa kahdestaan voisi avata leiriläisen todellisia tunteita ja ajatuksia. Leirien positiivista palautetta kannattaa pitää leirien päätavoitteena, sillä sitä on myös helppo mitata ja palautteiden kehittymisen suunnan voi nähdä helposti. Haastattelujen mukaan opas oli hyödyllinen, joten opas voisi positiivisesti vaikuttaa leiriohjaajien varmuuden kokemukseen. Tämän tavoitteen voi arvioida paremmin, kun mukaan tulee uusia leiriohjaajia sekä heidän antamansa palautteen kautta. Tällä hetkellä on siis vielä vaikea arvioida, kuinka hyvin opas vaikuttaa leiriohjaajien varmuuden kokemukseen.

6.2.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu tutkimuksen eettisyys. Tämä tarkoittaa muun muassa tutkittavien informointia ja heidän suostumustaan tutkimukseen sekä henkilötietojen käsittelyssä tietosuoja-asetuksen noudattamista. (Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK 2021.) Pidinkin koko opinnäytetyöprosessin ajan tutkimuseettiset ohjeet mielessäni. Eettisyys toteu-

tuikin tutkimuksessani hyvin. Lähetin jokaiselle tutkittavalleni tutkimuksen informointilomakkeen ja lasten huoltajille lähetin tutkimuksen suostumuslomakkeen, jonka he palauttivat viimeistään ensimmäisenä leiripäivänä. Noudatin informaatiolomakkeessa antamiani lupauksia ja huolehdin tutkimuksen eettisyydestä sekä tutkimusaineiston turvallisesta säilyttämisestä. Koska havainnointi oli yksi tutkimusmenetelmäni, kerroin tästä myös toiselle leiriohjaajalle ja pyysin häneltä suullisesti suostumuksen havainnointiin. Vaikka tämä ei olisikaan ollut välttämätöntä, tutkimuksen eettisyyden vuoksi halusin tämän tehdä.

Reliabiliteetti, eli tutkimuksen luotettavuus ilmaisee tutkimustulosten luotettavuutta sekä sitä, miten toistettavasti sekä luotettavasti tutkimusmenetelmä mittaa tutkittavaa ilmiötä. Reliabiliteettia voidaan arvioida esimerkiksi toistomittauksilla. (Hiltunen 2009, 9, 11.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa menetelmät eivät ole kuitenkaan yhtä yksiselitteiset. Eskolan ja Suorannan (2000) sekä Mäkelän (1990) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida arvioida samalla tavalla kuin määrällisessä tutkimuksessa. Kirkin ja Millerin (1986) mukaan luotettavuuden arvioinnissa laadullisessa tutkimuksessa on kolme kohtaa, jotka ovat metodin luotettavuuden arviointi, ajallinen luotettavuus sekä tuloksien johdonmukaisuus. Metodin luotettavuuden arviointi tarkoittaa sitä, missä olosuhteissa metodi on johdonmukainen sekä luotettava. Tällainen arviointi voi kuitenkin olla ongelmallista, sillä eri aiheista saatetaan antaa vastauksia, jotka ovat sosiaalisesti hyväksyttäviä ja jopa stereotyyppisiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 3.3, 3.3.2.) Suorittamani ryhmähaastattelun vastauksiin ja tuloksiin saattoi esimerkiksi vaikuttaa eri taustatekijät, jotka alentavat tutkimuksen luotettavuutta. Esimerkiksi ryhmäpaine, kasvatus sekä aikaisemmin opittu saattoivat vaikuttaa siihen, millaisia vastauksia leiriläiset antoivat. Ryhmäpaine saattoi vaikuttaa siihen, että esimerkiksi kaveruksilla oli samanlaisia vastauksia tai joitain asioita saattoi jäädä kokonaan mainitsematta ryhmäpaineen vuoksi. Kasvatus ja aikaisemmin opittu taas saattoivat vaikuttaa siihen, että pojat mainitsivat enemmän liikuntaan liittyviä asioita, kun taas tytöt mainitsivat enemmän elämyksiin ja askarteluun liittyviä asioita. Koska muun muassa kasvatus sekä aiemmin opittu voivat vaikuttaa vastauksiin, ei voida tehdä yleistystä siitä, että kaikki pojat tykkäisivät liikunnallisista asioista ja kaikki tytöt taas esimerkiksi askartelusta.

Ajallinen luotettavuus tarkoittaa, kuinka pysyviä mittaukset tai havainnot ovat eri aikoina. Tässä arvioinnissa ongelmaksi muodostuu kuitenkin muuttuvat objektit. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 3.3.2.) Esimerkiksi ihmisen toimintatavat, käytös, asenteet ja käsitykset

muuttuvat jatkuvasti. Jos ryhmähaastattelu, havainnointi tai benchmarking-haastattelu toteutettaisiin vuoden päästä uudestaan, tulokset voisivat olla vielä hyvin samankaltaiset. Kuitenkin jo viiden vuoden päästä tutkimustuloksissa voisi olla jo suuria muutoksia, toimintatapojen, asenteiden ja käsitysten muuttuessa. Tulosten johdonmukaisuus tarkoittaa sitä, että tulokset eri menetelmiä hyödyntäen ovat johdonmukaiset toistensa kanssa. Usein tulokset kuitenkin poikkeavat toisistaan, jolloin tulee pohtia, miten laadullisin menetelmin saadut, moninaiset tulokset voivat pitää paikkansa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 3.3.2.) Kahden leirin ryhmähaastattelujen tulokset olivat hyvin samankaltaiset. Osaltaan tämä kuitenkin johtui siitä, että osa leiriläisistä oli molemmilla leireillä sekä osallistuivat kumpaankin ryhmähaastattelutilanteeseen. Myös benchmarking-haastattelujen tuloksissa oli paljon yhtäläisyyksiä keskenään. Havainnoinnin ja benchmarking-haastattelun tuloksissa havaitsin olevan paljon samankaltaisuuksia, mutta ryhmähaastattelu erosi muista menetelmistä jonkun verran. Tämä johtui luonnollisesti siitä, että haastateltavat olivat lapsia ja heillä on oma keskilapsuuden ajanjaksolle sijoitettava ajatusmaailmansa. Yksi yhdistävä tekijä kuitenkin löytyi kaikista menetelmien tuloksista, joka oli leiriläisten osallisuus.

Oppaan tavoitteiden, hyödyllisyyden ja käyttökelpoisuuden testaaminen ei onnistunut toivotulla tavalla, joka osaltaan myös madaltaa tutkimuksen luotettavuutta. Vaikka haastateltavat sekä tilaaja antoivat hyvää palautetta, ei oppaan hyödyllisyyttä voi kuitenkaan yleistää. Aineisto oli pieni, joka madaltaa oppaan hyödyllisyyden ja käyttökelpoisuuden yleistettävyyttä. Työn tarkoitus sekä pääpaino oli kuitenkin palvella tilaajaa ja vastata tilaajan tarpeeseen. Tämä toteutuikin työssä hyvin, joten kehittämistyötä voidaan pitää onnistuneena.

6.3 Jatkokehittäminen

Koska oppaan testaamisessa ilmeni puutteita, voisi sen toteuttaa uudestaan esimerkiksi seuraavalla leirillä. Myöskin palautteiden seuraamisen avulla voidaan nähdä, onko opas vaikuttanut leiritoimintaan. Leiriohjaajilta kysyttävä palaute taas voisi auttaa arvioimaan leiriohjaajien kokemusta leiristä sekä oppaan hyödyllisyyttä ja merkitystä heidän näkökulmastaan. Opasta voisi myös jatkokehittää siten, että loisi omat versiot leirin vastuuhjaajalle sekä apuohjaajille. Leirien vastuuhjaajat ovat usein jo kokeneita ohjaajia, joten he voisivat saada oppaasta enemmän irti, jos siinä olisi esimerkiksi asioita muiden ohjaajien johtamisesta. Apuohjaajat taas saattavat olla sellaisia, joilla ei vielä ole kokemusta ohjaamisesta tai leireistä. Opas, joka olisi suunnattu

apuhjaajille voisi antaa perustietoa leireistä sekä ohjaamisesta ja auttaa näin ollen vasta-alkaneita leiriohjaajia enemmän. Opas on luoto siten, että sitä pystyisi pienillä muutoksilla hyödyntämään myös muut Lastenliiton piirijärjestöt. Oppaan osia voidaan hyödyntää myös esimerkiksi kerhotoiminnassa muun muassa toiminnan suunnittelun osalta.

Leiritoiminnassa leiriläiset jaetaan usein perinteisesti tyttöihin ja poikiin. Tällainen jaottelu on kuitenkin ongelmallista. Jaottelu tyttöihin ja poikiin ei ota huomioon sukupuolen moninaisuutta, eikä ole myöskään sukupuolisensitiivistä. Leiritoiminnassa tulisi huomioida sukupuolen moninaisuus, jotta jokainen voisi kokea olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi. Tämän voisi myös laittaa oppaaseen, sillä monikaan leiriohjaaja ei välttämättä ota tätä asiaa huomioon ohjatussa toiminnassa. Esimerkiksi ryhmäjakoja tehdessä saatetaan sortua perinteiseen tytöt vastaan pojat jakoon. Sukupuolen moninaisuuden lisäksi oppaaseen voisi myös lisätä muutaman tärkeän asian, jotka jäivät oppaasta uupumaan. Näitä olivat ohjaamiseen liittyvät huomiot, kuten toiminnan sääntöjen kertominen ennen itse toimintaa sekä sääntöjen ymmärtämisen varmistaminen leiriläisiltä. Toisin sanoen leiriohjaajien tulee kertoa toiminnan, kuten leikkien säännöt, vaikka leikki olisikin leiriläisille tuttu. Jollain tietyllä leikillä voi olla useita eri nimiä tai variaatioita, minkä takia on tärkeää, että leiriohjaaja kertoo leikin säännöt ennen leikkiä. On myös tärkeää, että leiriohjaajat varmistavat leiriläisiltä, ovatko he ymmärtäneet leikin säännöt. Kokeenemat leiriohjaajat tämän jo varmasti tietävät ja ymmärtävät, mutta aloitteleva leiriohjaaja ei tätä välttämättä vielä tiedä.

Nämä jatkokehittämisisideat ja -aiheet loisivat oppaasta entistä hyödyllisemmän, jolloin opas palvelisi paremmin jokaista leiriohjaajaa. Sukupuolen moninaisuuden huomioiminen oppaassa taas voisi erottaa oppaan muista samankaltaisista leirioppaista sekä palvella yhä laajemmin toimialaa.

6.4 Jatkotutkimusaiheet

Leiritoimintaa tarkastellessa eri näkökulmista, löytyy siitä paljon kehitettävää, vaikka se ei aiheena olekaan tuorein tai ajankohtaisin. Esimerkiksi jos tarkastellaan leirityötä pelkästään kestävän kehityksen tai vaikkapa osallisuuden näkökulmasta, saadaan aivan uudenlaisia jatkotutkimusaiheita esille. Pohdinkin juuri kestävän kehityksen sekä osallisuuden näkökulmista jatkotutkimusaiheita, sillä ne olivat tärkeänä osana myös tässä opinnäytetyössäni.

Kestävän kehityksen periaatteet ovat luontevana osana leiritoimintaa, mutta voi niiden harjoittelu ja toteuttaminen silti jäädä hyvin pintapuolisiksi. Kestävä kehitys, etenkin ekologinen kestävyys on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen aihe ja myös nuorisotyön eettiset periaatteet nostavat esille ekologisuuden. Leirit tarjoavat loistavan alustan juuri ekologisen kestävyysopettelulle ja harjoittelulle. Tästä syntyykin hyvä tutkimusaihe sille, miten kestävä kehityksen periaatteita voitaisiin toteuttaa sekä opettaa käytännössä leiritoiminnassa. Eli, miten leiriarkeen voitaisiin sisällyttää kestävä kehityksen periaatteiden opettelu ja harjoittelu sekä millä eri tavoin periaatteet voisivat näyttäytyä leiriarjessa. Kestävästä kehityksestä puhuttaessa saat keskustelu kääntyä myös Green Caren puolelle. Green Care on ammatillista toimintaa, joka liittyy vahvasti luontoon sekä maaseutu ympäristöön. Toiminnan avulla pyritään edistämään yksilön elämänlaatua sekä hyvinvointia. (Green Care Finland ry 2021.) Yhtenä jatkotutkimusaiheena voisikin olla, miten Green Care toimintaa voitaisiin toteuttaa leirillä.

Osallisuudesta olen puhunut tämän opinnäytetyön yhteydessä monesti ja kuinka sen tulisi näkyä jokaisena leiripäivänä. Jos viedään osallisuutta vielä enemmän eteenpäin, ovat leiriläiset mukana leirin suunnittelussa ja toteutuksessa koko prosessin ajan. Leiriläisille leiristä muodostuu tällöin eräänlainen projekti, jolla on alku sekä loppu. Projektit ovatkin loistavia osallisuuden kokemuksen synnyttäjiä ja myös hyviä oppimisalustoja muun muassa organisoinnin sekä ryhmätyö- ja johtamistaitojen opettelulle. Tästä nouseekin tutkimusaihe sille, miten projektimaista leiritoimintaa järjestetään, mitä tulee ottaa huomioon sekä millaisia hyviä käytäntöjä ja toimintatapoja on, kun toteutetaan projektimaista leiriä.

Koska leiritoiminta on nuorisotyönmuotona merkittävä, on tärkeää, että sitä kehitetään ja tutkitaan eri näkökulmista. Näin ollen siitä voidaan kehittää entistä merkittävämpi nuorisotyön menetelmä, joka voisi vastata yhä paremmin nykyajan haasteisiin.

LÄHTEET

Allianssi ry. 2021. Järjestöjen nuorisotyön toteutusmuodot. Nuorisotyöstä Suomessa. Viitattu 25.5.2021. <https://nuorisotyosta.fi/jarjestojen-nuorisotyon-tyomuodot/>

Allianssi ry. 2021. Nuorisoalan rahoitusta leikataan 4,5 miljoonaa euroa – ”Ikävin mahdollinen viesti keskellä Nuorisotyön viikkoa”. Uutinen 13.10.2021. Alli.fi. Viitattu 15.10.2021. <https://alli.fi/nuorisoalan-rahoitusta-leikataan-45-miljoonaa-euroa-ikavin-mahdollinen-vesti-keskella-nuorisotyon-viikkoa/>

Allianssi ry. 2021. Resurssien riittävyys ja työntekijöiden jaksaminen huolettavat kaikkia nuorisoalalla toimivia tahoja. Nuorisotyöstä Suomessa. Viitattu 4.9.2021. <https://nuorisotyosta.fi/resurssit/>

Allianssi ry & Nuoli ry. 2020. Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet. Helsinki: Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry & Nuoriso- ja liikunta-alan asiantuntijat Nuoli ry. Viitattu 17.6.2021. <https://www.alli.fi/sites/default/files/2020-09/NEO-esite%202020%20%28netti-versio%29.pdf>

Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2015. Kasvatussosiologia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Birck, R. 2020. Pieni yhteisöllisyysopas – vinkkejä yhteisöllisyyden kehittämiseen. Käräjätörmän monisukupolvinen yhteisökylä -hanke. Viitattu 2.6.2021. <https://www.karajatorma.fi/wp-content/uploads/2020/09/Pieni-yhteiso%CC%88llisyysopas-RB.pdf>

Dacey, J. S. & Travers, J. F. 1999. Human development. A cross the lifespan. 4. painos. Dubuque: McGraw-Hill College.

Dufva, M. 2020. Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162. Vantaa: Sitra. Viitattu 18.6.2021. <https://media.sitra.fi/2019/12/15143428/megatrendit-2020.pdf>

Eskelinen, A. 2012. Osallisuus on tekoja! Yhteisöt osallistajina. Teoksessa Kyrönlampi, T. (toim.) MoSpa – Nuorisotyön monialaisuutta kehittämässä. Sarja C, oppimateriaaleja 31. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. 2012, 25–29. Viitattu 2.6.2021. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/mospa-2012.pdf>

Green Care Finland ry. 2021. Green Care. Viitattu 4.11.2021. <https://www.gcfinland.fi/green-care/>

Hannula, K. 2021. Muutosten vuosi. Blogipostaus 10.2.2021. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. Viitattu 4.9.2021. <https://www.stea.fi/tietoa-steasta/ajankohtaiset-koon-tisivu/blogit/muutosten-vuosi/>

Harviainen, L., Marila, E., Mikkola, L., Pörhölä, M., Valkonen, T., Valo, M. & Ylinen, A. 2002. Kehitysvaiheet. Ryhmäviestinnän perusteet -verkko-oppimateriaali. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos. Viitattu 8.9.2021. <https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhman-viesti/prosessi/muotoutuminen/kehitysvaiheet.html>

Hautala, P. 2010. Elämyksiä lähellä – seikkailua ei tarvii kaukaa hakea! Teoksessa Koivisto, N., Lehikoinen, K., Pasanen-Willberg, R., Ruusuvirta, M., Saukkonen, P., Tolvanen, P. & Veikkolainen, A. (toim.) Kolmannella lähteellä. Hyvinvointipalveluja kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön aloilta. Kokos julkaisuja 1. Kokos-palvelut. Kolmas lähde -koordinaatiohanke. 2010, 78–79.

Henderson, K. A., Whitaker, L. S., Bialeschki, M. D., Scanlin, M. M. & Thurber, C. 2007. Summer Camp Experience. Parental Perceptions of Youth Development Outcomes. Volume 28, number 8. Journal of Family Issues. Sage Publications. 2007, 987-1007.

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 26.10.2021. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf

Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. 2021. Opinnäytetyön eettiset ohjeet. Humakin opinnäytetyöopas, AMK-perustutkinto. Viitattu 22.10.2021. <https://humak.libguides.com/c.php?g=684696&p=4899527>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 2021. Tutkimuksellinen kehittämishanke opinnäytetyönä vs projektityö. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Jamk.fi. Viitattu 9.7.2021. <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/tyoelaman-tutkiva-kehittamistoiminta/projektityo-vs-ns-toiminnallisen-tutkimuksellinen-kehittamishanke-opinnaytetyo/>

Jyväskylän yliopisto. 2015. Havainnointi eli observointi. Jyväskylän yliopiston Koppa. Viitattu 9.7.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>

Jyväskylän yliopisto. 2021. Laadullinen tutkimus. Jyväskylän yliopiston Koppa. Viitattu 30.10.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopisto. 2016. Teemoittelu. Jyväskylän yliopiston Koppa. Viitattu 9.8.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimetelmat/teemoittelu>

Jyväskylän yliopisto. 2015. Toimintatutkimus. Jyväskylän yliopiston Koppa. Viitattu 9.7.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/toimintatutkimus>

Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2021. Toimintatutkimus. Viitattu 13.11.2021. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Toimintatutkimus>

Kalliola, T., Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kirjapaja

Karppinen, S. J. A. 2007. Elämyksestä kokemukseen ja oppimiseen. Teoksessa Karppinen, S. J. A & Latomaa, T. (toim.) Seikkailun elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 2007, 75–98.

Karppinen, S. J. A. & Latomaa, T. 2007. Elämyksestä ja kokemuksesta teoriaa ja käytäntöä. Teoksessa Karppinen, S. J. A. & Latomaa, T. (toim.) Seikkailun elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 2007, 11–20.

Karppinen, S. J. A., Mattila, M. & Saaranen-Kauppinen, A. 2020. Johdanto. Teoksessa Karppinen, S. J. A., Marttila, M. & Saaranen-Kauppinen, A. (toim.) Seikkailukasvatusta Suomessa – pedagogisia ja didaktisia näkökulmia/Outdoor Adventure Education in Finland – pedagogical and didactic perspectives. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. 2020, 18–21. Viitattu 27.5.2021. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/01/seikkailukasvatusta-suomessa-outdoor-adventure-education-in-finland.pdf>

Karppinen, S. J. A. 2020. Outdoor adventure education in Finland – Historical aspects. Teoksessa Karppinen, S. J. A., Marttila, M. & Saaranen-Kauppinen, A. (toim.) Seikkailukasvatusta Suomessa – pedagogisia ja didaktisia näkökulmia/Outdoor Adventure Education in Finland – pedagogical and didactic perspectives. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK.

2020, 26–33. Viitattu 27.5.2021. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/01/seikkailukasvatusta-suomessa-outdoor-adventure-education-in-finland.pdf>

Ketola, T. 2002. Leirituuli. Käsikirja leiritoiminnan järjestäjille ja ohjaajille. Helsinki: Suomen Poikien ja Tyttöjen Keskus – PTK ry & Lasten Keskus.

Kiilakoski, T. & Gretschel, A. 2012. Muistiinpanoja demokratiaoppitunneista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010-luvulla? Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 57. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Viitattu 9.6.2021. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/muistiinpanoja_demokratiaoppitunnista.pdf

Kivelä, A. 2020. Kuinka tehdä mahdottomasta mahdollista? Ei vain elämyspedagogisten peruskysymysten äärellä. Teoksessa Karppinen, S. J. A., Marttila, M. & Saaranen-Kauppinen, A. (toim.) Seikkailukasvatusta Suomessa – pedagogisia ja didaktisia näkökulmia/Outdoor Adventure Education in Finland – pedagogical and didactic perspectives. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. 2020, 108–121. Viitattu 27.5.2021. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/01/seikkailukasvatusta-suomessa-outdoor-adventure-education-in-finland.pdf>

Laininen, E., Manninen, L. & Tenhunen, R. 2006. Näkökulmia kestäväan kehitykseen oppilaitoksissa. OKKA-säätiö. Viitattu 21.6.2021. https://koulujajymparisto.fi/wp-content/uploads/nakokulmia_kekeen.pdf

Lastenliitto ry. 2021. Järvi-Suomi. Viitattu 25.5.2021. <https://www.lastenliitto.fi/jarvi-suomi/>

Lastenliitto ry. 2021. Mikä Lastenliitto? Viitattu 25.5.2021. <https://www.lastenliitto.fi/mika-lastenliitto/>

Lastensuojelun Keskusliitto. 2020. Osallisuus kuuluu kaikille. Viitattu 8.6.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=xykRFgOEqX8>

Laukaan kunta. 2021. Laaja hyvinvointikertomus 2021–2024. Osa 1 Väestön hyvinvoinnin kehitys Laukaassa valtuustokaudella 2017–2021. Hyvinvointikertomus. Viitattu 15.7.2021. <http://laukaa02.oncloudos.com/kokous/20211957-2-1.PDF>

Laukaan kunta. 2021. Lasten ja nuorten leirit. Viitattu 15.7.2021. <https://www.laukaa.fi/asukkaat/kulttuuri-ja-vapaa-aika/leirit-ja-retket/leirit/#6a548757>

- Lehtonen, H. 2020. Mikä on yhteisö? Artikkelit 11.11.2020. Kansalaisfoorumi. Viitattu 2.6.2021. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/mika-on-yhteiso/>
- Lindfors, J. 2010. Partioleirejä viideltä vuosikymmeneltä. Elävän arkiston artikkeli 30.3.2010. Yle. Viitattu 27.5.2021. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/03/30/partioleireja-viidelta-vuosi-kymmenelta>
- Lindfors, P. 2007. Yhteisöllisyyden terveystaikutuksista. Psykoterapia 25, 1/2007, 21–37. Viitattu 3.6.2021. <https://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/lindfors107.htm>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2021. 211. Minä ryhmän ohjaajana. Viitattu 12.9.2021. <https://www.mll.fi/tehtavat/mina-ryhman-ohjaajana-taitavaksi-ryhman-ohjaajaksi/>
- Muhonen, T., Härkönen, A. & Raeste, J.-P. 2021. Pääministeri Marin: Veikkauksen edunsaajien leikkaukset perutaan sataprosenttisesti. Uutinen 15.10.2021. Helsingin Sanomat. Viitattu 16.10.2021. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008335307.html>
- Nieminen, J. 1995. Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Helsinki: Nuorisotutkimusseura r.y. & Lasten Keskus Oy.
- Nieminen, J. 2016. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 89. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. 2016, 103–179.
- Nivala, E. 2021. Osallisuuden moninaisuus. Artikkelit 14.4.2021. Kansalaisfoorumi. Viitattu 8.6.2021. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/osallisuuden-moninaisuus/>
- Nivala, E. & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Vol. 14. Sosiaalipedagoginen aikakausikirja, vuosikirja. 2013, 9–41.
- Nuorisolaki 1285/2016
- Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nygård, S. 2021. Vieraskynä: Leirityö voi osaltaan toimia ulkopuolisuuden kokemuksen ehkäisijänä. Blogipostaus 10.3.2021. Suomen nuorisokeskusyhdistys ry. Viitattu 28.5.2021.

<https://www.snk.fi/ajankohtaista/vieraskyna-leirityo-voi-osaltaan-toimia-ulkopuolisuuden-kemuksen-ehkaisijana/>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.–4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Olenius, J. 2021. Elämyspedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Luento 27.3.2021. Outward Bound Finland. Viitattu 28.5.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=aTmzFGJFJJ0&t=242s>

Olenius, J. 2021. Istuuko seikkailu varhaiskasvatukseen? Artikkelit 14.4.2021. Suomen nuorisokeskusyhdistys ry. Viitattu 28.5.2021. <https://www.snk.fi/seikkailukasvatus/istuuko-seikkailu-varhaiskasvatukseen/>

Opetushallitus. 2021. Psykkinen turvallisuus. Viitattu 17.6.2021. <https://www.oph.fi/fi/kouutus-ja-tutkinnot/psykkinen-turvallisuus>

Opetushallitus. 2021. Yhteisöllisyys. Viitattu 2.6.2021. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>

Palo-Oja, M., Määttä, M. & Halme, H. 2021. Lasten yhteisöllisyyden ja joukkoon kuulumisen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Tulensalo, H., Kalliomeri, R. & Laimio, J. (toim.) Kohti lapsen näköistä osallisuutta. Pelastakaa Lapset ry. 2021, 79–92. Viitattu 8.6.2021. <https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/05/20140644/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja.pdf>

Partio Scout. 2021. Retket ja leirit. Viitattu 5.9.2021. <https://www.partio.fi/lippukunnille/partio-ohjelma/leirit/>

Parviainen, I. 2020. Huomioita suomalaisesta seikkailukasvatuksesta. Teoksessa Karppinen, S. J. A., Marttila, M. & Saaranen-Kauppinen, A. Seikkailukasvatusta Suomessa – pedagogisia ja didaktisia näkökulmia/Outdoor Adventure Education in Finland – pedagogical and didactic perspectives. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. 2020, 42–49. Viitattu 27.5.2021. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/01/seikkailukasvatusta-suomessa-outdoor-adventure-education-in-finland.pdf>

Perttula, J. 2007. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Teoksessa Karppinen, S. J. A. & Lato-
maa, T. (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi:
Lapin yliopistokustannus. 2007, 53–74.

Pulkamo, H. 2016. Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka nuorisotyössä: vallan väline vai
osallisuuden ja sosiaalisen vahvistamisen menetelmä? Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A.
(toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutki-
musseuran verkkojulkaisuja 89. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
2016, 1497-1572.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietova-
ranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 9.7.2021.
<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>

Selin, A., Maunu, A., Kannussaari, K. & Heinonen, L. 2015. Ryhmäilmiö. Ryhmän ohjaajan
käsikirja. 2. painos. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Viitattu 12.9.2021. [https://ehyt.fi/wp-con-
tent/uploads/2020/06/Ryhmailmio_opas_verkko.pdf](https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2020/06/Ryhmailmio_opas_verkko.pdf)

Suomen nuorisokeskusyhdistys ry. 2021. Mitä seikkailukasvatus tarkoittaa? Viitattu 28.5.2021.
<https://www.snk.fi/seikkailukasvatus/menetelma/>

Suomen nuorisokeskusyhdistys ry. 2021. Seikkailukasvatus. Viitattu 28.5.2021.
<https://www.snk.fi/seikkailukasvatus/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen
periaatteet. Viitattu 16.6.2021. [https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-joh-
taminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-
osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet](https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-joh-taminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Yhdenvertaisuus ja syrjintä. Viitattu 17.6.2021.
[https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osalli-
suus/yhdenvertaisuus-ja-syrjinta](https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osalli-suus/yhdenvertaisuus-ja-syrjinta)

Tulensalo, H., Kalliomeri, R. & Laimia, J. 2021. Johdanto. Teoksessa Tulensalo, H., Kallio-
meri, R. & Laimia, J. (toim.) Kohti lapsen näköistä osallisuutta. Pelastakaa lapset ry. 2021, 13–
26. Viitattu 15.6.2021. [https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.ama-
zonaws.com/main/2021/05/20140644/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja.pdf](https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/05/20140644/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja.pdf)

Turun kaupunki. 2021. Lapsen psyykkinen kehitys ikävuosina 7–11. Turku.fi. Viitattu 7.7.2021. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/lapsen_psyykkinen_kehitys_ika_vuosina_7-11.pdf

United Nations. 1989. Convention on the Rights of the Child. 20.11.1989. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. Viitattu 9.6.2021. <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

Vuortamo-Räsänen, M. 2013. Kestävä kehitys elinikäisen oppimisen avaintaitona. Teoksessa Sesay, A. (toim.) Elinikäisen ohjauksen verkkolehti Elo. Jyväskylän ammattikorkeakoulu 10.6.2013. Viitattu 21.6.2021. <https://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2013/06/10/kestava-kehitys-elinikaisen-oppimisen-avaintaitona/>

Väljärvi, J. 2019. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Tutkijoiden havaintoja ja suosituksia lasten ja nuorten monipuolisen kehityksen, terveyden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien edistämiseksi. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:7. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 10.6.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161440/VN_2019_7_Edellytykset_kasvuun_oppimiseen_ja_osallisuuteen_kaikille.pdf

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

Ympäristöministeriö. 2021. Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 18.6.2021. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

LIITTEET

Liite 1. Benchmarking-haastattelurunko

Benchmarking-haastattelurunko

1. Mikä ammatti sekä rooli leiritoiminnan toteuttamisessa? Millaista taustaa löytyy leiritoiminnasta?
2. Millaista leiritoimintaa taho järjestää?
3. Mikä on tahon leiritoiminnan tärkein tavoite?
4. Millaisia leiriohjaajia leireillä usein on? Esimerkiksi, onko kokeneita leiriohjaajia vai vasta-alkajia? Minkä ikäisiä leiriohjaajia leireillä on?
5. Mitkä ovat tärkeimmät asiat, jotka leiriohjaajien tulisi tietää ja osata ennen leiriä?
6. Miten varmistatte, että leiriohjaajat kokevat olonsa varmaksi leirillä?
7. Millä keinoin varmistatte, että leiritoiminta on tavoitteellista?
8. Entä, millä keinoin varmistatte, että jokainen leiri on yhtä laadukas?
9. Miten lasten toiveet sekä heidän osallisuus otetaan huomioon leiritoiminnassa?

Liite 2. Strukturoitu haastattelu

Strukturoitu haastattelu

Oppaan palautekysely

* Pakollinen

1. Ikä? *

- 15-vuotta tai alle
- 16-17 -vuotias
- 18-23 -vuotias
- 24-29 -vuotias
- 30-vuotta tai yli
- En halua vastata

2. Mikä on korkein suorittamasi koulutusaste? *

- Peruskoulu
- Toinen aste (lukio/ammattillinen koulu)
- Erikoisammattitutkinto
- Alempi korkeakoulututkinto (esim. AMK, kandidaatin -tutkinto)
- Ylempi korkeakoulututkinto (esim. Ylempi AMK, maisterin -tutkinto)
- Tutkijakoulutus (tohtori, lisensiaatti)
- Ei koulutusta
- En halua vastata

3. Onko sinulla jokin alla olevista tutkinnoista? *

- Lastenohjaaja
- Lähihoitaja (lasten ja nuorten kasvatusta ja hoito-osaamisala)
- Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja/Nuoriso- ja yhteisöohjaaja
- Koulunkäynninohjaaja
- Liikunnanohjauksen perustutkinto
- Liikunnanohjaaja (AMK)
- Yhteisöpedagogi (AMK)
- Sosionomi (AMK)
- Kasvatustieteiden kandidaatti tai maisteri
- Ei mikään näistä tutkinnoista
- En halua vastata

4. Mikä on työtilanteesi? *

- Työntekijä
- Opiskelija
- Työtön
- Kotiäiti/-isä
- Eläkeläinen
- Yrittäjä
- Muu
- En halua sanoa

5. Oletko ollut aiemmin leiriohjaajana Lastenliiton leirillä? *

- Olen ollut aiemmin leiriohjaajana Lastenliiton leirillä
- En ole ollut aiemmin leiriohjaajana Lastenliiton leirillä
- En halua sanoa

6. Oletko ollut aiemmin leiriohjaajana jonkun muun organisaation leirillä? *

- Olen ollut aiemmin leiriohjaajana
- En ole ollut aiemmin leiriohjaajana
- En halua sanoa

7. Mitä mieltä olit oppaan ulkoasusta? *

- Tykkäsin paljon
- Tykkäsin jonkun verran
- Tykkäsin vain hieman
- En tykännyt ollenkaan
- En osaa sanoa

8. Mikä oppaan ulkoasussa toimi ja mikä ei?

9. Oliko opasta helppo käyttää? *

- Opasta oli helppo käyttää
- Opasta ei ollut helppo käyttää
- En osaa sanoa

10. Mikä teki oppaasta helppokäyttöisen ja mikä taas hankaloitti oppaan käyttöä?

11. Oliko opasta helppo lukea ja seurata? *

- Opasta oli helppo lukea ja seurata
- Opasta ei ollut helppo lukea ja seurata
- En osaa sanoa

12. Jos opasta ei ollut helppo lukea ja seurata, niin miksi?

13. Oliko opas sopivan pituinen? *

- Opas oli juuri sopivan pituinen
- Opas oli liian lyhyt/suppea
- Opas oli liian pitkä
- En osaa sanoa

14. Arvioi, kuinka kauan oppaan lukemisessa kesti. *

- Alle 5 minuuttia
- 5-10 minuuttia
- 10-15 minuuttia
- yli 15 minuuttia
- En osaa sanoa

15. Onko oppaasta hyötyä leiritoimintaa ajatellen? *

- Oppaasta on paljon hyötyä
- Oppaasta on jonkun verran hyötyä
- Oppaasta on vain hieman hyötyä
- Oppaasta ei ole hyötyä
- En osaa sanoa

16. Miltä osin oppaasta on hyötyä? *

- Toiminnan suunnittelu
- Ohjaajan tehtävät
- Turvallisuusasiat
- Ohjaaminen
- Käytännön asiat
- En osaa sanoa
- Joku muu

17. Jos vastasit edelliseen "joku muu", niin miltä osin oppaasta on hyötyä?

18. Opitko jotain uutta lukiessasi opasta? *

- Opin paljon uutta
- Opin jonkun verran uutta
- Opin vain hieman uutta
- En oppinut ollenkaan uutta
- En osaa sanoa

19. Mitä uutta opit?

20. Luokitus oppaalle 1-5. (1=huonoin, 5=paras) *

21. Avointa palautetta oppaalle.

22. Kehittämisiä oppaalle.

Liite 3. Kuvat leirioppaasta

Hei sinä tuleva leiriohjaaja!

Tämä opas on Järvi-Suomen Lastenliiton leiriohjaajille suunnattu apuväline leirien suunnitteluun ja toteutukseen. Oppaan tarkoituksena on auttaa leiriohjaajia suunnittelemaan ja toteuttamaan laadukas sekä tavoitteellinen leiri.

Opas on toteutettu osana Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä.

Kivoja leirihetkiä!

Tekijä: Tanja Salo

2021

Järvi-Suomen Lastenliitto ry

Sisällys

Yhteystiedot.....	4
Ohjaajien roolit leirillä.....	5
Leirin suunnittelu.....	7
Leirin kulku.....	9
Turvallisuus.....	11
Psyykkinen ja fyysinen turvallisuus.....	11
Turvallisuus uimassa.....	12
Koronaturvallisuus.....	13
EU-tietosuoja.....	13
Käytännön asiat ja ohjaaminen leirillä.....	14
Lopuksi.....	15
Lähteet.....	16
Liitteet.....	17

Yhteystiedot

Tästä kappaleesta löydät tärkeät yhteystiedot tulevan leirin kannalta.

Piirikoordinaattori

Etu- ja sukunimi

Puh.

S-posti.

Piirin hallituksen Pj

Etu- ja sukunimi

Puh.

Paikallisyhdistyksen Pj

Etu- ja sukunimi

Puh.

Muut ohjaajat ja yhteyshenkilöt:

Vastuuohjaaja:

Etu- ja sukunimi

Puh.

Apuohjaaja:

Etu- ja sukunimi

Puh.

Kokki:

Etu- ja sukunimi

Puh.

Apuohjaaja:

Etu- ja sukunimi

Puh.

Leiripaikka:

Leiripaikan nimi

Puheenjohtaja

Puh.

Leiripaikan talonmies:

Leiripaikan nimi

Talonmies

Puh.

(Muokkaa tätä sivua tarvittaessa)

Ohjaajien roolit leirillä

Ohjaajat ovat erittäin tärkeässä roolissa leirillä. Sinun ei tarvitse olla maailman paras ohjaaja, vaan asenne ratkaisee! Heittäydy mukaan ohjaajan rooliin, kuuntele lapsia, ota heidän toiveitaan huomioon ja ole läsnä hetkessä. Tärkeimpänä tehtävänäsi on positiivisen ja turvallisen leirikokemuksen luominen. Tästä kappaleesta löydät ohjaajien roolit ja tehtävät sekä vastuut ja velvollisuudet leirin aikana.

Vastuuhjaaja: vastuuhjaajan tehtävänä on huolehtia, että leiri toimii ja kaikki tekevät osansa. Vastuuhjaajan tehtäviin ja velvollisuuksiin kuuluu:

- ❖ Suunnitella leiritoiminta yhdessä muiden ohjaajien kanssa
- ❖ Laatia tarvikelista leiriä varten yhdessä muiden ohjaajien kanssa sekä antaa tarvikelista piirikoordinaattorille
- ❖ Laatia turvallisuussuunnitelma sekä riskikartoitus leirille
- ❖ Vastuu leiriryhmästä
- ❖ Toimia lasten kanssa ja ohjata toimintaa (mm. leikkejä, pelejä, askartelua ym.)
- ❖ Vastata leiriläisten henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta
- ❖ Huolehtia sääntöjen, velvollisuuksien, turvallisuussuunnitelman ja turvallisuusohjeistuksen sekä EU-tietosuoja-asetuksen noudattamisesta
- ❖ Tarkistaa ensiapuvälineet (mm. niiden kunto ja riittävyys) sekä huolehtia ensiapuvälineet mukaan eri toimintoihin (mm. kodalle, uimaan ym.)
- ❖ Ensiapu. Haavojen ym. hoitaminen ja tarvittaessa jatkohoitoon vieminen. Lisäksi ilmoittaminen vanhemmille mahdolliset onnettomuudet
- ❖ Järjestää ohjaajapalaverit sekä osallistua ohjaajapalavereihin ja koulutuksiin
- ❖ Huolehtia leiritavaroista ja -välineistä. Jos leirivälineet rikkoutuvat tai häviävät, vastuuhjaajan velvollisuutena on ilmoittaa niistä piirikoordinaattorille
- ❖ Huolehtia käytössä olevien tilojen siisteydestä ja turvallisuudesta (mm. leiripaikassa, kodalla ym.)
- ❖ Huolehtia lounaalla lapsimäärästä ja sen mahdollisista muutoksista, seurata ruuan riittävyttä sekä huolehtia erityisruokavalioiden ja auttaa leiriläisiä ruokailussa (mm. juoman kaatamisessa, ruuan ottamisessa ym.)

Apuohjaaja: apuohjaaja työskentelee vastuuhjaajan kanssa. Apuohjaajan tehtäviin ja velvollisuuksiin kuuluu:

- ❖ Suunnitella leiritoiminta yhdessä vastuuhjaajan kanssa

- ❖ Toimia lasten kanssa ja ohjata toimintaa (mm. leikkejä, pelejä, askartelua ym.)
- ❖ Huolehtia sääntöjen, velvollisuuksien, turvallisuusohjeistuksen ja turvallisuussuunnitelman sekä EU-tietosuoja-asetuksen noudattamisesta
- ❖ Osallistua ohjaajapalaveriin sekä koulutuksiin
- ❖ Huolehtia leirin tavaroista ja välineistä (mm. niiden kunnosta ym.) sekä ilmoittaa rikkiäisistä tai hävinneistä välineistä vastuuohjaajalle
- ❖ Ensiapuvälineiden tarkastaminen (mm. niiden kunto ja riittävyys)
- ❖ Ensiapu. Haavojen ym. hoitaminen ja tarvittaessa jatkohoitoon vieminen. Lisäksi ilmoittaa vastuuohjaajalle isommista onnettomuuksista.
- ❖ Huolehtia käytettävien tilojen siisteydestä ja turvallisuudesta (mm. leiripaikalla, kodalla)
- ❖ Huolehtia leiriläisten henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta (mm. kiusaamiseen puuttuminen, välineiden turvallisuus ym.)
- ❖ Huolehtia välipalalla lapsimäärän mahdollisista muutoksista sekä seurata välipalan riittävyttä ja huolehtia erityisruokavaliosta. Lisäksi auttaa tarvittaessa lapsia välipalalla muun muassa ruuan ottamisessa tai juoman kaatamisessa

Kokki: leirikokki suunnittelee sekä valmistaa leirien ruuat ja välipalat. Kokin tehtäviin ja velvollisuuksiin kuuluu:

- ❖ Lounaiden ja välipalojen suunnittelu sekä valmistaminen
- ❖ Ostoslistan luominen sekä elintarvikkeiden ostaminen yhdessä piirikoordinaattorin kanssa
- ❖ Huolehtia erityisruokavaliosta
- ❖ Seurata ruuan riittävyttä
- ❖ Toimia lasten kanssa ja ohjata heitä muun muassa leivonnassa
- ❖ Huolehtia leirin tavaroista ja välineistä
- ❖ Huolehtia keittiön ja ruokailutilan siisteydestä ja turvallisuudesta
- ❖ Huolehtia sääntöjen, velvollisuuksien, turvallisuussuunnitelman sekä turvallisuusohjeistuksen ja EU-tietosuoja-asetuksen noudattamisesta
- ❖ Ensiapu. Haavojen ym. hoitaminen

Piirikoordinaattori: piirikoordinaattorin tehtäviin ja velvollisuuksiin leirien aikana kuuluu:

- ❖ Leirien hallinnosta ja taloudesta vastaaminen. Piirikoordinaattorin kautta kulkevat muun muassa tuntilistat sekä hankinnat
- ❖ Tuntilistojen täyttäminen ja palkkojen maksu

- ❖ Toiminnan suunnittelu (mm. yhteistyökumppaneiden kanssa toteutettavat aktiviteetit) ja markkinointi yhdessä leirin järjestävän paikallisyhdistyksen kanssa
- ❖ Leiri-ilmoittautumisten vastaanottaminen
- ❖ Ohjaajien rekrytointi sekä tarvittaessa sijaisten rekrytointi
- ❖ Palautteiden vastaanotto ja toiminnan kehittäminen
- ❖ Ohjaajien tukena toimiminen ja heidän ohjaamisensa
- ❖ Koulutusten ja tapaamisten suunnittelu sekä järjestäminen
- ❖ Materiaalihankinnat
- ❖ Ruuan ostaminen yhdessä leirikokin kanssa
- ❖ Laadunvalvonta
- ❖ Yhteydenottaminen leiripaikkaan ennen leiriä, avainten luovutuksesta sopiminen ja leiripaikkaan tutustuminen sekä informaation välittäminen leiriohjaajille

Leirin suunnittelu

Tästä kappaleesta löydät tärkeää tietoa leirin suunnittelun kannalta.

Leiriohjelmaa suunnitellessa tulee huomioida lasten ikä ja taitotaso. Kun siis suunnittelet ohjelmaa, mieti minkä ikäisistä leiriläisistä on kyse. Jos leirillä on esimerkiksi ykkösluokkalaisia, tulee muistaa, että tämän ikäiset lapset eivät vielä välttämättä osaa lukea ja kirjoittaa. Huomioi siis, että leikit ja pelit ovat tarpeeksi helppoja leiriläisille. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Vesterbacka 2010, 81.) Kun huomioi suunnittelussa leiriläisten iän, helpottaa se mielekkään toiminnan suunnittelua. Alakouluikäiset lapset tykkäävät toiminnallisuudesta, joten leiriohjelmassa kannattaa olla paljon toiminnallisuutta, kuten erilaisia leikkejä ja pelejä. Jotta jokainen kokisi leirin mielekkääksi, tulee ohjelmaa suunnitellessa huomioida, että jokainen leiriläinen pystyy osallistumaan siihen. Iän ja taitotason lisäksi toimintaa suunnitellessa kannattaa huomioida myös leirin sukupuolijakauma. (Kalliola ym. 2010, 81.)

Leiriohjelman suunnittelussa ja leiriporukan ohjaamisessa tulee ottaa huomioon ryhmänmuodostumisen elinkaari, joka alkaa tutustumisvaiheesta ja päättyy lopetusvaiheeseen.

1. Tutustumisvaihe sijoittuu ensimmäiseen leiripäivään. Leiriläiset ottavat ensimmäistä kertaa kontaktia toisiinsa ja aloittavat tutustumisen. Leiriläiset saattavat olla ujoja ja

heillä voi olla jokin rooli yllä. Ensimmäisen leiripäivän tärkein tehtävä on saada aikaan ryhmäytymistä. Ensimmäisen leiripäivän aikana tulisikin olla paljon erilaisia tutustumisleikkejä. Pienryhmissä toteutettavan toiminnan avulla saadaan helposti tutustumista ja ryhmäytymistä aikaan. Pienryhmien kokoonpanoja kannattaa myös sekoittaa tasaisin väliajoin.

2. Klikkiytymisvaihe sijoittuu toiseen leiripäivään. Tässä vaiheessa alkaa syntymään pieniä ryhmiä, eli ”klikkejä”. Leiriläiset tuntevat jo toisiaan ja ovat löytäneet yhteisiä kiinnostuksenkohteita. Leirin toiseen päivään kannattaa kuitenkin vielä ottaa ryhmäyttäviä leikkejä sekä pelejä.
3. Työskentelyvaihe sijoittuu leirin keskivaiheelle, eli viikon mittaisella leirillä kolmanteen ja neljanteen päivään. Leiriporukka tuntee jo toistensa heikkoudet ja vahvuudet, eikä kenenkään tarvitse ylläpitää mitään tiettyä roolia. Leiriläiset toimivat pienryhmien välillä ja osallistuvat aiempaa innokkaammin erilaisiin leikkeihin. Tässä vaiheessa voidaan ottaa erilaisia luottamus- ja ongelmaratkaisutehtäviä sekä heittäytymistä vaativia leikkejä ja pelejä.
4. Viimeinen vaihe on lopetusvaihe ja se sijoittuu leirin viimeiseen päivään. Lopetusvaiheessa leiriläiset alkavat irtaantumaan toisistaan. Samanaikaisesti koetaan surua leiriporukan eroamisesta ja toisaalta myös iloa leirin päättymisestä. Leiriläiset saattavat purkaa negatiiviset tunteensa ohjaajiin. Viimeisen leiripäivän toiminnan kannattaa olla yhteisöllistä, josta jokaiselle leiriläiselle jää hyvä mieli. (Kalliola ym. 2010, 108–111.)

Toimintaa suunnitellessa tulee ottaa huomioon myös ryhmän koko. Kaikki leikit eivät toimi välttämättä liian pienellä tai liian isolla leiriporukalla. Suunnittele toiminta ja muokkaa sitä tarvittaessa siten, että se toimii ohjattavalla porukalla. Suunnittelun ja tulevan ohjaamisen helpottamiseksi ohjaajan kannattaa miettiä mitä, miksi, missä, kenelle ja milloin toimintaa tehdään. (Kalliola ym. 2010, 84.) Jo suunnitteluvaiheessa kannattaa miettiä, kuka ohjaa mitäkin. Tämä helpottaa ja selkeyttää itse ohjaustilannetta, kun sen aika koittaa.

Kestävän kehityksen huomioiminen suunnittelussa. Kestävä kehitys ja ekologisuus kannattaa ottaa huomioon leiritoimintaa suunnitellessa. Suunnittelussa kannattaa huomioida ekologiset valinnat ja taloudellisuus, kuten esimerkiksi askartelumateriaalien kierrätys ja niiden käyttäminen järkevästi.

Muista suunnitellessasi leiriä:

- ❖ tutustu Lastenliiton leiritoiminnan laatukriteereihin, jotka löytyvät liitteistä! Laatukriteerit auttavat sinua suunnittelemaan ja toteuttamaan laadukkaan leirin.
- ❖ muista tehdä varasuunnitelma (esim. sään varalle)
- ❖ mieti leikkejä takataskuun! (esim. jos aikaa kuluukin jossain leikissä vähemmän, kun oli suunniteltu)

Leiriohjelman ja toiminnan suunnittelu voi tuntua välillä haastavalta. Liitteistä löydät ideoita leiriohjelmaan.

Leirin kulku

Tässä kappaleessa kerrotaan leirin kulusta ja aikataulusta. Leiriohjaajat saapuvat ensimmäisenä leiripäivänä 8:30 ja muina leiripäivinä 8:45.

Ensimmäinen leiripäivä

Ensimmäisen leiripäivän tarkoituksena on saada aikaan tutustumista ja ryhmäytymistä sekä luoda leirin ilmapiiristä mahdollisimman turvallinen, jotta jokaisella olisi mukavaa leirillä.

- 1. Valmistelut ennen leiriläisten saapumista:** ennen leiriläisten saapumista leiripaikka tulee koristella Lastenliiton markkinointitavaroilla, kuten beach flag:illa ja ilmapalloilla.
- 2. Leiriläisten saapuessa:** leiriläisten vastaanottaminen on tärkeää ja sen avulla luodaankin leiriläisille sekä vanhemmille hyvä ensivaikutelma leiristä. Muista siis ottaa leiriläiset vastaan iloisella asenteella. Vastuuohjaaja ottaa leiriläisten nimet ylös, mutta jokaisen leiriohjaajan tulisi olla ottamassa leiriläiset vastaan. Vanhemmat saattavat kysellä leiristä, sen käytänteistä ja aikataulusta. Vastaa vanhemmille ja jos et tiedä jotain asiaa, lupaa selvittää asia. Kun vanhemmille tulee leiristä positiivinen kuva, he voivat turvallisin mielin jättää lapsensa leirille. Varmistakaa, että kaikki leiriläiset ovat saapuneet paikalle. Jos joku puuttuu, soittakaa leiriläisen huoltajalle.
- 3. Leirin aloitus:** leiri kannattaa aloittaa selkeästi yhdessä. Osa leiriläisistä on saattanut olla ennenkin leireillä, mutta osalle leirielämä saattaa olla ihan uusi ja jännittävä kokemus. Ota tämä huomioon, kun aloitat leirin. Leiriohjaajien kannattaa esitellä itsensä heti alkuun ja toivottaa leiriläiset yhteisesti tervetulleiksi leirille. Niin sanotut ”jäänrikkomisleikit” sopivat leirin alkuun, kun ilmassa saattaa olla jännitystä. Myös muina leiripäivinä päivät kannattaa aloittaa yhdessä esimerkiksi aamupiirin muodossa. Aamupiirissä voi olla esimerkiksi jokin yhteinen leikki tai jumppa.
- 4. Leiripaikkaan tutustuminen, säännöt, rajat, käytännön asiat ja toiveet:** leiripaikka, leirin säännöt, leirialueen rajat sekä käytännön asiat kannattaa käydä läpi

heti alkuun. Kun esitellään leiriläisille leiripaikka, tulee näyttää, mistä wc-, ruokailu- ja leikkitilat löytyvät. Jos leiripaikassa on tiloja, joihin ei saa mennä, kannattaa nämä myös kertoa leiriläisille. Samalla voidaan kertoa leiripaikan rajat. Mihin leirinrajat loppuvat, eli mihin ei saa enää mennä. Leirin säännöt tulee käydä yhdessä läpi leirin alkaessa. Leiriläiset voivat keksiä myös yhdessä leirin säännöt. Leiriohjaajien tulee varmistaa, että jokainen ymmärtää leirin säännöt ja myös sitoutuu niihin. Myös joistain käytännön asioista kannattaa kertoa heti alkuun. Esimerkiksi miten toimitaan ruokailussa ja mihin lelut kerätään. Koska leiriläisten kokemus osallisuus on tärkeää merkittävän leirikokemuksen syntymiselle, kannattaa leiriläisten toiveita leiristä kysyä jo heti ensimmäisenä leiripäivänä. Tässä voi hyödyntää esimerkiksi toiveboxia, johon leiriläiset saavat tiputtaa omat toiveensa leiristä.

5. **Tutustuminen:** koska leirin ensimmäinen päivä menee tutustuessa ja ryhmäytyessä, kannattaa ensimmäiseen päivään ottaa paljon erilaisia tutustumisleikkejä. Etenkin pienryhmissä toimiminen helpottaa tutustumista.
6. **Leiripäivän lopetus:** leiripäivät kannattaa lopettaa selkeästi yhdessä. Leiripäivän lopetuksessa voi olla esimerkiksi jokin yhteinen leikki. Leiripäivän palaute on tärkeää, joten muistakaa kysellä leiriläisten fiiliksiä leiristä. Tähän voi hyödyntää erilaisia tapoja, kuten peukkuäänestystä tai janaleikkejä. Ohjaajat lähtevät leiriltä aina viimeisenä. Ainakin yhden ohjaajista tulee odottaa leiriläisten huoltajia leiripaikassa. Jos jonkun leiriläisen huoltajaa ei näy, ottakaa häneen yhteyttä.
7. **Ohjaajien palautekeskustelut:** ohjaajaporukan kanssa käymä keskustelu on tärkeää, jonka takia päivän päätteeksi kannattaa käyttää hieman aikaa ohjaajien yhteiselle keskustelulle. Palautekeskusteluissa voidaan käydä läpi kulunutta leiripäivää sekä leiripäivän onnistumisia ja haasteita. Lisäksi voidaan katsoa yhdessä jo seuraavaa leiripäivää.

Viimeinen leiripäivä

1. **Palautteet:** jotta toimintaa voidaan kehittää, on tärkeä kerätä leiriläisiltä palautetta leiristä. Jokainen lapsi täyttää Lastenliiton palautekyselyn leirillä.
2. **Leirin lopettaminen:** leiri tulee lopettaa selkeästi yhdessä. Leirin loppuun kannattaa valita jotain yhteisöllistä tekemistä, kuten yhteisen leikin, kekulaput tai leiridiplomien jaon. Kiittäkää leiriläisiä osallistumisesta leirille sekä varmistakaa, että leiriläiset ottavat kaikki omat tavaransa mukaan.
3. **Leiriltä lähteminen:** varmistakaa, että leiripaikka jää siistiin kuntoon. Leiripaikan siisteys kannattaa varmistaa myös jokaisen leiripäivän jälkeen, eikä vain viimeisenä päivänä.

Turvallisuus

Tässä osiossa käsitellään turvallisuuteen liittyviä asioita. Lue tämä osio huolellisesti ennen leiriä.

Psykinen ja fyysinen turvallisuus

Turvallista ja toimivaa leiriä suunnitellessa sekä toteuttaessa tulisi ottaa huomioon sekä psyykinen että fyysinen turvallisuus. Psykinen, eli henkinen turvallisuus tarkoittaa, että yksilö kokee ja tuntee olonsa turvalliseksi leirillä. Tämä tarkoittaa sitä, että leiriläisen ei tarvitse pelätä tulevansa syrjityksi, torjutuksi, kiusatuksi tai nolatuksi. (Ketola 2002, 144; Kalliola ym. 2010, 92, 96.) Henkistä turvallisuutta voidaan edistää leiriporukan ryhmäytymisellä, hyväksyvällä ilmapiirillä sekä kunnioittavalla kohtaamisella. Lisäksi henkiseen turvallisuuteen kuuluu vapaus valita, osallistuuko toimintaan vai ei. (Ketola 2002, 144; Kalliola ym. 2010 92, 96–97; Opetushallitus 2021.)

Näin varmistat henkisen turvallisuuden!

- ❖ Huolehdi, että jokainen tuntee leirin säännöt.
- ❖ Huolehdi, ettei ketään kiusata ja ettei kukaan joudu syrjityksi tai torjutuksi leiriporukassa. Jos huomaat esimerkiksi kiusaamista, puutu siihen välittömästi.
- ❖ Ryhmäytä leiriporukka kunnolla.
- ❖ Ota leikkejä sekä pelejä, joiden avulla leiriläiset voisivat löytää yhteisiä kiinnostuksenkohteita.
- ❖ Huolehdi, ettei kukaan jää yksin.
- ❖ Kohtele jokaista kunnioittavasti ja tasa-arvoisesti.
- ❖ Älä pakota leiriläisiä mihinkään. Leiriläisellä tulee olla vapaus valita, osallistuuko toimintaan.
- ❖ Älä ota nolaamisleikkejä, esimerkiksi leikkejä, jossa yksi on keskellä ja hänen tulee tehdä jotain noloa.

Fyysiseen turvallisuuteen kuuluu toimintaympäristön sekä käytettävien välineiden turvallisuus. Fyysisen turvallisuuden toteutuessa yksilön terveyteen tai fyysiseen hyvinvointiin ei kohdistu uhkatekijöitä. Tällaisia uhkatekijöitä leiriympäristössä voisi olla esimerkiksi vesillä sattuva tapaturma. Fyysinen turvallisuus edesauttaa myös henkistä turvallisuutta, kun leiriläinen tietää välineellisten asioiden olevan kunnossa. Fyysinen turvallisuus voidaan

varmistaa ennakoimalla mahdolliset onnettomuudet, riskit ja uhkatekijät. (Kalliola ym. 2010, 95; Ketola 2002, 144–145.)

Näin varmistat fyysisen turvallisuuden!

- ❖ Ennakoi mahdolliset onnettomuudet, riskit ja uhkatekijät tekemällä turvallisuussuunnitelma sekä riskikartoitus.
- ❖ Huolehdi, että jokainen leiriläinen tuntee leirin säännöt.
- ❖ Tarkista käytettävät välineet ennen toimintaa.
- ❖ Tarkista ensiapuvälineet, eli niiden määrä sekä kunto. Huolehdi myös, että ensiapuvälineet ovat lähettyvillä jokaisessa toiminnassa.
- ❖ Huolehdi leiripaikan siisteydestä ja kunnosta muun muassa tarkistamalla, ettei lattialla ole mitään mihin voisi kompastua tai lyödä jalkansa.
- ❖ Riittävä valvonta. Etenkin muun muassa rannalla tai kodalla tulee olla riittävästi valvontaa. Huolehdi myös, että leiriporukka ei ole yksin missään.

Muista tehdä nämä ennen leiriä!

- ❖ Lue Lastenliiton turvallisuusohjeistus
- ❖ Turvallisuussuunnitelma ja riskikartoitus (esimerkit liitteissä)
- ❖ Ensiapuvälineiden sekä toimintavälineiden (mm. pallot ym.) tarkistus

Huom! Jos ensiaputaidot ovat hakusessa tsekkaa Suomen Punaisen Ristin ensiapuohjeet [täältä](#).

Turvallisuus uimassa

Kesäleirien ohjelmaan kuuluu usein uintia. Vesi on riskialtis elementti, joten uintipäivänä turvallisuus on huomioitava entistä tarkemmin. Turvallisuuteen tulee kiinnittää myös erityistä huomiota, jos talvileirillä on ohjelmassa esimerkiksi retket jäälle tai vaikkapa luistelua.

Muista uintipäivänä:

- ❖ Kerätä uimalupalaput ennen uintipäivää.
- ❖ Kertoa turvallisuusasioista sekä myös käytännön asioista ennen uimarannalle menoa. Eli miten toimitaan uimarannalla, milloin saa mennä uimaan ym. Säännöt on hyvä kerrata vielä paikan päällä uudestaan.

- ❖ Riittävä valvonta uintipäivänä. Rannassa yksi ohjaaja ja laiturilla/vedessä toinen ohjaaja.
- ❖ Rauhallisuus. Muista painottaa tätä leiriläisille. Esimerkiksi, että laiturilla ei saa juosta.
- ❖ Muistuttaa leiriläisiä toisten uimareiden huomioimisesta.

Muista jäällä:

- ❖ Onhan jää tarpeeksi kestävä? Älä liiku jäällä, ellet ole täysin varma, että se on kestävä. Yksinään kulkevan ihmisen alla tulee olla vähintään 5 cm teräsjäätä.
- ❖ Älä liiku yksin jäällä! (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry 2021.)
- ❖ Sopikaa rajat isolla jääalueella.
- ❖ Luistelussa kypärä on aina pakollinen!

Koronaturvallisuus

Korona-aikana turvallisuuteen liittyy muutamia erityisiä seikkoja, jotka tulee huomioida. Lastenliitto noudattaa viranomaisten ohjeistuksia korona-aikana.

Huomioithan siis:

- ❖ Maskisuosituksen
- ❖ Käsienpesun
- ❖ Yski hihaan
- ❖ Vältä turhia lähikontakteja
- ❖ Huomioi, että toiminta voi muuttua lyhyelläkin varoitusajalla tai se voi peruuntua
- ❖ Kipeänä jäädään kotiin! Jos saat oireita, pysy kotona ja mene tarvittaessa koronatestiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

EU-tietosuoja

EU:n tietosuoja-asetus asettaa organisaatioille tarkat vaatimukset henkilötietojen keräämiselle, säilyttämiselle ja hallinnoinnille (Euroopan unioni 2021). Tästä kappaleesta näet tärkeät kohdat EU:n tietosuoja-asetuksesta sekä velvollisuudet ja vastuut sen toteuttamiseksi.

Henkilötiedolla tarkoitetaan:

- nimeä
- osoitetta
- henkilökortin tai passin numeroa
- tuloja
- kulttuurista profiilia
- IP-osoitetta
- lääkärin tai sairaalan hallussa olevia tietoja.

Tietoja tulee käsitellä lainmukaisesti, läpinäkyvästi ja asianmukaisesti sekä luottamuksellisesti ja turvallisesti. Henkilötietoja saa kerätä vain laillista tarkoitusta varten ja vain tarpeellinen määrä henkilötietojen tarkoitukseen nähden. Virheelliset sekä epätarkat henkilötiedot tulee korjata tai poistaa välittömästi. Tietojenkäsittely tulee perustua suostumukseen ja lapsista kerättäviä henkilötietoja varten tulee hankkia suostumus lapsen huoltajilta. Kerättävät henkilötiedot tulee säilyttää muodossa, jossa henkilö on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen. Kun henkilötietoja ei enää tarvita, ne tulee poistaa tai anonymisoida. (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2021.)

Muista siis henkilötietoja käsitellessä!

- ❖ Säilytä mm. osallistujalistoja ja lupalappuja huolellisesti ja luottamuksellisesti. Älä jätä niitä siis lojumaan esimerkiksi pöydälle, josta joku ulkopuolinen voi ne nähdä.
- ❖ Säilytä lomakkeita, osallistujalistoja ym. vain tarvittava määrä. Lastenliiton ohjeistuksen mukaan henkilötietoja säilytetään kaksi vuotta. Kun henkilötietoja ei enää tarvita hävitä ne esim. silppuamalla,
- ❖ Muista ettet saa luovuttaa henkilötietoja eteenpäin kolmansille osapuolille.
- ❖ Leiriläisiin ja heidän vanhempiinsa otetaan yhteyttä vain leiriasioissa.

Käytännön asiat ja ohjaaminen leirillä

Tästä kappaleesta löydät tärkeää tietoa käytännön asioista sekä ohjaamisesta leirillä.

Hygienia: hygienia-asiat kannattaa käydä läpi heti alkuun. Leiriläisille kannattaa painottaa, että esimerkiksi ulkoa tullessa sekä ennen ruokailua tulee aina pestä kädet.

Ruokailut: ruokailukäytännöt kannattaa käydä leiriläisten kanssa läpi heti ensimmäisenä päivänä. Eli miten ruokailussa toimitaan. Käsien pesu, jonotus ja rauhallinen käytös

ruokailuissa ovat sellaisia asioita, jotka kannattaa kertoa leiriläisille. Ruokailussa olisi hyvä auttaa leiriläisiä esimerkiksi juoman kaatamisessa. Leiriohjaajien kannattaa jakautua leiriläisten pöytiin siten, että jokaisessa pöydässä olisi vähintään yksi leiriohjaaja.

Kestävä kehitys: kestävään kehitykseen ja ekologisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota suunnittelun lisäksi leiriarjessa. Esimerkiksi ruokailussa kannattaa painottaa lapsille, ettei ruokaa tulisi heittää roskiin.

Valvonta: muistathan, että valvontaa on riittävästi? Lapset eivät saa olla esimerkiksi yksin ulkona ilman valvontaa. Kannattaa siis päättää esimerkiksi vapaa-ajan aikaan, kuka ohjaajista on sisällä ja kuka ulkona.

Huomioita ohjaamiseen:

- ❖ Leiriläisten osallisuus tulee huomioida koko leirin ajan. Leiriläisiä ei saa pakottaa mihinkään leikkiin tai peliin, mutta heitä kannattaa kannustaa ja rohkaista osallistumaan leiritoimintoihin. Leiriläisten osallisuus voidaan varmistaa muun muassa kysymällä toiveita ja ideoita sekä palautetta toiminnasta. Jokaisen leiriläisen toivetta voi olla hankala toteuttaa, mutta toistuvia teemoja kannattaa ottaa leiriohjelmaan mukaan. Leiripäivään kannattaa sisällyttää toivehetkiä, jolloin leikitään ja pelaillaan leiriläisten toivomia leikkejä ja pelejä.
- ❖ Välillä leiriläisillä saattaa vapaa-ajalla niin sanotusti ”karata mopo käsistä”. Jos näin tapahtuu, kannattaa ottaa jokin yhteinen leikki tai tekeminen, johon voi purkaa ylimääräistä energiaa.
- ❖ Leiriläisten havainnointi leirillä on tärkeää. Esimerkiksi tarvitseeko joku leiriläinen apua uusien kavereiden saamisessa tai enemmän kannustusta ja rohkaisua itsensä haastamisessa. Ohjaajan tehtävänä on vastata näihin haasteisiin.

Lopuksi

Tarkista vielä alla olevat kohdat, jotta olet valmis leirille. Muista, että oppaaseen voi aina palata leirin aikana!

- ❖ Olen ymmärtänyt turvallisuusasiat ja tiedän, mitä teen turvallisuuden eteen leirillä.
- ❖ Ymmärrän omat vastuuni ja velvollisuuteni leirillä.
- ❖ Tiedän, mitä minun tulee tehdä ennen leiriä.
- ❖ Tiedän leirin kulun ja aikataulun.

Oikein ihanaa leiriä sekä ikimuistoisia leirihetkiä! 😊

Lähteet

- Euroopan unioni. 2021. Yleinen tietosuojasetus. Viitattu 23.8.2021.
https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/data-protection/data-protection-gdpr/index_fi.htm
- Kalliola, Tiina., Kurki, Arja., Salmi, Marjaana & Tamminen-Vesterbacka, Tutta. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Ketola, Tapani. 2002. Leirituuli. Käsikirja leiritoiminnan järjestäjille ja ohjaajille. Helsinki: Suomen Poikien ja Tyttöjen Keskus – PTK ry & Lasten Keskus.
- Opetushallitus. 2021. Psyykkinen turvallisuus. Viitattu 9.8.2021.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/psyykkinen-turvallisuus>
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry. 2021. Turvallinen jäällä liikkuminen. Viitattu 17.10.2021.
https://www.suh.fi/oppaat_ja_vinkit/pelastu_ja_pelasta/turvallinen_jaalla_liikkuminen
- Terveys ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Tarttuminen ja suojautuminen – koronavirus. Viitattu 17.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2021. Usein kysyttyä EU:n tietosuojasetuksesta. Tietosuojafi. Viitattu 23.8.2021. <https://tietosuojafi.fi/gdpr>

Liitteet

Liite 1. Ideoita leiriohjelmaan

Ideoita leirille

Elämyksien ja kokemusten kautta syntyy ikimuistoinen leiri!

- ❖ Erilaiset pihapelit (kirkonrotta, maa-meri-taivas, polttopallo, hipat...)
- ❖ Leikit sisällä
- ❖ Leiriolympialaiset
- ❖ Kisailut
- ❖ Aarrekarttaseikkailu
- ❖ Kuvasuunnistus
- ❖ Puuha-/esterata
- ❖ Seikkailurata
- ❖ Näytelmät, pantomiimi
- ❖ Elokuvat
- ❖ Askartelu
- ❖ Maalaaminen
- ❖ Lautapelit pihapeleinä (Afrikan tähti pihalla, piha kimble, muistipeli pihalla...)
- ❖ Leiridisco
- ❖ Tietovisat
- ❖ Lautapelit
- ❖ Luontobingo
- ❖ Aistirata
- ❖ Laululeikit
- ❖ Leipominen

Liite 2. Leirien turvallisuussuunnitelmapohja

Leirien turvallisuussuunnitelmapohja

Järjestäjä:	
Leirin teema ja sisältö:	
Päivä- vai yöleiri:	
Leiripaikan osoite:	
Vastuuhenkilö(t) ja yhteystiedot:	
Muut henkilöt ja yhteystiedot:	
Ensiapuvastaava:	
Työntekijöiden pätevyysvaatimukset (esim. Hygieniapassi ym.)	

Seuraavat asiat on selvitetty:

- Päivystävä terveyskeskus
- Yleinen hätänumero
- Myrkytyskeskus

Osallistujat (lukumäärä, ikähaarukka, muuta):	
Suurimmat riskit ja niiden ennakointi:	

Liite 4. Leirien laatukriteerit

LAATUKRITEERIT

LEIRITOIMINTA

Toimipiste

Ohjaajat

Päivämäärä

Valtakunnallisten laatukriteereiden tarkoituksena on yhtenäistää toimintakulttuuria sekä arvioida miten toiminnalle asetetut tavoitteet täyttyvät. Laatukriteerit perehdytetään ohjaajille toiminnan alkaessa ja arviointi suoritetaan toimintakauden lopussa tai päättyessä itsearviointina joko yksin tai ohjaajatiimissä ja käydään läpi yhdessä työnantajan kanssa sovittuna ajankohtana. Laatukriteereiden lisäksi toimintaa voivat ohjata mahdolliset paikalliset ja valtakunnalliset säädökset.

Kriteerit arvioidaan vastaamalla jokaiseen väittämään T = toteutuu, E = ei toteudu, O = toteutuu osittain.

Mikäli vastaat E tai O, perustele lomakkeen toiselle puolelle mistä tämä johtuu.

Ohjaajataidot

- Ohjaaja on perehdytetty työtehtäviinsä
- Ohjaaja on tutustunut turvallisuusohjeistukseensa ja kuitannut sen luotuksi
- Ohjaaja osaa toimia mahdollisissa hätätilanteissa ja pystyy takaamaan osallistujien turvallisuuden
- Ohjaajalle on selkeät toimenkuvat
- Ohjaajan osaaminen vastaa toimenkuvaa
- Ohjaaja on osallistunut Lastenliiton tarjoamiin koulutuksiin ja infotilaisuuksiin
- Ohjaaja pystyy hyödyntämään osaamistaan työssään

Arvot

- Toiminnassa korostetaan hyviä käytöstapoja
- Toiminnassa korostetaan erilaisuuden hyväksymistä ja yhteistyökykyä
- Toiminnassa toteutetaan osallisuuden periaatteita
- Ohjelman suunnittelussa ja toiminnassa on huomioitu erilaiset lapset ja mahdolliset erityistarpeet
- Toiminnassa noudatetaan kestävän kehityksen periaatteita
- Toiminnassa puututaan aina kiusaamiseen

Sisältö

- Leirille on tehty viikkosuunnitelma
- Toiminnassa huomioidaan lasten yksilöllisiä tarpeita
- Suunnitelmia tehdessä on otettu huomioon osallistujien toiveet
- Säännöt on tehty yhdessä osallistujien kanssa
- Leirin sisältö vastaa leirikuvausta
- Leirille varatut materiaalit ovat riittävät ja välineet sekä tilat tarkoituksenmukaiset
- Leintarvikkeista, materiaaleista ja tilasta pidetään huolta

Palaute

- Ohjaajilta on kysytty palautetta
- Toimintaan osallistuvilta lapsilta on kysytty palautetta ryhmän ja ikätason vaatimalla tavalla
- Toimintaan osallistuneiden huoltajilta on kerätty palautetta
- Sidosryhmillä on kerätty palautetta tarpeiden vaatimalla tavalla
- Kerätyt palautteet on käyty yhdessä ohjaajien ja toimiston henkilökunnan kanssa läpi

LAATUKRITEERIT

LEIRITOIMINTA

Tähän voit perustella kohdat, joihin vastasit E (= ei toteudu) tai O (= toteutuu osittain).

Listaa alle mikä väittämä on kyseessä ja perustelut sen jälkeen tiivistetysti.

Kriteeri:	<input type="text"/>
Perustelu:	<input type="text"/>
Kriteeri:	<input type="text"/>
Perustelu:	<input type="text"/>
Kriteeri:	<input type="text"/>
Perustelu:	<input type="text"/>
Kriteeri:	<input type="text"/>
Perustelu:	<input type="text"/>
Kriteeri:	<input type="text"/>
Perustelu:	<input type="text"/>
Kriteeri:	<input type="text"/>
Perustelu:	<input type="text"/>

#LASTENLIITTO

#KIVAAYHDESSÄ